

ZANGKANARIES.

Hieronder vindt u informatie over de zang en het fokken van waterslagers. Waterslager is een zangkanarieras, waarvan de zang gekenmerkt wordt door een krachtig, geslagen, lied, dat veel overeenkomsten vertoont met de zang van de inheemse nachtegaal. Vanwege de kort aangehouden toeren klinkt het geheel zeer gevarieerd. Men herkent in het lied van een goede waterslager duidelijk het accent van klokkend en borrelend water.

Achtereenvolgens vindt u:

- **[Deel 1: Waterslagers – oorsprong, zang, zangopleiding en foktechnische aanwijzingen.](#)**

In dit deel wordt uitgebreid ingegaan op het gericht fokken waterslagers met als doel het lied te verbeteren, de zangtoeren, de beoordeling daarvan en het deelnemen aan zangwedstrijden. Het deel wordt afgesloten met een beredeneerde bibliografie en een overzicht van in het tijdschrift 'Onze Vogels' verschenen artikelen over zangkanaries in het algemeen en waterslagers in het bijzonder.

- **[Deel 2: Waterslagers – Het lied van de waterslager nader bekeken.](#)**

In dit deel vindt u een bundel artikelen, waarvan het merendeel eerder gepubliceerd werd in o.m. het tijdschrift 'Onze Vogels' en waarin dieper wordt ingegaan op diverse aspecten van het lied van de waterslager. Dit vindt u onder de link: [Artikels over de waterslager](#)

1 DEEL 1: WATERSLAGERS

1.1.1 OORSPRONG, ZANG, ZANGOPLEIDING EN FOKTECHNISCHE AANWIJZINGEN.

1.2 INHOUDSOPGAVE

1.2.1 VOORWOORD.

1. ZANGKANARIES.

- I. Inleiding.
- II. Timbrado.
- III. Irish Roller.
- IV. Harzer.
- V. Waterslager.
- VI. Waterslagers in Nederland.
- VII. Noten.

2. WAT HET VERLEDEN ONS TE ZEGGEN HEEFT.

- I. Imitatietalent.
- II. Fokken in familieverband.
- III. Kennis van de raskenmerken.
- IV. Conclusie.
- V. Noten.

3. ZANGTHEORETISCHE BEGRIPPEN.

- I. Kennis zangtheorie is noodzaak.
- II. Lied en toeren.
- III. Strofe.
- IV. Het ideale en complete lied.
- V. Toongrepen.
- VI. Toervorm en grondtoon.
- VII. Onderbroken en ononderbroken toeren.
- VIII. Samenvatting.
- IX. Noten.

4. HET LIED VAN DE WATERSLAGER.

- I. Inleiding.
- II. Hoofdkenmerken waterslagerlied.
- III. De toeren van het waterslagerlied.
 - a. Klokkende waterslag.
 - b. Bollende waterslag.
 - c. Rollende waterslag.
 - d. Chor en knor.
 - e. Staaltonen.
 - f. Fluiten en soeten.
 - g. Fluitenrol.
 - h. Bellen.
 - i. Belrol.
 - j. Tjokken.
 - k. Tjokkenrol.
 - l. Woeten en schokkel.
 - m. Nachtegaalaccent.
 - n. Indruk.
 - o. Strafpunten of negatieve toeren.
- IV. De waterslager in internationaal verband.
- V. Suggesties voor een toekomstige keurlijst.
- VI. Aandachtspunten voor een kwaliteitsbewaking/verbetering.
 - a. Houd de waterslagers "nat".
 - b. Streef naar gecultiveerde slagvogels.
 - c. Bestrijd gecombineerde toeren.
 - d. Conclusie.
- VII. Noten.

5. **ERFELIJKHEID EN/OF ZANGMILIEU IN DE ZANGKANARIEKWEEK.**

- I. Inleiding.
- II. Twee stromingen.
- III. De klassieke theorie.
- IV. De erfelijkheidstheorie.
- V. De knuppel in het zangkanariehok.
- VI. Discussie als inspiratiebron.
- VII. Resultaten.
- VIII. Conclusie.
- IX. Noten.

6. **AANWIJZINGEN VOOR HET HOUDEN EN KWEKEN VAN ZANGKANARIES.**

- I. Inleiding.
- II. Doel en middel.
- III. Erfelijke factoren.
- IV. Zangmilieu en voorzang.
 - a. Begripsbepaling "zangmilieu" en "voorzang".
 - b. Voorzang tijdens de broedperiode.
 - c. Strenge selectie in voorzang vanaf geboorte.
 - d. Stamverwante, zangverwante en aangeleerde zang.
 - e. De broedperiode in een notendop.
 - f. Voorzang tijdens de "jeugd".
 - g. Voorzang in de zangkast.
- V. Stamteelt en lijnenteelt.
- VI. Noten.

7. **ZANGOPLEIDING.**

- I. Opkooien.
- II. Africhten.
- III. De zangwedstrijd.

IV. [Slot.](#)

8. **BEREDENEERDE BIBLIOGRAFIE.**

I. [Geschiedenis.](#)

II. [Handboeken.](#)

III. [Overigen.](#)

BIJLAGE A: OVERZICHT ARTIKELEN OVER WATERSLAGERS IN "ONZE VOGELS" IN DE PERIODE 1951 t/m 2002.

2 VOORWOORD.

Het leren herkennen en beoordelen van het lied van een zangkanarie is een van de moeilijkste aspecten van de vogelhouderij. Bovendien is het vrijwel uitgesloten om het zangkanarielied individueel te leren. Het is in de vogelhoudersvereniging "De Kanarievogel" te Katwijk daarom een vast gebruik dat de waterslagerfokkers enige keren per jaar bij elkaar komen om onder deskundige leiding van keurmeesters elkaars vogels af te luisteren en te bespreken. Naast het scheppen van een onderlinge band hoopt men vooral met deze zangstudieavonden te bereiken dat de zangkennis onder de fokkers wordt vergroot. Om de liefhebbers in de gelegenheid te stellen het besprokene thuis nog eens door te nemen werd door mij in 1982 een "cursusboekje" geschreven. Inmiddels is dit boekje driemaal herzien en ook naar aanleiding van het opzetten van de website van "De Kanarievogel" is de inhoud hier en daar aangepast.

De tekst is het resultaat van zowel het lezen van literatuur als de eigen ervaring met het sedert 1973 houden en fokken van waterslagers. Het geheel heeft daardoor een wat persoonlijk karakter gekregen.

Ik hoop dat waterslagerfokkers door het lezen van onderstaande tekst hun plezier in het houden en fokken van zangkanaries in het algemeen en dat van waterslagers in het bijzonder, hebben weten te vergroten.

Katwijk, oktober 2003

Jaap Plokker

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

3 HOOFDSTUK 1: ZANGKANARIES.

3.1 § I: Inleiding.

Algemeen wordt aangenomen dat de waterslager, evenals alle andere kanarierassen, afstamt van de op de Canarische eilanden in de vrije natuur voorkomende wilde kanarie. Door gericht te kweken op formaat, vorm, houding, zang en kleur veranderde de wilde kanarie van een grauwgrijze natuurvogel in een cultuurvogel met de meest uiteenlopende verschijningsvormen. Men onderscheidt:

- Kleurkanaries.
- Vorm- en postuurkanaries.
- Zangkanaries.

In Europa onderscheidt men vier zangkanarierassen:

- Timbrado.
- Irish Roller.
- Harzer.
- Waterslager.¹

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

3.2 § II: Timbrado.

De timbrado is een van oorsprong Spaanse zangkanarie. Hij is ongeveer 11 cm en daarmee de kleinste van de vier genoemde zangkanarierassen. Timbrado's worden nog niet zo lang in Nederland gehouden. Tijdens de C.O.M. wereldkampioenschappen in 1985 in Zutphen hebben enkele zangkanariefokkers van de Algemene Nederlandse Bond van Vogelhouders timbrado's aangeschaft. Sindsdien wordt er in Nederland, ook door leden van de N.B.v.V., timbrado's gefokt. Hoewel de interesse voor deze zangkanarie toeneemt is het aantal fokkers nog zeer bescheiden. Na een proefperiode, waarin timbrado's alleen op de Bondsshow in Breda ingezonden mochten worden, is sedert het TT-seizoen 1993 de inschrijving van dit ras voor zangwedstrijden niet meer aan beperkingen gebonden.²

De zang van de timbrado klinkt metalliek en is door de snelle afwisseling van de opeenvolgende toeren heel gevarieerd. De geslagen toeren overheersen en omdat de timbrado nauwelijks met gesloten snavel zingt is de grondtoon vrij hoog. Dit betekent dat de klinkers "i" en "e" in het lied overheersen.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

3.3 § III: Irish Roller.

Van de Irish Roller, door Willems ook wel Irish Fancy genoemd, is mij hoegenaamd niets bekend. Willems vermeld over dit ras dat het een gele zangkanarie van ongeveer 13 cm lengte is. De oorsprong van de Irish Roller schijnt terug te gaan tot de Saksische kanarie.³ Volgens Didden is de Irish Fancy een postuurkanarieras dat in de jaren '70 in Ierland is

ontstaan. Uit de in Ierland ingevoerde harzers ontwikkelde zich een Ierse "versie" van de harzer. Deze wordt de Irish Roller genoemd. Met deze vogels als basis is doelgericht gefokt naar een klein (postuur)ras, dat in eerste instantie ook Irish Roller werd genoemd. Om verwarring te voorkomen tussen de Irish Roller als zangkanarie- en als postuurkanarieras werd in 1975 de postuurvariant van de Irish Roller omgedoopt in Irish Fancy Canary, oftewel Irish Fancy. Inmiddels is de bekendheid van dit ras tot buiten Ierland en de Britse eilanden geraakt en zijn deze vogels ook in handen van Nederlandse fokkers terecht gekomen.⁴ Er is dus nog veel onduidelijkheid over de Irish Roller als zangkanarieras. Zeker is wel dat het in het C.O.M. vraagprogramma voor de wereldkampioenschappen niet wordt gevraagd.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

3.4 § IV: Harzer.

In de 16e/17e eeuw bestond in Centraal Europa een geel zangkanarieras. Naar het gebied waar deze vogel het meest gekweekt werd, Saksen, werd hij de Saksische kanarie genoemd. Deze zangkanarie kende een groot aantal zangvariëteiten. Van op papier vastgestelde raskenmerken was toen nog geen sprake. Eén zo'n variëteit werd in de loop van de vorige eeuw heel populair en zou sindsdien uitgroeien tot het belangrijkste zangkanarieras van Noord-West Europa. Naar het gebied in Duitsland, waar kanaries met deze kenmerkende zang het eerst werden gefokt, wordt dit ras harzer of harzer-roller genoemd. Een vooral vroeger ook wel gebruikte naam voor dit ras is edelroller. Het succes van de harzer had tot gevolg dat alle andere, oude, zangvariëteiten verdwenen.⁵

Het lied van de harzer wordt gekenmerkt door lange, diepe, roltoeren waarin de klinker "o" in combinatie met de medeklinker "r" overheersen.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

3.5 § V: Waterslager.

De historische ontwikkeling van wilde kanarie tot zangkanarie wordt in vrijwel alle handboeken uitvoerig beschreven. Opvallend is dat de auteurs zich voornamelijk concentreren op de ontwikkelingen die uiteindelijk geleid hebben tot het ras harzer. Algemeen wordt aangenomen dat het houden en fokken van kanaries zich vanuit Italië, via Tirol over Duitsland heeft verspreid. Hier ontstond de Saksische kanarie, die vaak wordt beschouwd als de stamvader van de huidige Noordepese zangkanarierassen.

Bij de overdaad aan informatie over het ontstaan van de harzer steekt de aandacht die in de handboeken wordt besteed aan de geschiedenis van de waterslager maar schril af.

Waarschijnlijk als gevolg van onvoldoende historisch onderzoek werd tot voor kort aangenomen dat de bakermat van het ras waterslager ook in Centraal Europa ligt met de Saksische kanarie als directe voorvader: In de Harz ontwikkelde zich uit de Saksische kanarie de harzer, uit de in de Lage Landen geïmporteerde Saksische kanaries ontwikkelde zich de waterslager.⁶

Er zijn voldoende redenen om de nodige vraagtekens te plaatsen bij voornoemde visie op het ontstaan van het ras waterslager. Een andere, mijn inziens, plausibeler veronderstelling is, dat de wortels van de waterslager niet in Duitsland, maar in de Lage Landen liggen. Er zijn historische bronnen die er op duiden dat behalve via Italië, Tirol en Duitsland er ook een westelijke route, waarschijnlijk over zee, heeft bestaan waarlangs kanaries uit Zuid Europa in de Lage Landen zijn beland. Bronnen geven aan dat in het huidige België en Nederland al in het midden van de 16e eeuw grote gele kanaries bestonden. Men noemt hem de Oud-

Hollandse kanarie of ook wel "grote gele". Uit deze kanarie ontwikkelden zich gefriseerde kanaries, de Hollandse Krulveer, en zangkanaries, de waterslager. Naar een regio waar men zich op de kweek van waterslagers toelegde werd dit zangkanarieras ook wel "Mechelaar" of "Mechelse waterslager" genoemd.⁷

Gele kanaries met uitgesproken watertoeren schijnen reeds in de 17e eeuw in de Lage Landen voor te komen en omstreeks 1700 was Mechelen al een waterslagercentrum, maar ook in andere regio's in Vlaanderen werd op uitgebreide schaal met waterslagers gefokt. In Vlaanderen ontstonden ook de eerste 'maatschappijen' van waterslagerliefhebbers. Wanneer deze verenigingen zijn ontstaan is onbekend, maar er zijn aanwijzingen dat in de 18e eeuw waterslagerfokkers zich al organiseerden. Op grond van historische bronnen is met vrijwel aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid te concluderen dat de waterslager verreweg het oudst nog bestaande zangkanarieras is.⁸

Met de komst van Duitse vogelhandelaren naar de Lage Landen, die de veel populairdere Saksische kanaries verkochten, verdwenen in de 18e en 19e eeuw de waterslagers in Vlaanderen naar de achtergrond. Het aantal maatschappijen nam af tot er op het eind van de 19e eeuw nog maar enkele waren overgebleven. Toen het waterslagerras bijna op sterven na dood was nam de belangstelling plotseling toe. In het begin van de 20e breidde het verenigingsleven zich weer uit en verschenen ook de eerste artikelen over waterslagers in Nederlands-, Duits-, Frans- en Engelstalige tijdschriften. Het streven om de interesse voor de waterslager tot over de grenzen van Vlaanderen te verspreiden werd wreed verstoord door de Eerste Wereldoorlog. België leed bijzonder zwaar onder de oorlogshandelingen en het scheelde niet veel of de waterslager was in de jaren 1914-1918 voorgoed van de aardbodem verdwenen. Na de oorlog werd de draad echter weer energiek opgepakt en sindsdien heeft de waterslager een volwaardige plaats in de internationale avicultuur verworven.⁹

De reden waarom omstreeks 1900 de belangstelling voor de waterslager weer toenam is vooralsnog onduidelijk. Sommigen nemen aan dat als gevolg van de emancipatie van de arbeiders en de opkomst van de arbeidersbeweging ook onder de fokkers van waterslagers, 'meest alle luitjes uit den werkersstand of kleine bedienden', de drang tot organiseren toenam. Het is ook mogelijk dat de opkomst van het Vlaams nationalisme en de verhoogde belangstelling van de Vlamingen voor hun eigen historie en cultuur bovendien de interesse voor de typisch Vlaamse waterslager heeft bevorderd.¹⁰

De waterslager zingt een krachtig geslagen lied, dat veel overeenkomsten vertoont met dat van de inheemse nachtegaal. Vanwege de kort aangehouden toeren klinkt het geheel zeer gevarieerd. Men herkent in het lied van een goede waterslager duidelijk het accent van klokkend en borrelend water.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

3.6 § VI: Waterslagers in Nederland.

In de eerste decennia van de vorige eeuw was de belangstelling voor het houden van waterslagers in Nederland minimaal. Vogeltijdschriften stonden bol met advertenties waarin Saksische kanaries en edelrollers van Seifert- en Trute-afstamming werden aangeboden, maar voor waterslagers was kennelijk nauwelijks een markt voorhanden. De verspreiding van, aanvankelijk, Saksische kanaries en later, harzers over noordwest Europa had tot gevolg gehad dat de Nederlandse zangkanariefokkers zich vrijwel volledig hadden toegelegd op de Duitse zangstammen. De hernieuwde belangstelling voor waterslagers bleef in eerste instantie beperkt tot Vlaanderen. Toen in het begin van de 20e eeuw ook buiten België interesse voor dit klassieke zangkanarieras ontstond bleef toch het merendeel van de Nederlandse zangkanariefokkers de oude vertrouwde Duitse zangstammen trouw.¹¹

Een tweede reden voor de geringe populariteit van de waterslager was waarschijnlijk het bedenkelijke imago dat dit ras in de kring van de toenmalige zangkanariefokkers genoot. Men vond de waterslager hard, schel, onbeschaafd en daardoor een voortdurende bedreiging voor de zachte, gecultiveerde, zang van de harzers. Waterslagers werden daardoor geweerd uit de buurt van harzers; een gebruik dat op tentoonstellingen tot ver in de 20e eeuw gemeengoed bleef. De permanente plaats op het strafbankje zal het enthousiasme bij de zangkanariefokkers om waterslagers te gaan houden niet bevorderd hebben. Hoe marginaal de waterslagerfokkerij in de eerste decennia van de 20e eeuw in Nederland was blijkt wel uit het feit dat het tot 1926 duurde voordat waterslagers door een Nederlandse keurmeester beoordeeld konden worden en dat vanaf 1926 alleen de heer Zandvliet lange tijd gerechtigd was waterslagers te keuren. Pas in de loop van de jaren '30 nam het aantal keurmeesters toe.¹²

Cruciaal voor de opkomst van het houden en fokken van waterslagers in Nederland is een kampioenstentoonstelling in 1928 in Den Haag geweest. Ter promotie van de waterslagerzang in Nederland had een zekere heer Mechels uit Antwerpen een achttal vogels ingezonden. Er was veel belangstelling voor deze inzending en de heer Mechels deed goede zaken. Ook de heer M. van Woezik maakte op deze tentoonstelling kennis met de waterslagerzang, raakte ervoor geïnteresseerd en zou zich daarna ontpoppen als een van de belangrijkste promotors van de waterslagerfokkerij in Nederland. Hij en de heer J. Gerrits volgden een keurmeesteropleiding in België en behaalden in 1935 hun brevet. Het is voor een belangrijk deel aan het enthousiasme van deze pioniers te danken dat de waterslager een vaste plaats in de Nederlandse avicultuur heeft verworven.

Een beslissing met verstrekkende gevolgen voor de toekomst van de waterslagerfokkerij in Nederland was de principiële keuze die de pioniers omstreeks 1930 maakten om te streven naar waterslagerzang, waarvan de structuur zoveel mogelijk overeenkomsten vertoonde met die van de inheemse nachtegaal.

Reeds in het begin van de 20e eeuw bestonden waterslagerstammen met verschillende zangstructuren. De Belgische waterslagers die de heer Mechels in 1928 voor de kampioenstentoonstelling in Den Haag had ingezonden zongen een lied waarin de zangtoeren lang werden aangehouden. De Antwerpenaar B. Peleman, een vooraanstaand Belgisch keurmeester, die zich veel moeite heeft getroost om de waterslager in Nederland te promoten, schreef in 1929 bijvoorbeeld over de knor: De zanger 'brengt de knor in directe of gebogen vorm. Onnoodig te zeggen dat de gebogen vorm te verkiezen is boven de knor in rechte of directe lijn. Knor kan gebogen wezen daar hij lang aangehouden wordt.¹³

Op grond van deze beschrijving van de knor kan geconcludeerd worden dat de zangstructuur van de betere Belgische waterslagers nogal wat overeenkomsten vertoonde met die van de harzer. Een conclusie die ook in 1928 door M. van Woezik werd getrokken.

Toen de heer van Woezik en z'n kompanen op het eind van de jaren '20 zich meer voor de waterslagerzang gingen interesseren ontdekten men in Den Haag een waterslagerfokker, een zekere heer de Graaf, wiens kanaries een lied zongen met een structuur die veel overeenkomsten had met de zang van de inheemse nachtegaal. De Haagse waterslagerfokkers waren veel meer gecharmeerd van de nachtegaalvogels van de Graaf dan van de harzerachtige waterslagers van Mechels. Zij besloten, in tegenstelling tot de waterslagerfokkers in België, te streven naar vogels met een geslagen zangstructuur, waaruit alle harzerinvloeden waren verdwenen. Deze opvatting werd door de 1e generatie waterslagerkeurmeesters en hun opvolgers uitgedragen en vond alom ingang bij de waterslagerfokkers in Nederland.

Door welbewust te kiezen voor waterslagerzang, waarvan de zangstructuur afweek van wat in België als toonaangevend werd beschouwd, plaatsten de Nederlandse waterslagerfokkers zich in een internationaal isolement. Hoezeer de Nederlanders hun zuiderburen ook

probeerden te overtuigen dat in de zang van de Belgische waterslager te veel harzerinvloeden merkbaar waren bleef in internationaal verband de door de Belgen vastgestelde criteria bepalend. Door sedert 1981 in de keuring andere normen te hanteren dan op internationale tentoonstellingen is voorgeschreven, is het Nederlandse isolement de laatste decennia alleen maar sterker geworden. Het gevolg, van deze reeds in de jaren '30 van de vorige eeuw ingezette ontwikkeling, is dat Nederlandse waterslagers, met hun geslagen zangstructuur, door veel niet-Nederlandse fokkers als tweederangs waterslagers worden beschouwd. Anderzijds zou men ook kunnen concluderen dat in Nederland in de 20e eeuw een nieuw zangkanarieras is ontstaan, dat zich in vele opzichten onderscheidt van de oorspronkelijke voorvader: de Belgische waterslager.¹⁴

[\[boven\]](#) [\[terug\]](#)

3.7 § VII: Noten.

1. Bèr Willems onderscheidt in heden en verleden in totaal 9 zangkanarierassen, daarvan zijn er reeds 3 uitgestorven. B. Willems, *Geschiedenis van de kanarie* (Best 1987), p. 87.
2. H. Koster, *Timbrado's*. In: *Onze Vogels*, jrg. 1989, p. 342. H.K. van der Wal, *Kanaries, Handboek voor het houden en kweken van zang-, kleur- en postuurkanaries* (Baarn 1997), pp. 22-23. E.M. Eweg, *Spaanse timbrado – een vogelvlucht door de geschiedenis*. In: *Onze Vogels*, jrg. 2001, pp. 198-199.
3. B. Willems, o.c. p. 87.
4. L. Didden, *De Irish Fance Canary, een nieuw vormras in Nederland?* In: *Onze Vogels*, jrg. 1997, pp. 338-339.
5. B. Willems, o.c. pp. 67-68. Zie verder ook de in hoofdstuk 8 genoemde handboeken.
6. P. Kwast, *Handboek voor de zangkanariekeweker* (Zutphen 1979), pp.10-13.
7. B. Willems, o.c.. p. 44.
8. G. Frank, *Vogelzang*. In: *Vogelvreugd*, jrg. 1987, pp. 55-57. Op de website van de American Waterslager Society trof ik een opvallend fragment. Met betrekking tot de rol van de Belgische stad Mechelen bij het ontstaan van de waterslager wordt verwezen naar een reisverslag uit 1713 waarin een Franse auteur beschrijft hoe hij in de Belgische stad Mechelen Protestantse vluchtelingen uit Frankrijk en Nederland signaleerde. De Nederlander waren als gevolg van de Spaanse bezetting uit Holland gevlucht en hadden, tot verbazing van de auteur, als een van hun kostbaarste bezit lange, dunne, gele kanaries meegenomen. Hij schrijft verder in z'n reisverslag dat hij pas goed had begrepen waarom ze deze vogels niet hadden achtergelaten, nadat hij hun ongewone zang, met onder meer het geluid van water, had gehoord. (T.B. Trujillo, *The Waterslager Canary*, website www.waterslagers.com/TEXT/Articles/-Waterslager.HTM, dd. 08-05-2003). Welke bron Trujillo aanhaalt wordt, helaas, niet vermeld. Willems noemt deze bron niet en ik heb de nodige scepsis over de juistheid van de informatie. Immers, aan de Tachtigjarige oorlog komt in 1648 een einde, maar het hoogtepunt van de oorlogshandelingen op 'Hollandse' bodem vindt voornamelijk in de tweede helft van de 16e eeuw plaats, ruim 100 jaar voor het verschijnen van het reisverslag. Verder is het merkwaardig dat mensen als gevolg van de Spaanse bezetting vluchten naar een gebied, de Zuidelijke Nederlanden, dat nog volledig door de Spaanse Habsburgers wordt beheerst. Hoewel de historische informatie en datering in het reisverslag dus enige scepsis oproept strookt de strekking van het verhaal met de bewering van Bèr Willems, p. 44, dat omstreeks 1600 vanuit de Noordelijke Nederlanden grote gele kanaries in de Zuidelijke Nederlanden werden ingevoerd.
9. G. Frank, *Vogelzang*, o.c., pp. 55-57. B. Peleman, *De Belgische Waterslager* (brochure, Antwerpen 1922), pp. 1-2, 6-7. Een kopie van deze brochure werd enige jaren geleden aangeboden aan de inzenders voor de zangwedstrijd van de Studieclub Zang regio NZHU.
10. G. Frank, *Vogelzang*, o.c., pp. 55-57. Prof. Dr. L. Wils, *De politieke ontwikkeling in België 1894-1914*. In: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden* (Bussum 1978), pp. 425.
11. *De Kanarie*, officieel orgaan van den Nederlandse Bond van Kanarielifhebbers en Vogelvrienden, jaargang 1915-1916. *Passim*. In de editie van 18 maart 1915 trof ik een advertentie aan van Jan v/d Hammen uit Schiedam, die 'Origineele Belgische waterslagers' te koop aanbood. De mannen 'goed op zang en kerngezond, bijna geheel geel' moesten 4, 5 en 6 gulden opbrengen. De poppen deed dhr. v/d Hammen van de hand voor f 1,75 per stuk.

12. M. van Woezik, Een stukje geschiedenis van de waterslager. In: Onze Vogels, jrg. 1970, pp. 350-351. Veel van wat hierna over dit onderwerp wordt geschreven is mede op dit artikel gebaseerd.
13. B. Peleman, Keuren van den zang der Belgische Waterslagers. In: "Onze Gevleugelde Zangers", orgaan van de Algemeene Nederlandsche Bond voor Kanarieteelt en Vogelbescherming, jrg 1929, nr. 30, 32, 33, 34, 36 en 41. Passim. Ik heb gebruik gemaakt van de door de Studieclub Zang NZHU uitgegeven transcriptie van de in 1931 door G.J. Kluinhaar overgeschreven tekst.
14. Een afschrift van een in 1981 verzonden brief van de Nederlandse keurmeesters aan de Belgische waterslagerkeurmeesters is gepubliceerd in: Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester (Publikatie van de T.C. Zang van de N.B.v.V., Bergen op Zoom, z.j. (1981-1985?)), Deel 2, pp. 22-23. Voor een niet-Nederlands oordeel over de Nederlandse waterslager verwijs ik bijvoorbeeld naar de website van de American Waterslager Society (www.waterslagers.com). Zie ook: J. Plokker, De Hollandse waterslager. In: Onze Vogels, jrg. 2000, pp. 244-246.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

4 HOOFDSTUK 2: WAT HET VERLEDEN ONS TE ZEGGEN HEEFT.

4.1 § I: *Imitatietalent.*

Wanneer men zich verdiept in de geschiedenis van de zangkanarie ontdekt men dat fokkers vanouds gebruik gemaakt hebben van het imitatietalent van de kanarie. Tot in de 19e eeuw werden orgeltjes gebruikt waarmee jonge kanariemannen een deuntje, een zogenaamd "airtje", aangeleerd werd. Later werden in de fok van zowel harzers als waterslagers zangorgels gebruikt die respectievelijk het harzerlied en inheemse nachtegalen nabootsten. In de waterslagerfokkerij schijnen zelfs ook waterorgels aangewend te zijn om de waterslager z'n kenmerkende lied aan te leren. Men ontdekte uit ondervinding dat de beste resultaten bereikt werden wanneer nog nauwelijks zelfstandige jonge mannen afgezonderd werden van de overige kanaries en alleen geconfronteerd werden met het geluid van het orgeltje.¹ Op grond van bovenstaande kunnen we een heel belangrijke conclusie trekken:

- Bij het fokken van zangkanaries kunnen we gebruik maken van het imitatietalent van de kanarie. Vanaf z'n prilste jeugd neemt de kanarieman geluiden op die hij in z'n uiteindelijke lied verwerkt. Het zangmilieu waarin de jonge man opgroeit is voor het uiteindelijke het lied van wezenlijk belang.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

4.2 § II: *Fokken in familieverband.*

In de loop van de 19e eeuw verdween de belangstelling om zangkanaries "airtjes" aan te leren. De moderne zangkanariesport ontstond toen fokkers zich meer en meer gingen toelagen op het creëren van een kenmerkend, raseigen, kanarielied. Nu bleek ook dat doelgericht fokken in familieverband tot betere resultaten leidde dan het zomaar lukraak samenstellen van fokspannen.

Dit brengt ons bij het tweede uitgangspunt dat voor de fok van zangkanaries van wezenlijk belang is:

- Wil men het lied van de waterslager veredelen dan bereikt men de beste resultaten door te fokken in familieverband volgens een bepaald fokplan.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

4.3 § III: Kennis van de raskenmerken.

Door selectie in fokmateriaal en zangmilieu ontwikkelde zich diverse zangstammen en ontstond, na velerlei discussie, op papier een raskenmerkend, "ideaal", lied. Iedere zangkanarie van desbetreffend ras zou aan deze eisen moeten voldoen. Deze ontwikkeling vond bij de harzer zangkanarie plaats in de tweede helft van de vorige eeuw.

Naar de smaak van de toenmalige tijd werd alleen de diep rollende harzer als zangkanarie geaccepteerd. Men vond de veel uitbundiger zingende waterslager een "schreeuwlelijk" die de beschaafde zang van de harzer alleen maar kon bederven. Gelukkig hebben de fokkers van waterslagers hun waardering voor het geslagen zangkanarielied nooit verloren en zich beijverd om ook de waterslager als apart zangkanarieras geaccepteerd te krijgen. Hoewel waarschijnlijk het oudst nog bestaande zangkanarieras werd pas in het begin van de 20e eeuw de zang van de waterslager beschreven en het geslagen zangkanarielied internationaal geaccepteerd. De toen vastgelegde definiëring van de waterslagertoeren zijn tot op heden nauwelijks gewijzigd. De raskenmerken vinden we in z'n meest compacte vorm terug op de keurlijst. Aan de hand van deze keurlijst wordt het lied van de waterslager tijdens zangwedstrijden door een keurmeester beoordeeld.²

Het ontstaan van een algemeen geldende zangtheorie is voor het lied van de waterslager van essentieel belang geweest. Op papier werd de ideaalvorm van de verschillende zangtoeren vastgelegd. Daarmee waren de kenmerken van het ras bepaald en wist de fokker voortaan waarop hij zich in de fok diende te richten. Dit brengt ons bij het derde en laatste uitgangspunt:

- Wil men doelgericht fokken naar kwalitatief betere waterslagers dan zal men zich de raskenmerken van de waterslager, zowel theoretisch als praktisch, eigen moeten maken.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

4.4 § IV: Conclusie.

Concluderend kan gesteld worden dat op basis van de ervaringen die de fokkers van zangkanaries in het verleden in de praktijk hebben opgedaan iedere zangkweker zich moet realiseren dat wanneer men zich wil toeleggen op de veredeling van het lied van z'n waterslagers men:

- op de hoogte moet zijn van de zangtheorie;
- het fokmateriaal met de grootst mogelijke zorg moet selecteren;
- grote aandacht dient te besteden aan het zangmilieu waarin de jonge mannen opgroeien.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

4.5 § V: Noten.

1. Jules Jannin, De kunst om kanaries op te kweken en te doen voorttelen. Amsterdam, 1877. Passim. F. van Wickedede, Kanarie-uitspanningen of nieuwe verhandeling van de kanarieteelt. Amsterdam, 1837. Passim. H.K. van

der Wal, Kanaries, handboek voor het houden en kweken van zang-, kleur- en postuurkanaries. Baarn, 1997. pp. 18-19.

2. G. Frank, Vogelzang. In: Vogelvreugd, jrg 1987, pp. 55-57. G. Frank, Waterslagers. In: Vogelvreugd, jrg 1987, pp. 116-117, 164-165. Zie hiervoor ook het aan de leden van de Studieclub Zangregio NZHU uitgereikt afschrift van de artikelen van B. Peleman. B. Peleman, Keuren van den zang der Belgische Waterslagers. In: "Onze Gevleugelde Zangers", orgaan van de Algemeene Nederlandsche Bond voor Kanarieteelt en Vogelbescherming, jrg 1929, nr. 30, 32, 33, 34, 36 en 41. De door de Studieclub Zang NZHU uitgegeven transcriptie is gebaseerd op de in 1931 door G.J. Kluinhaar overgeschreven tekst.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

5 HOOFDSTUK 3: ZANGTHEORETISCHE BEGRIPPEN.

5.1 § I: Kennis zangtheorie is noodzaak.

Wil men zich serieus toeleggen op het fokken van waterslagers dan zal men het lied van de waterslager zowel theoretisch als praktisch onder de knie moeten krijgen.¹

Alvorens men pogingen gaat ondernemen het lied van de waterslager te herkennen en te beoordelen zal men enige kennis moeten hebben van de zangtheorie. Deze staat bol van het vakjargon en daarom is het noodzakelijk eerst de door fokkers en keurmeesters gehanteerde begrippen te verduidelijken.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

5.2 § II: Lied en toeren.

We hebben in de huiskamer in een kooi een waterslager die regelmatig z'n verbale kunsten ten gehore brengt. Het geheel dat wij van de kanarieman horen noemen we het lied. Het lied is strikt individueel, met andere woorden: ledere kanarieman heeft een eigen bij hem passend lied ontwikkeld.

Zingt deze kanarieman nu mooi of niet. Hiervoor is het nodig om hem aan de hand van de keurlijst te beoordelen. Uit de keurlijst blijkt dat niet het lied als eenheid wordt beoordeeld, maar de keuring plaats vindt aan de hand van de afzonderlijke onderdelen waaruit het lied is opgebouwd, de zogenaamde toeren. De op de keurlijst genoemde waardetoeren zijn: klokkende waterslag, bollende waterslag, rollende waterslag en waterrol, chor en knor, staaltönen, fluiten, fluitenrol, woeten, bellen, belrol, tjokken, tjokkenrol en schokkel.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

5.3 § III: Strofe.

Het lied van een waterslager is opgebouwd uit een aantal korte of lange toerencombinaties. We zouden zo'n onderdeel van het kanarielied een zangbeurt of strofe kunnen noemen. In oude literatuur wordt hiervoor ook wel het woord "trek" gebruikt.²

De strofe wordt zonder onderbreking gezongen en bestaat uit een aantal toeren die de vogel aaneensmeedt tot één geheel.

Het is soms verbazingwekkend hoe de afzonderlijke strofes van elkaar kunnen verschillen. Het lijkt dan wel of de waterslager voortdurend improviseert. Daarentegen komt het ook vaak voor dat de kanarie een "vast" repertoire afspeelt. De kweker weet dan na de aanvangstoeren al vrijwel zeker uit welke toeren en in welke volgorde het vervolg van de strofe is opgebouwd. Wanneer een waterslager voortdurend dezelfde strofe herhaalt is dat meestal een teken van

onrust. Met name tijdens de keuring op een zangwedstrijd komt dit regelmatig voor. Een reële beoordeling van de waterslager is dan onmogelijk en het gescoorde aantal punten vaak maar een fractie van hetgeen waartoe de vogel in staat is wanneer hij zich wel op z'n gemak voelt.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

5.4 § IV: Het ideale en complete lied.

Een strofe wordt dus opgebouwd uit toeren. Elke toer onderscheidt zich qua vorm en klank van de ander. Wanneer een fokker zelf de kwaliteit van z'n waterslagers wil beoordelen dient hij allereerst de toeren die op de keurlijst staan te herkennen. Voor elke toer is in de zangtheorie vastgelegd hoe de ideaalvorm moet klinken. Aan de hand van die ideaalvorm wordt tijdens de keuring een cijfer ingevuld voor de wijze waarop een waterslager desbetreffende toer ten gehore heeft gebracht.

Hoewel kwekers er naar zullen streven om alle waardetoeren in het lied van één waterslager bijeen te brengen zal dit waarschijnlijk nooit gerealiseerd worden. Integendeel, sommige toeren worden nog zo zelden gehoord dat men zich kan afvragen of het nog wel terecht is dat ze op de keurlijst vermeld staan. Dit geldt in het bijzonder voor schokkel, woeten, tjonken en soeten.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

5.5 § V: Toongrepen.

Men heeft ooit eens geprobeerd het kanarielied in noten te beschrijven, maar dit bleek niet mogelijk. Vandaar dat men in de zangtheorie van een fonetische beschrijving gebruik maakt. Toeren worden dus met behulp van klinkers en medeklinkers beschreven hoe ze moeten klinken.

Een van de meest gemakkelijk te herkennen toeren is tjokken. We zullen aan de hand van deze toer trachten duidelijk te maken hoe je een toer kan herkennen en beoordelen. Stel dat de vogel de toer tjokken als volgt zingt: tjok, tjok, tjok, tjok. We zeggen nu dat de toer bestaat uit vier toongrepen. De vogel zingt namelijk met korte onderbreking vier keer "tjok". Het aantal toongrepen waaruit een toer is opgebouwd varieert voortdurend. Zo zingt de waterslager in het voorbeeld vier toongrepen maar kan hij in een volgende strofe een toer tjokken zingen die bijvoorbeeld uit zes toongrepen bestaat. Voor de beoordeling is het van belang dat de vogel meerdere toongrepen moet laten horen om het als waardetoer te kunnen bewaardigen.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

5.6 § VI: Toervorm en grondtoon.

De toongreep "tjok" is opgebouwd uit de medeklinkers "tj" en "k" en de klinker "o". We zeggen ook wel dat de medeklinkers de toervorm bepalen en de klinkers de grondtoon. Voor het beoordelen van de afzonderlijke zangtoeren is de grondtoon heel belangrijk. Een vogel kan bijvoorbeeld ook een toer tjokken zingen die klinkt als: tjik, tjuk, tjuk, tjok. De grondtoon verandert van de "i" klank naar de "o"-klank. Wanneer in de grondtoon de klinker "o" overheerst noemen we dat diep. De klinkers "a", "e", "i" maken een toer vlak. Omdat de ideaalvorm van tjokken gezongen moet worden op de grondtoon "o" zal het diepe tjok, tjok, tjok, tjok dus hoger beoordeeld worden dan het vlakkere tjik, tjuk, tjuk, tjok. In het algemeen

kan gesteld worden dat diepe toeren verre de voorkeur verdienen boven vlak gezongen toeren.

De vogel had ook kunnen beginnen met tjow, tjow, tjow, tjow. De grondtoon van deze tjokken is uitstekend, maar de vogel zingt geen goede tjokken omdat de medeklinker "w" wordt gezongen waar eigenlijk een "k" had moeten klinken. De vogel tracht wel een goede vorm van tjokken te zingen en zal daarom wel met enige punten beloond worden, maar een beoordeling in het zeer goede, 5 of 6 punten, is niet aan hem besteed. Daarvoor wijken de gezongen toongrepen te veel af van de ideaalvorm.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

5.7 § VII: Onderbroken en ononderbroken toeren.

Bij de tjokken zingt de waterslager met korte onderbreking: tjok, tjok, tjok, tjok. Tussen elke toongreep is een korte pauze. We noemen de tjokken dan ook een onderbroken toer.

Wanneer de vogel het tempo waarin de toongrepen elkaar opvolgen opvoert en de onderbrekingen nagenoeg verdwijnen klinkt het als: tjoktjoktjoktjoktjok en benadert het een zogenaamde ononderbroken toer. In een zuivere ononderbroken toer geeft de medeklinker "r" de toer het ononderbroken karakter. Een ononderbroken toer wordt, vanwege het dominante karakter van de medeklinker "r" ook wel een roltoer genoemd. Voor de beginnende kweker is het wel enigszins verwarrend spraakgebruik dat sommige toeren wel een roltoer worden genoemd maar dat eigenlijk niet zijn. Het betreft dan de fluitenrol en de hiervoor genoemde tjokkenrol. Dit zijn in feite onderbroken toeren waarbij de toongrepen elkaar echter zo snel opvolgen dat er bijna van een ononderbroken toer gesproken kan worden.

Bij het zingen van onderbroken toeren is het van belang dat de waterslager de toongrepen niet in een te hoog tempo op elkaar laat volgen. De vogel gunt zich dan vaak nauwelijks de tijd om op de moeilijke grondtoon "o" te zingen en de medeklinkers duidelijk uit te spreken. Onderbroken toeren die in een traag tempo worden gezongen zijn vaak dieper van grondtoon.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

5.8 § VIII: Samenvatting.

We kunnen het bovenstaande als volgt samenvatten. Het geheel dat de waterslager ten gehore brengt noemen we het lied. Dit bestaat uit strofen. Een strofe is opgebouwd uit verschillende aan elkaar verbonden toeren. Elke zangtoer is opgebouwd uit voor die toer kenmerkende toongrepen. De toongreep dankt z'n herkenbaarheid aan de specifieke klinkers en medeklinkers waarmee het wordt gevormd. De medeklinkers bepalen de vorm, de klinkers de grondtoon van een toongreep. Diepe toeren hebben als grondtoon "o", vlakke toeren de grondtoon "a", "e" of "i". Over het algemeen waarderen we in het waterslagerlied de diepe toervormen het hoogst. Des te meer de vorm en grondtoon van de gezongen toer de in de zangtheorie beschreven ideaalvorm benadert, des te hoger zal die toer door de keurmeester beoordeeld worden. Naast vorm en klank is het ook bij de beoordeling van belang uit hoeveel toongrepen de toer is opgebouwd en in welk tempo gezongen wordt. Bij onderbroken toeren moeten duidelijke onderbrekingen tussen de toongrepen herkenbaar zijn. Des te langzamer de voordracht, des te beter komen de onderbroken toeren tot hun recht.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

5.9 § IX: Noten.

1. De inhoud van dit hoofdstuk is voornamelijk gebaseerd op M. van Woezik, Waterslager en Harzers, houden, kweken, keuren. Uitgave N.B.v.V. zj., pp. 32-52 en Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester. Publikatie van de T.C. Zang van de N.B.v.V., z.j. (1981-1985?). Tevens is als aanvullende informatie gebruik gemaakt van B. Peleman, Keuren van den zang der Belgische Waterslagers. In: "Onze Gevleugelde Zangers", orgaan van de Algemeene Nederlandsche Bond voor Kanarieteelt en Vogelbescherming, jrg 1929, nr. 30, 32, 33, 34, 36 en 41. Zie ook hoofdstuk 2, noot 2. H.K. van der Wal, Kanaries, handboek voor het houden en kweken van zang-, kleur- en postuurkanaries. Baarn, 1997, pp. 42-51 en Standaard Waterslagers, 2000. Uitgave NBvV.
2. F. van Wickede, , Kanarie-uitspanningen of nieuwe verhandeling van de kanarieteelt. Amsterdam, 1837. Passim.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

6 HOOFDSTUK 4: HET LIED VAN DE WATERSLAGER.

6.1 § I: Inleiding.

Het lied van de waterslager is opgebouwd uit verschillende opeenvolgende zangtoeren. Een toer is een aaneenschakeling van toongrepen welke zijn opgebouwd uit voor desbetreffende toer specifieke combinaties van klinkers en medeklinkers. Elke zangtoer heeft een eigen en dus herkenbare klank. In het lied van de waterslager onderscheiden we de waardetoeren in de volgende twee categorieën:

- de watertoeren. Dit zijn de klokkende waterslag, bollende waterslag, rollende waterslag en waterrol.
- het binnenlied. Dit zijn de chor en knor, staaltonen en tjonken, fluiten en soeten, fluitenrol, woeten, bellen, belrol, tjokken, tjokkenrol en schokkel.

Men kan een zangkanarie pas beoordelen op z'n zangkwaliteiten wanneer men eerst de diverse toeren waaruit het lied is opgebouwd kan herkennen. Elke toer kan in een ideaalvorm worden gezongen. Slechts zelden zal men deze in werkelijkheid horen. Bij het leren herkennen dienen we ons daarom niet alleen te richten op de ideaalvorm, maar op alle mogelijke vormen waarin een bepaalde toer gezongen kan worden.¹

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

6.2 § II: Hoofdkenmerken waterslagerlied.

In de naam waterslager liggen de twee hoofdkenmerken van het lied van dit zangkanarieras al opgesloten: wateraccent en een geslagen lied. Een waterslager die een lied brengt zonder dat op bepaalde toeren een duidelijk wateraccent te horen is verdient de naam waterslager niet. Het wekt daarom nauwelijks bevreemding dat de klokkende, bollende en rollende waterslag (waterrol) de drie hoofdtoeren in het lied van de waterslager zijn. De drie hoofdtoeren hebben de waterslag gemeen. Hieronder verstaan we elke toonslag waarin het geluid van klokkend of borrelend water op de grondtoon overheerst.

Naast het wateraccent behoort het lied van waterslager ook een geslagen karakter te hebben. Men noemt dit ook wel het nachtegaalaccent. Een geslagen lied wordt, mijn inziens, gekenmerkt door een krachtige uitspraak van de toeren, die, daar waar wenselijk, metalliek klinken en een snelle opeenvolging van de toeren waarbij de indruk wordt gewekt dat de ene toer abrupt in de ander overgaat. De medeklinker "k" wordt, zowel in de toeren waar de medeklinker "k" mede is gewenst als de toeren waarvan de medeklinker "k" een wezenlijk

onderdeel vormt, op een duidelijk herkenbare, krachtige, wijze uitgesproken.² Hoewel hierboven gesteld werd dat de hoofdtoeren van het waterslagerlied worden gevormd door de klokkende, bollende en rollende waterslag wil dat niet zeggen dat de overige toeren van minder belang zijn. Met name door het binnenlied komt de geslagen structuur van de waterslagerzang tot uitdrukking. Het moet het streven van de waterslagerkweker zijn om vogels te fokken met een geslagen lied waarin water- én overige toeren aaneen gesmeed zijn tot een aangenaam klinkend geheel.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

6.3 § III: De toeren van het waterslagerlied.

a. Klokkende waterslag.

De klokkende waterslag, kortweg ook wel de "klok" genoemd, behoort tot de mooiste toeren in het lied van de waterslager. Het herkennen wordt bemoeilijkt doordat men deze toer in een geweldig groot aantal variaties kan aantreffen.

In z'n mooiste vorm klinkt de klokkende waterslag met de grondtoon "oei", "oe", "o" of "oi" in combinatie met de medeklinkers "l", "bl", "dl", "wl", "kl" of "gl". De "g" moet worden uitgesproken als een "zachte" "k". De toer kan dus als volgt gezongen worden: gloei, gloei, gloei, of klò, klò, klò, enz.

Hoe langzamer het ritme is waarin de toongrepen worden gebracht, des te beter herkent men de afgezette slagen waaruit de toer is opgebouwd. Door het trage tempo is de vogel met behulp van de klinker "l", het zogenaamde tongenspel, in staat het geluid van water optimaal te laten klinken; de waterslag. Door het langzame ritme van de opeenvolgende toongrepen wordt het voor de vogel ook makkelijker een buiging naar een diepe grondtoon te maken. Een waterslager een klok horen zingen op een diepe grondtoon, gecombineerd met de medeklinkers "kl" of "gl" en met een tongenspel waarvan het water afdruipt is een ervaring die voor altijd in het geheugen gegrift blijft.

Minder fraaie vormen van de klokkende waterslag ontstaan door een te hoge grondtoon, bijvoorbeeld op de klinkers "a", "e", "i", en "u". We noemen dit een "vlakke" klokkende waterslag.

Van een "droge" klokkende waterslag is sprake wanneer de toer te weinig wateraccent heeft.

De schoonheid van de toer degradeert ook wanneer het ritme waarin de slagen gebracht worden te snel is, of de toer uit maar enkele slagen bestaat.

Het "slageffekt" van de klokkende waterslag wordt voornamelijk veroorzaakt door de medeklinkers "kl" en "gl". De vogels die de klokkende waterslag inzetten met "dl", "bl", "wl" of "l" brengen een zogenaamde "golvende" vorm.

De waardering voor de klokkende waterslag kan variëren van 1 tot en met 12 punten.

Commentaar:

Omdat in Nederland gestreefd wordt naar een lied met een uitgesproken geslagen karakter ben ik van mening dat waterslagers die een "geslagen" vorm van de klokkende waterslag zingen zuiverder van ras zijn dan vogels die een golvende vorm van de "klok" voortbrengen. Dit zou dan, mijn inziens, ook tijdens de keuring in de beoordeling tot uitdrukking moeten komen.³

De laatste tijd staat, mijn inziens, de positie van de klokkende waterslag als de parel

in het waterslagerlied nogal onder druk. Mede als gevolg van de wijziging van de keurlijst in 1981, waarbij de rubriek nachtegaalaccent werd geïntroduceerd en de tjokken én tjokkenrol in afzonderlijke rubrieken werden ondergebracht, is het belang van de watertoeren voor het uiteindelijke resultaat afgenomen. In de praktijk blijken kampioenen eerder uit te blinken in het binnenlied dan in de watertoeren. Bijzonder fraaie vormen van klokkende waterslag, die door de keurmeesters beoordeeld kunnen worden met "9" of zelfs "10", lijken steeds zeldzamer te worden. Elke keuze heeft z'n prijs. Van voornoemde wijziging van de keurlijst is de klokkende waterslag, mijn inziens, het kind van de rekening geworden, helaas.⁴

Klik op de knop om een fragment te horen
over de **KLOKKENDE WATERSLAG**

[\[boven\]](#) [\[terug\]](#)

b. Bollende waterslag.

In z'n mooiste vorm is de bollende waterslag te herkennen aan de grondtoon "o" of "oe" in combinatie met de medeklinker "b" of "l". De afzonderlijke toongrepen zijn als zodanig duidelijk herkenbaar. Het tempo waarin ze elkaar opvolgen is echter beduidend sneller dan bij de klokkende waterslag. Bollende waterslag klinkt dan als bloe, bloe, bloe.

De waardering voor de bollende waterslag kan variëren van 1 tot en met 6 punten.

Commentaar:

De bollende waterslag is een, in Nederland, veel bediscussieerde toer. Ik veronderstel dat klokkende, bollende en rollende waterslag verschijningsvormen zijn van een en dezelfde basistoer: de waterslag. Het fundamentele verschil tussen de verschijningsvormen is het tempo waarin de afzonderlijke toongrepen elkaar opvolgen. Bij klokkende waterslag volgen de toongrepen elkaar in een traag tempo op. Hierdoor wordt het voor de vogel mogelijk alle mogelijke variaties van tongenspel en buiging te maken en voor ons gehoor om dat ook waar te nemen. Bij de bollende waterslag is het tempo van de elkaar opeenvolgende toongrepen sneller en bij rollende waterslag volgen de toongrepen elkaar zo snel op dat we bijna kunnen spreken van een ononderbroken toer. De toer wordt echt ononderbroken wanneer de medeklinker "r" de afzonderlijke toongrepen met elkaar verbindt. We spreken dan van waterrol. Meermalen heb ik ervaren dat vogels in het begin van het seizoen klokkende waterslag brachten, naarmate het seizoen vorderde de toongrepen steeds sneller op elkaar lieten volgen waardoor op den duur geen klokkende waterslag, maar uitsluitend rollende waterslag werd gezongen. Hoewel het tempo waarin de afzonderlijke toongrepen werden gezongen steeds sneller werd veranderde de toervorm niet.

De bollende waterslag onderscheidt zich in twee aspecten van de klokkende waterslag:

- Het tempo is sneller.
- Bollende waterslag kan uitsluitend met de medeklinkers "l" of "b" gezongen worden.

Volgens de zangtheorie zal een klokkende waterslag die gezongen wordt met de medeklinkers "b" en waarbij de toongrepen elkaar opvolgen in een voor een klokkende waterslag te snel tempo als bollende waterslag beoordeeld moeten

worden. Op dit punt is een interpretatieverschil ontstaan tussen Nederland en de rest van de (waterslager)wereld. De door de Nederlandse keurmeesters toegepaste criteria voor bollende waterslag wijken af van de internationaal geldende beoordelingsnormen. Nederlandse keurmeesters hebben bollende waterslag nader gespecificeerd tot een vorm van waterslag, die zeer zelden gezongen wordt. In internationaal verband hanteert men de normen zoals hierboven beschreven met als gevolg dat tijdens internationale wedstrijden niet-Nederlandse keurmeesters eerder geneigd zijn punten voor bollende waterslag toe te kennen dan Nederlandse. Overigens ontbreekt in de voor Nederland geldende zangtheorie een zodanige beschrijving van de specifieke toerkenmerken van de bollende waterslag dat het, op papier, niet voor iedereen duidelijk is hoe een bollende waterslag, volgens de Nederlandse keurmeesters, zou moeten klinken. Ik acht het misleidend om de bollende waterslag als exclusieve eigenschap toe te kennen dat de toer "bol" klinkt. Onmiskenbaar geven de medeklinkers "l" en "bl" de bollende waterslag een "geblazen" en daardoor "bol" karakter. Echter exact hetzelfde kan beweerd worden van een vorm van klokkende waterslag waarvan de toongrepen door deze medeklinkers wordt ingezet. De volgens de zangtheorie aan de klokkende waterslag toegekende, unieke, holle structuur komt mijn inziens alleen voor wanneer de toongreep wordt ingezet met de medeklinker "gl" of "kl". Bij rollende waterslag kunnen toongrepen eveneens ingezet worden met "bl". Deze verschijningsvorm van de "rol" krijgt daardoor uiteraard ook een "geblazen", "bol", karakter. Hierdoor kan een volle klank ontstaan die op de luisteraar grote indruk maakt. Zolang in de zangtheorie omtrent de specifieke verschillen tussen klokkende, bollende en rollende waterslag veel onduidelijkheid blijft bestaan zullen in Nederland de discussies omtrent de bollende waterslag niet verdwijnen.⁵

Welke interpretatie men van bollende waterslag ook hanteert, de Nederlandse of de internationale, duidelijk is dat de structuur van de toer het best past in het lied van "waterslagers" met een golvende zangstructuur. Wanneer daadwerkelijk zou blijken dat de bollende waterslag onverenigbaar is met het geslagen karakter van het waterslagerlied dan moet, mijn inziens, de vraag gesteld worden of de bollende waterslag nog wel past op een keurlijst van een zangkanarieras waarvan als één van de voornaamste twee raskenmerken geldt dat de zang van de vogel een geslagen structuur dient te bezitten. In dat geval zal, mijn inziens, de voorkeur uit moeten gaan naar de bescherming van de "slagvogels" en zal als uiterste consequentie de bollende waterslag van de keurlijst afgevoerd moeten worden.⁶

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

c. *Rollende waterslag.*

De rollende waterslag, kwekers noemen hem vaak kortweg de "rol", lijkt qua structuur wel op de bollende waterslag. De grondtoon is "o", "oe", of "u" en de medeklinker er voor zijn "wl", "gl", "dl", "l", of "bl".

Hoewel ook bij de rollende waterslag de toongrepen afzonderlijk geslagen worden is het ritme nog sneller dan bij de bollende waterslag en zijn de afzonderlijke slagen nog nauwelijks te herkennen. Met welke klinker of medeklinker de rollende waterslag ook gebracht wordt, de waterslag, het best tot uitdrukking komende via de medeklinker "l", zal toch moeten overheersen. Waterslagers die een zeer goede, vol klinkende, brede, rollende waterslag lang aanhouden maken op de luisteraar diepe indruk.

Minder fraaie vormen van rollende waterslag ontstaan door een te hoge grondtoon, de "vlakke" rol, of te weinig wateraccent, de "droge" rol.

Wanneer het ritme van de rollende waterslag zo snel wordt dat het slageffect bijna

geheel verdwijnt en de verschillende toongrepen met de medeklinker "r" aan elkaar gelast worden spreken we van waterrol. Tijdens de keuring worden de rollende waterslag en de waterrol als gelijkwaardige toeren beoordeeld.

De waardering voor de rollende waterslag/waterrol kan variëren van 1 tot en met 9 punten.

Commentaar:

De rollende waterslag is een toer die de slagvogels heel goed ligt, in ieder geval beter dan bollende waterslag. In de praktijk blijken tegenwoordig de waterslagers in Nederland maar twee watertoeren te zingen: de klokkende en de rollende waterslag. Het toegenomen belang van de rollende waterslag heeft zich in 1981, mijn inziens zeer terecht, vertaald in een wijziging van de keurlijst met een opwaardering van deze toer ten koste van het belang van de bollende waterslag.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

d. Chor en knor.

Chor en knor worden vaak met elkaar verward. Toch hebben beide toeren een verschillende structuur. De chor is een onderbroken toer die klinkt als chor, chor, chor, met een duidelijke onderbreking tussen de toongrepen. De knor daarentegen is een ononderbroken toer en daarom een zuivere roltoer. De knor wordt ingezet met "kn" waarna de grondtoon "o" volgt in combinatie met de medeklinker "r": knorrrrrr, met de nadruk op 'rrrrrr'. In z'n fraaiste vorm is de knor kort en schroevend.

De knor is een toer die nogal vatbaar is voor fouten. De mooiste vorm wordt gezongen op de grondtoon "o". Dit kan alleen met gesloten snavel. Gaat deze wat open dan verdwijnt de grondtoon "o" en maakt plaats voor "a", "e", of "ee". Hierdoor ontstaat een zogenaamde "vlakke" knor.

Ook krijgt de knor, vooral bij vogels met veel wateraccent, snel een watereffect: de zogenaamde "waterige" knor.

Van een "losse" knor is sprake wanneer de toer niet kort en schroevend genoeg is en er tussen de medeklinker "r" te veel ruimte komt.

De waardering voor de knor/chor kan variëren van 1 tot en met 6 punten.

Commentaar:

Hoezeer opvattingen over toeren en hoe ze moeten klinken in de loop der jaren aan verandering onderhevig kunnen zijn blijkt wel uit de beschrijving van de knor en chor door B. Peleman in de jaren 20 van de vorige eeuw. Terwijl nu de voorkeur uitgaat naar een korte, schroevende knor gaf Peleman de voorkeur aan knorren die lang aangehouden werden, in grondtoon varieerden en het liefst tweetonig klonken. Over de korte chor was zijn oordeel veel koeler. Een kort aangehouden, weinig zeggend toertje, dat met minder punten gewaardeerd zou moeten worden dan een knor.

Mij valt op dat waterslagers de knorren zelden inzetten met een duidelijk uitgesproken 'kn'. Met name de grondtoon met de dominante medeklinker 'r' bepalen, mijn inziens, vooral de structuur en de klank van de knor. Ik vraag me dan ook af of wat tegenwoordig knor wordt genoemd volgens de traditonele zangtheorie uit het begin van de 20e eeuw bestempeld zou moeten worden als chor. Eerlijk gezegd ben ik geneigd de tegenwoordig gezongen 'knorren' fonetisch eerder als chor dan als knor te schrijven. Peleman maakt melding van een bijzondere vorm van chor: 'sommige vogels brengen den chortoon drie, viermaal in gebonden vorm na elkander

en zo van chor een toertje beelden dat bestaat uit chor-lettergrepen. Dit chor-toertje lijkt dan aan een ietwat geslagen knortoeur dien wij gezien zijn schokkende beweging ook wel schokkelchor noemen'. In dit licht is onderstaande wel curieus. Halverwege de jaren '90 verschenen op de vereniging De Kanarievogel plotseling waterslagers die de knor kort, schroevend en meerdere malen achtereen zongen: orrrrrrr, orrrrrrr, orrrrrrr. Een duidelijke aanzet met 'kn' was bij deze vogels niet of nauwelijks te horen. Ook de keurmeesters waren hiervan onder de indruk en beoordeelden deze knorvariant met 5 of soms zelfs 6 punten. Geen enkele fokker heeft dezer vorm van knor in het lied van z'n waterslagers vast kunnen houden en na enkele jaren was deze knor, helaas, uit het Katwijkse waterslagerlied verdwenen. Was er nu sprake van knor of chor en hebben wij toen de door Peleman in de jaren 20 beschreven schokkelchor mogen beluisteren?⁷

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

e. Staaltonen.

Staaltonen bestaan uit duidelijk geslagen, onderbroken toongrepen met flinke tussenruimten en een metallieke klank. Staaltonen moeten een naklank geven. Doen ze dat niet dan wordt de toer beschouwd als geslagen fluiten of geslagen bellen. Goede staaltonen beginnen met de medeklinker "t" of "tj" voor en eindigen met "ng". De fraaiste staaltonen worden gebracht op de grondtoon "o", de zogenaamde tjonken. Goede staaltonen hebben als grondtoon "u" of "oe". Van mindere waarde zijn de "hoge" staaltonen, op de grondtoon "i" en de "platte" staaltonen op de grondtoon "a". Staaltonen klinken ook minder fraai wanneer het ritme te snel is.

De waardering voor de staaltonen kan variëren van 1 tot en met 6 punten; zingt de vogel tjonken dan worden 7 tot en met 9 punten gegeven. Dit laatste is, zoals ik hieronder zal motiveren, een zuiver theoretische mogelijkheid.

Commentaar:

De staaltonen behoren tot de wat gemakkelijker herkenbare elementen in het lied van de waterslager, omdat deze toer qua vorm en klank zich sterk van andere onderscheidt en bovendien bestaat uit afzonderlijke toongrepen met een, relatief, flinke tussenruimte. Dit neemt niet weg dat het laatste woord over deze toer nog niet gesproken is. Er bestaat, mijn inziens, geen uitgesproken eenduidigheid over hoe de ideale staaltonen moeten klinken.

Ten eerste lijkt er bij de beoordeling van de staaltonen een wezenlijk verschil te bestaan tussen de zangtheorie zoals die decennia geleden werd geformuleerd en de huidige keurpraktijk. Volgens de literatuur moeten de ideale staaltonen gezongen worden op de grondtoon "u", "o" of "oe". Daar staat tegenover dat ik meermalen uit de mond van keurmeesters heb gehoord dat staaltonen helder moeten klinken. Het is voor een waterslager, mijn inziens, ten ene male onmogelijk om op de grondtoon "o" of "oe" een helder klinkende toer te zingen.

Vervolgens wordt bij voortdurend in de literatuur beweerd dat de mooiste vorm van staaltonen wordt gezongen op de grondtoon "o" met de medeklinkers "tj" voor en "nk" of "ng" achter. Dit zijn de zogenaamde tjonken. Ze zijn, mijn inziens, nog een overblijfsel van de waterslager zoals die zong in het begin van deze eeuw. Zelfs de Belgische keurmeester B. Peleman spreekt in de jaren '20 al over tjonken als een zeer zeldzame toer. Ik vraag me dus in alle eerlijkheid af waarom deze toer, die bijna al een eeuw niet meer door waterslagers wordt gezongen nog altijd op de keurlijst

vermeld staat.⁸

Tenslotte kan men geen artikel over waterslagertoeren er op naslaan of er wordt beweerd dat staaltönen moeten klinken als het slaan op een holle buis waaruit een naklank ontstaat. Het bevreemdt me dat een dergelijke loze opmerking bij voortduring wordt gekopieerd. De klank van een buis wordt bepaald door het materiaal, de dikte van het materiaal, de diameter en de lengte van de buis en, niet te vergeten, met welk materiaal men op de buis slaat. Pas wanneer ook hieromtrent enige kwalificaties worden gegeven kunnen we een poging wagen om er achter te komen hoe de ideale staaltönen moeten klinken. De Belg B. Peleman had dat eind jaren '20 beter in de gaten dan velen na hem. Hij stelt het volgende: "Staaltonen klinken gelijk een stalen staaf of buis aan een draad of touwtje opgehangen en waartegen men klopt of als een zuiver kristallen vaas met de opening vrij, waartegen men met de vinger of met den kneukel zachtjes en vlug slaat".⁹

Bovenstaande in overweging nemende ben ik zo vrij hieronder een eigen beschrijving van de staaltönen te geven die enigszins afwijkt van de officiële zangtheorie maar, mijn inziens, beter aansluit op huidige keurpraktijk.

De belangrijkste criteria waaraan staaltönen moeten voldoen zijn: Ze moeten helder en metalliek klinken en voldoende naklank hebben.

Om te kunnen voldoen aan de heldere klank worden de mooiste staaltönen gezongen op de grondtoon "u" en de iets minder fraaie op de "i". Om beschouwd te kunnen worden als de ideale vorm moet de toongreep ingezet worden met een "t" of "tj" en voor de uiterst noodzakelijke naklank wordt de toongreep gesloten met "ng". De staaltönen klinken dan als tjuung, tjuung, tjuung of tjing, tjing, tjing. Staaltonen klinken vlak op de "a", terwijl de grondtoon "o" en "oe" de staaltönen een uitgesproken dof karakter geven.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

f. *Fluiten en soeten.*

In velerlei variaties komen de fluiten in het lied van de waterslager voor. Het ene moment strelen ze het oor, het andere moment gaan ze je door merg en been. De mooiste vorm van fluiten begint met de medeklinker "d" of "t" gevolgd door de grondtoon "o" of "oe". De toongrepen worden onderbroken gebracht en de toer klinkt dan als doe, doe, doe. Hoe langer de grondtoon wordt aangehouden en hoe langzamer het ritme van de toongrepen des te fraaier klinken de fluiten.

Zoals hierboven al werd aangestipt kunnen foutieve fluiten het lied behoorlijk schaden. De meest voorkomende fouten zijn:

fluiten op de te hoge grondtoon "i", "a" of "e", de zogenaamde "spitse" fluiten; fluiten op de grondtoon "eu", de zogenaamde "neuzige" fluiten. Ook fluiten die worden ingezet met "tz" of "ts" worden lager gewaardeerd.

De waardering voor de fluiten kan variëren van 1 tot en met 6 punten; zingt de vogel soeten dan worden 7 tot en met 9 punten gegeven. Dit laatste is, zoals hieronder zal worden aangetoond, een zuiver theoretische mogelijkheid.

Commentaar:

Bij voortduring wordt in de literatuur beweerd dat de allermooiste vorm van fluiten de zogenaamde soeten zijn. De fluiten hebben dan de medeklinker "s" vooraan en de "t" achter, terwijl de grondtoon op "oe" is. De fraaiste soeten worden gebracht in een ritme dat nog trager is dan dat van de fluiten. Ik zou echt niet weten wanneer een keurmeester voor het laatst punten voor soeten heeft gegeven, maar het lijkt me dat

dit nog van vóór de Tweede Wereldoorlog dateert. Ook wat betreft de soeten ben ik van mening dat de ontwikkeling van de keurlijst sterk achterloopt op de praktijk zoals die de laatste decennia in Nederland is ontstaan. In het lied van de moderne waterslager zijn de soeten verdwenen en de consequentie hiervan kan mijn inziens niet anders zijn dan dat deze toer van de keurlijst verwijderd dient te worden.¹⁰

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

g. Fluitenrol.

Wanneer fluiten in een dusdanig snel ritme worden gezongen dat het lijkt alsof de toongrepen aan elkaar vastzitten, spreken we van een fluitenrol. De naam is eigenlijk niet correct, omdat de fluitenrol geen echte roltoer maar een onderbroken toer is. Voor een beschrijving van de ideale vorm en grondtoon van de fluitenrol kan grotendeels verwezen worden naar hetgeen hiervoor werd vermeld bij de fluiten. Evenals bij de fluiten het geval is heeft de mooiste fluitenrol de "oe" als grondtoon. Meestal wordt deze toer gezongen op de grondtoon "u" of "i". De ideale fluitenrol klinkt als doedoedoedoedo.

Het spreekt welhaast vanzelf dat de foutieve vormen van fluiten vrijwel overeenkomen met de minder fraaie vormen van fluitenrol.

De waardering voor de fluitenrol kan variëren van 1 tot en met 6 punten.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

h. Bellen.

Bellen is een onderbroken toer. De toongrepen beginnen met de medeklinker "l" en achteraan "ng" en worden met de klinker "u" of "i" als grondtoon in een vrij snel ritme afgezet. Ze klinken dan als ling, ling, ling of lung, lung, lung. Echte slagvogels zingen ook wel zogenaamde "geslagen" of "metallieke" bellen.

Het kost de waterslager kennelijk weinig moeite deze toer te zingen want niet zelden wordt het lied ontsierd door een overdaad aan bellen. Dit geldt vooral wanneer deze toer ook minder fraai wordt gezongen.

Foutieve bellen hebben een hoge "i" als grondtoon en klinken hard en scherp.

De waardering voor de bellen kan variëren van 1 tot en met 6 punten.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

i. Belrol.

Wanneer de bellen door de medeklinker "r" aan elkaar worden gelast tot een ononderbroken toer spreken we van bellenrol of kortweg belrol. Ze klinkt als riririri of rurururu.

Omdat een goede belrol met een weinig geopende snavel wordt gezongen, kan deze toer snel te hoog en dus foutief worden. Belrollen die met wijd opengesperde bek worden gebracht zijn helaas geen uitzondering en ontsieren het lied van menige waterslager. Tracht in ieder geval geen voorzanger te gebruiken met een foutieve belrol, omdat juist deze toer heel snel door de jonge mannen wordt overgenomen.

De waardering voor de belrol kan variëren van 1 tot en met 6 punten.

Commentaar:

Het lied van een waterslager wil nog wel eens ontsierd worden door en overdaad aan

bellen en belrollen, die dan ook nog vaak worden gebrachte in dusdanig scherpe vorm dat het oor eerder gepijnigd dan gestreeld wordt. M. van Woezik heeft ooit eens z'n verbazing uitgesproken over de waardering van zowel bellen als belrol met maximaal 6 punten. Hij was van mening dat hier sprake was van een overwaardering en ik ben het volledig met hem eens.¹¹

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

j. Tjokken.

Tjokken zijn onderbroken toongrepen met de medeklinkers "tj" en de "k" achteraan. De grondtoon is op de "o". De toer klinkt dan als tjok, tjok, tjok. Wanneer deze toer wordt gebracht met een hoorbare ruimte tussen de toongrepen, wat het geslagen karakter van de toer nog meer accentueert, is ze vrij eenvoudig te herkennen. Menig waterslager zingt geen zuivere tjokken. Regelmatig worden tjokken gezongen op de grondtoon "io" of "ie". Tiok- en tjiewtjokken moet men proberen zoveel mogelijk uit het lied te weren. Dit is vrij lastig, omdat jonge mannen deze verkeerde vormen heel gemakkelijk aanleren.

De waardering voor de tjokken kan variëren van 1 tot en met 6 punten.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

k. Tjokkenrol.

Wanneer het ritme van de tjokken zo snel is dat er nog nauwelijks sprake is van ruimte tussen de toongrepen spreken we van tjokkenrol. Ook de tjokkenrol is een onderbroken toer en heeft dus eigenlijk, evenals de fluitenrol, een verkeerde naam omdat het geen echte roltoer is. Evenals de tjokken moet de tjokkenrol op de grondtoon "o" gezongen worden.

De waarde van de tjokkenrol wordt sterk verminderd door de verkeerde grondtoon. Een voorbeeld is de "vlakke" tjokkenrol op de grondtoon "a". Ook een tjokkenrol op de "i" is verkeerd.

Een euvel waar waterslagers met veel waterslag aan lijden is dat ook op de tjokkenrol een wateraccent wordt gelegd. De "waterige" tjokkenrol kan misschien wel aardig klinken, maar is foutief.

De waardering voor de tjokkenrol kan variëren van 1 tot en met 6 punten.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

l. Woeten en schokkel.

In iedere verhandeling over het waterslagerlied wordt traditiegetrouw vermeld hoe de woeten en schokkel moeten klinken. Verwonderlijk is dit niet, omdat beide toeren op de keurlijst vermeld staan. Dit is op zich overigens weer wel opmerkelijk, omdat de woeten en schokkel al tientallen jaren uit het waterslagerlied verdwenen zijn. Het heeft mijn inziens daarom totaal geen zin om in dit verband te beschrijven hoe de woeten en schokkel zouden moeten klinken.¹²

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

m. Nachtegaalaccent.

In 1981 werd de keurlijst aan de hand waarvan waterslagers beoordeeld worden gewijzigd. Een nieuwe rubriek werd geïntroduceerd: "Nachtegalaccent". De bedoeling van de invoering van het "nachtegaalaccent" was om het slagelement in

het lied van de waterslager te bevorderen. Aanvankelijk werd besloten om het "nachttegaalaccent" te beoordelen aan de hand van de kwaliteit van de door de vogels gezongen watertoeren, klokkende en rollende waterslag, staaltonen, tjokken en tjokkenrol. Wat de watertoeren betreft moest er minstens één van beide in de goede vorm gebracht worden, dit geldt ook voor staaltonen, tjokken en tjokkenrol. Samengevat diende een keurmeester zich aan de volgende richtlijnen te houden:

- Er mochten alleen punten voor nachtegaalaccent gegeven worden wanneer een vogel een goede of zeer goede waardering had gekregen voor de drie onderstaande toeren:
 - klokkende of rollende waterslag.
 - staaltonen.
 - tjokken of tjokkenrol.
- Een vogel kreeg een punt voor nachtegaalaccent wanneer hij aan de drie onderstaande minimumeisen voldeed:
 - klokkende waterslag van 5 pnt of rollende waterslag van 4 pnt.
 - staaltonen van 3 pnt.
 - tjokken van 3 pnt of tjokkenrol van 3 pnt.

Met het in 2000 verschijnen van de Standaard Waterslagers, Uitgave van de NBvV, is de beoordeling van nachtegaalaccent in de NBvV veranderd. De huidige standaard luidt: 'Nachttegaalaccent bepaalt de keurmeester naar zijn eigen gehoor op het moment dat hij de vogel keurt naar de structuur van de nachtegaal.'

De waardering voor het "nachttegaalaccent" kan variëren van 1 tot en met 3 punten.

Commentaar:

Het, naar mijn interpretatie, nieuwe uitgangspunt om, met de zangstructuur van de nachtegaal als voorbeeld, het "nachttegaalaccent" te beoordelen aan de hand van het totaallied van de waterslager is, mijn inziens, in inhoudelijk opzicht een grote verbetering. Het was ook hard nodig dat er enige beweging kwam in de officiële visie omtrent het begrip "nachttegaalaccent". Bovenstaande, oude, richtlijnen waren, als beoordelingscriterium, weliswaar heel duidelijk een objectief toepasbaar, in de praktijk bestonden er sedert de introductie in 1981 echter verschillen van inzicht en daarom onduidelijkheid over hoe het begrip "nachttegaalaccent" geïnterpreteerd en in de keurpraktijk toegepast moest worden.

Belangrijke verschillen van inzicht bestonden en bestaan wellicht nog steeds over de betekenis van de natuurlijke zang van de nachtegaal voor het lied van de waterslager. Betekent het streven naar "nachttegaalaccent" dat de zangkweker gericht moet zijn op het fokken van waterslagers met een zo natuurlijk mogelijk nachtegaallied? In heel veel zangkanarieliteratuur wordt de indruk gewekt dat dit inderdaad het uitgangspunt zou moeten zijn. Als ik echter een waterslager zou bezitten die de natuurlijke zang van een nachtegaal, inclusief z'n hoge en scherpe toeren, tot in de perfectie zou beheersen en ik zou hem inschrijven voor een zangwedstrijd dan heeft deze vogel geen schijn van kans om in de prijzen te vallen. De natuurlijke zang van de nachtegaal is helemaal niet het ideaalvoorbeeld voor de

waterslager, niet in de praktijk en zelfs ook niet in (de zang)theorie. Het in de loop van de jaren ontstane waterslagerlied is een gecultiveerde vorm van natuurlijke kanariezing waarbij tijdens dat cultiveringproces er o.m. naar gestreefd is de kanarie in staat te stellen doelbewust gekozen elementen uit het lied van de nachtegaal zich eigen te maken. Om misverstanden te voorkomen: het cultiveringproces is nooit zover gegaan dat het waterslagerlied een volledige imitatie van het nachtegaallied zou moeten zijn. Daarom moeten we de knoop voor eens en altijd doorhakken en afstappen van het "gelonk" naar de natuurlijke zang van de nachtegaal:

Een waterslager behoort niet als een nachtegaal te zingen, we willen dat ook niet en daarom mogen in de rubriek "nachtgeaalaccent" nooit punten gegeven worden om de reden dat desbetreffende waterslager de natuurlijke zang van een nachtegaal benadert. Deze valkuil is overigens in de nieuwe standaard niet weggenomen. Het blijft, mijn inziens, mogelijk met de standaard in de hand "structuur van de nachtegaal" te interpreteren als "zingend als een nachtegaal". Het is daarom, mijn inziens, een omissie in de nieuwe standaard dat "structuur van de nachtegaal" niet nader wordt gespecificeerd.

De definitie van "nachtgeaalaccent" waarvoor de keurmeesters in 1981 kozen luidt: het zingen van gecultiveerde vormen van voor het nachtegaallied karakteristieke toeren. In aansluiting hierop werd, zoals we hierboven zagen, besloten de beoordeling van het "nachtgeaalaccent" te bepalen aan de hand van de kwaliteit van de gezongen waardetoeren "klokkende waterslag" en/of "rollende waterslag", "staaltonen", "tjokken" en "tjokkenrol". Hoe mooier de desbetreffende toeren tijdens de zangbeurt werd gezongen des te hoger was de waardering in de rubriek "nachtgeaalaccent". Ontbrak één of meerdere van genoemde toeren in het lied van een waterslager dan zou de vogel geen punten voor "nachtgeaalaccent" scoren. Dit uitgangspunt en met name de toepassing daarvan in de praktijk kon leiden tot bizarre situaties. Als men de oude richtlijnen consequent toepaste ontving een waterslager met een krachtig geslagen lied, maar waarin de "watertoeren" ontbraken, geen punten voor "nachtgeaalaccent", terwijl waterslagers die wel goede vormen van de vereiste toeren zongen, maar in de verste verte geen "geslagen" zangstructuur bezaten, wel beloond werden met een waardering voor "nachtgeaalaccent". Op basis van de criteria die door de keurmeesters werden gehanteerd om "nachtgeaalaccent" te waarderen kon men tot geen andere conclusie komen dan dat onder deze noemer in feite een bonus werd verstrekt voor het zingen van "waterslag", "staaltonen" en "tjokkenpartij".

Wat ik hiervoor als een positieve ontwikkeling heb genoemd is de, naar mijn interpretatie, principiële keuze om met betrekking tot de waardering van "nachtgeaalaccent" in de nieuwe standaard af te stappen van een toerenbeoordeling en over te gaan naar een liedbeoordeling. Maar staat dat in de standaard ook ondubbelzinnig vastgelegd? Nachtgeaalaccent wordt beoordeeld door de keurmeester "naar zijn eigen gehoor". Kan een keurmeester met de standaard in de hand beweren dat "structuur van de nachtegaal" geïnterpreteerd mag worden als "het zingen van voor het nachtegaallied karakteristieke toeren"?

Zoals we hierboven zagen is de rubriek "nachtgeaalaccent" ingevoerd om het slagelement in het lied van de waterslager te versterken en niet om waterslagers als de nachtegaleen in de vrije natuur te laten zingen noch om de "watertoeren", "staaltonen" en "tjokkenpartij" stiekem op te waarderen. Wat men onder een geslagen lied moet verstaan is in de zangtheorie niet terug te vinden en daarom heb ik zelf maar een definitie bedacht. Een geslagen lied wordt, mijn inziens, gekenmerkt door een krachtige uitspraak van de toeren, die, daar waar wenselijk, metalliek

klinken en een snelle opeenvolging van de toeren waarbij de indruk wordt gewekt dat de ene toer abrupt in de ander overgaat. De medeklinker "k" wordt, zowel in de toeren waar de medeklinker "k" mede is gewenst als de toeren waarvan de medeklinker "k" een wezenlijk onderdeel vormt, op een duidelijk herkenbare, krachtige, wijze uitgesproken.

Vogels die een dergelijk, staccato-achtig, lied zingen zijn in mijn ogen raszuivere waterslagers. Alleen zij komen voor "nachttegaalaccent" in aanmerking. De waardering is uiteraard afhankelijk van de mate waarin het lied geslagen is, dus in hoeverre aan de in de definitie vastgelegde criteria wordt voldaan.

Als men toe wil naar een waterslagerlied dat een geslagen structuur heeft zal men in de beoordeling van de afzonderlijke toeren dit aspect ook mee moeten nemen. Een geslagen klokkende waterslag zou dan hoger gewaardeerd moeten worden dan een golvende. Wanneer deze keursystematiek zou zijn ingevoerd had ook de rubriek nachtegaalaccent geheel afgeschaft kunnen worden. Het afschaffen van de rubriek nachtegaalaccent op de keurlijst en het begrip nachtegaalaccent integreren in de beoordeling van de afzonderlijke toeren en de waardering voor het totaallied in de rubriek "indruk" is, mijn inziens, het doel waarnaar men op den duur zou moeten streven. Deze stap hebben de keurmeesters in 2000 nog niet durven maken.¹³ Waren de keurinstructies voor "nachttegaalaccent" in 1981 duidelijk en objectief toepasbaar, verschillen in opvatting wat er onder "nachttegaalaccent" diende te worden verstaan leidde tot een verre van eenduidige jurering. Deze onduidelijkheid is ook met de in 2000 uitgegeven standaard, helaas, niet weggenomen. Het beoordelingscriterium voor "nachttegaalaccent" is in de nieuwe standaard zo vaag geformuleerd dat een uiterst subjectieve beoordeling vrijwel onontkoombaar lijkt. Ieder keurmeester mag naar eigen inzicht interpreteren en beoordelen. Op basis waarvan hij dit moet doen wordt niet gegeven. Dit is de goden verzoeken en vragen om, uiteraard onbedoelde, willekeur. De lang verwachte standaard voor waterslagers blijkt in de praktijk een stapje vooruit, waar men een grote sprong voorwaarts had kunnen maken: een gemiste kans dus.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

n. *Indruk.*

In de huidige zangtheorie en de wijze waarop die onder meer tijdens de keuring wordt toegepast is het lied als samenhangend geheel van uiterst ondergeschikt belang: Alleen toeren tellen. Een uitzondering hierop vormt de rubriek "indruk" en sinds kort ook de rubriek "nachttegaalaccent". In de rubriek "indruk" mag de keurmeester een, overigens in verhouding tot het totaal zeer bescheiden, waardering geven voor de mate waarin de waterslager de verschillende onderdelen in goed voorgeschreven ritme, met goede verbindingen, zonder storende fouten heeft gezongen en tot een samenhangend lied heeft gemaakt. Hij geeft dus een beoordeling van de totale voordracht.

De waardering voor "indruk" kan variëren van 1 tot en met 3 punten.

Commentaar:

In de vorige paragraaf werd een lans gebroken om ook de rubriek "nachttegaalaccent" te beschouwen als een waardering voor het gehele lied. Terwijl in de rubriek "nachttegaalaccent" de mogelijkheid gegeven wordt te beoordelen in welke mate het lied geslagen is, geeft de rubriek "indruk" een waardering voor de totale voordracht. Ik ben van mening dat in een zangwedstrijd een waterslager met een geslagen lied

pas het onderspit mag delven tegen een water"slager" met een golvende zangstructuur wanneer er een substantieel verschil in de kwaliteit van de gezongen waardetoeren bestaat. Naast het beoordelen van de afzonderlijke toeren van het lied van de waterslager is het daarom van belang dat de huidige rubrieken op de keurlijst aan de hand waarvan de keurmeester een kwalificatie kan geven omtrent het lied als totaal ook als zodanig in de praktijk worden toegepast. Met betrekking tot de rubriek "nachttegaalaccent" is men recent tot dit inzicht gekomen. Ik ben een groot voorstander om bij de waardering van de rubriek "indruk", naast bovengenoemde aspecten, ook bij de beoordeling te betrekken in welke mate de zang raszuiver is. Op grond van de thans in Nederland geldende zangtheorie is het heel goed te beargumenteren dat waterslagers met een golvende voordracht, als zijnde niet volkomen raszuiver, van punten voor "indruk" worden uitgesloten.

Verder is een nadeel van het keursysteem, dat vogels in het vroege najaar, op basis van de gezongen waardetoeren, al een respectabele totaalscore kunnen behalen zonder dat zij over een volledig uitgekristalliseerd lied beschikken, ja zelf nog vormen van studiezang vertonen. Het zal, mijn inziens, een goede ontwikkeling zijn wanneer in de toekomst de rubriek "indruk" van substantiële betekenis wordt voor de totaalscore en daardoor grotere verschillen in de waardering worden gecreëerd tussen enerzijds vogels die weliswaar met fraaie toervormen komen, maar dit nog presenteren in een min of meer onsamenhangend verband en anderzijds de vogels met een volleerde voordracht.

Met de huidige keurpraktijk waarin het goede wordt bewaardigd en het negatieve niet wordt bestraft is er mijn inziens onvoldoende stimulans voor de kwekers om te streven naar zuivere, gecultiveerde, waterslagers. Mijn voorstel is om in de rubriek "indruk" dit aspect tot uitdrukking te laten komen. Hoe fraai de vogel ook bepaalde toervormen ten gehore brengt, wanneer daarnaast harde en schelle toeren het totaalbeeld van het lied ontsieren zal dat, meer dan voorheen het geval is geweest, in de rubriek "indruk" tot uitdrukking moeten worden gebracht.

Om voornoemde redenen acht ik een inhoudelijke uitbreiding van de rubriek noodzakelijk en zal dientengevolge de maximale waardering voor "indruk" ook verhoogd moeten worden, zodat, naast de beoordeling van de afzonderlijke onderdelen, de waardering van het lied als geheel een substantieel deel van de totaalscore bepaalt.¹⁴

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

o. Strafpunten of negatieve toeren.

Volgens van Woezik is het keursysteem gebaseerd op de volgende grondgedachten:

- Alles wat invloed kan hebben op de muzikale waarde van het lied moet kunnen worden bewaardigd.
- Alles wat de muzikale waarde van het lied kan schaden moet kunnen worden gestraft.

We vinden deze opvatting terug in de keurlijst. Het eerste deel beslaat de "gezongen waardetoeren" en het tweede deel betreft de "strafpunten", vroeger "negatieve toeren" genoemd. Er worden 5 rubrieken onderscheiden met maximaal 3 punten aftrek en wanneer een vogel de "tjap" laat horen wordt hij uitgesloten van de wedstrijd.

Commentaar:

Hoewel er vijf rubrieken met name worden genoemd waarvoor punten in mindering kunnen worden gebracht behoort het niet tot de gewoonte van keurmeesters om waterslagers strafpunten toe te kennen. Integendeel, de huidige keurpraktijk gaat veeleer uit van het principe: de beste vorm wordt gewaardeerd, negatieve elementen worden in de beoordeling genegeerd, ten hoogste opgemerkt.

Over deze praktijk heb ik zo m'n bedenkingen. Het opstellen van een zangtheorie en daarop gebaseerde "standaardeisen" voor de afzonderlijke toeren is in feite het onderscheiden van wenselijke en onwenselijke elementen in de natuurlijke zang. De bedoeling is dat, o.m. door op zangwedstrijden de ene te belonen en de andere de beloning te onthouden of zelfs te bestraffen, de kweker door doelgerichte fokmethodes de wenselijke elementen versterkt en de onwenselijke zoveel mogelijk elimineert. Op deze wijze wordt natuurlijke zang gecultiveerd.

Wanneer onwenselijke elementen in het lied nauwelijks of geen consequenties hebben voor de uiteindelijke waardering zullen fokkers nauwelijks aangezet worden om daadwerkelijk te streven naar een lied waarin uitsluitend de meest ideale vormen van de afzonderlijke toeren ten gehore worden gebracht. Het feit dat de waterslager in den lande nogal eens wordt bestempeld als te hard, te schel, te schreeuwerig zou wel eens mede een gevolg kunnen zijn van het onvoldoende bestraffen van de negatieve elementen in het lied tijdens de keuring. Het is daarom wellicht het overwegen waard om de negatieve toeren weer actief in de beoordeling op te nemen of minstens middels de rubriek "indruk" het streven naar het in de zangtheorie beschreven ideaallied te bevorderen.¹⁵

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

6.4 § IV: De waterslager in internationaal verband.

Tijdens een C.O.M. wereldshow worden waterslagers uit allerlei landen voor de wedstrijd ingeschreven. Hiermee wordt gesuggereerd dat de waterslager een ras is dat "wereldwijd" volgens dezelfde normen wordt beoordeeld. Niets is minder waar. Er bestaan grote, principiële, verschillen in opvatting over hoe het ideale waterslagerlied zou moeten klinken tussen de Nederlandse fokkers en die uit de overige, bij de C.O.M. aangesloten, landen. Wateraccent en een geslagen lied werden hiervoor de twee hoofdkenmerken van het waterslagerlied genoemd. De grootste verschillen van inzicht hebben betrekking op het tweede hoofdkenmerk en met name de vraag in hoeverre het lied van de waterslager daadwerkelijk "geslagen" moet zijn. In Nederland wordt de geslagen zangstructuur als een wezenlijk kenmerk van de waterslager beschouwd, buiten Nederland is dat veel minder het geval. Daar gaat de voorkeur veeleer uit naar veel wateraccent en een zachte, beschaafde, voordracht van het binnenlied.¹⁶

Voor een goed begrip worden beide zangstructuren door mij als volgt gedefinieerd:

Een geslagen zangstructuur wordt, mijn inziens, gekenmerkt door een krachtige uitspraak van de toeren, die, daar waar wenselijk, metalliek klinken en een snelle opeenvolging van de toeren waarbij de indruk wordt gewekt dat de ene toer abrupt in de ander overgaat. De medeklinker "k" wordt, zowel in de toeren waar de medeklinker "k" mede is gewenst als de toeren waarvan de medeklinker "k" een wezenlijk onderdeel vormt, op een duidelijk herkenbare, krachtige, wijze uitgesproken.

Een golvend lied wordt, mijn inziens, gekenmerkt door toeren die lang worden aangehouden, soms variëren in toonhoogte en waarbij de indruk wordt gewekt dat de ene toer in de ander overvloeit. De medeklinker "k" wordt uitsluitend uitgesproken in de toeren waarvan de medeklinker "k" ook een wezenlijk onderdeel vormt.

Is het streven in Nederland waterslagers te fokken met een geslagen zangstructuur, wanneer we de niet-Nederlandse waterslagers zouden moeten typeren is de benaming watergolver veel meer op z'n plaats. Met ander woorden de geslagen zangstructuur met z'n krachtige voordracht is een typisch Nederlands verschijnsel en wordt buiten Nederland vrijwel unaniem als hard, "schreeuwerig", niet fraai en dus onwenselijk verworpen.¹⁷

De hierboven beschreven situatie nodigt uit tot bezinning en een keuze rondom de vraag in hoeverre het wenselijk cq. acceptabel is dat er binnen de C.O.M. kennelijk twee interpretaties bestaan over hoe een waterslager behoort te zingen. Er bestaan twee mogelijkheden: Of Nederland schikt zich in de interpretatie zoals die in de meeste landen wordt aangehangen. In dat geval moet de Nederlandse fokker afscheid nemen van de waterslager en zich in het vervolg toelagen op waterslagers met een beschaafde, zachte, golvende voordracht. De zangtheorie zoals die hierboven werd samengevat zal dan geheel herschreven moeten worden, de keurmeesters zullen bij de beoordeling andere criteria moeten hanteren en de waterslager als de gecultiveerde nachtegaal zal voorgoed tot het verleden behoren. Wenst Nederland waterslagers te blijven fokken en keuren dan zal men met de waterslagerwereld in C.O.M. verband moeten breken en de Nederlandse waterslager moeten beschouwen als een principieel ander zangkanarieras. Een eerste aanzet tot een ontwikkeling in deze richting werd gedaan in 1981. Openlijk distantieerde de Nederlandse keurmeesters zich van de in C.O.M. verband opgestelde richtlijnen door de keurlijst te wijzigen. In een brief aan de Belgische waterslagerkeurmeesters, die kennelijk maar weinig begrip konden opbrengen voor de koers die de Nederlandse collega's hadden uitgezet, werd nog eens uitgebreid uit de doeken gedaan waarom men tot deze stap besloten had. Wanneer men tegenwoordig nog steeds staat achter hetgeen men in 1981 besloten heeft wordt het nu langzamerhand wel eens tijd om de volgende stappen te zetten op de toen ingeslagen weg: In C.O.M. verband zal gepleit moeten worden voor een erkenning van de Nederlandse waterslager als een apart zangkanarieras. De uiterste consequentie van de in 1981 gemaakte keuze zal kunnen zijn dat Nederlandse waterslagers als zodanig niet voor C.O.M. wedstrijden zullen worden gevraagd. Mocht men ze wel inzenden dan zullen ze beoordeeld worden volgens niet-Nederlandse criteria met als gevolg dat ze voor een titel nooit in aanmerking kunnen komen. Dit is inmiddels overigens al een jarenlang durende praktijk.¹⁸

Een "scheuring" binnen de C.O.M. betreffende de waterslagers zal overigens geen uniek verschijnsel zijn. Ook binnen de harzerwereld heeft een scheiding der geesten plaatsgevonden tussen de voorstanders van de zogenaamde viertoeren vogels en die van harzers met een zo compleet mogelijk lied, inclusief de kloekentoeren. Er is dus geen enkele reden om terwille van de eenheid geen scheiding te maken tussen de waterslagers en de watergolvers/rollers.¹⁹

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

6.5 § V: Suggesties voor een toekomstige keurlijst.

In voorafgaande heb ik in m'n commentaar op de huidige zangtheorie me openlijk afgevraagd in hoeverre de huidige keurlijst nog wel actueel is. Onderstaande overwegingen zijn mede gebaseerd op de overtuiging dat de Nederlandse waterslager als een afzonderlijk zangkanarieras moet worden beschouwd. Niet alleen om deze reden zal er volgens mij een andere keurlijst moeten komen.²⁰

Voor de Tweede Wereldoorlog kende men naast de hiervoor beschreven toeren ook nog de gloeken, lachtoer en de heulrol als waardetoeren. Deze laatstgenoemden zijn van de keurlijst verdwenen. Ik ben ervan overtuigd dat het weer eens de hoogste tijd wordt om de bezem door de zangtheorie te halen, namelijk om de "uitgestorven" toeren en de toeren die niet

passen in de geslagen structuur van het waterslagerlied van de keurlijst af te voeren. Om de bij de beschrijving van desbetreffende toeren gegeven redenen pleit ik voor het afvoeren van de keurlijst van de volgende rubrieken: Bollende waterslag, tjonken, soeten, woeten en schokkel. Daarnaast pleit ik voor het afschaffen van de rubriek "nachttegaalaccent", maar het begrip nachtegaalaccent, in de betekenis zoals ik hiervoor heb gedefinieerd, te integreren in de beoordeling van de afzonderlijke toeren en de waardering in de rubriek "indruk". Verder ben ik voor de handhaving, ja zelfs een opwaardering, van de rubriek "indruk", met daarbij de aantekening dat ik pleit voor een uitbreiding van de inhoud van deze rubriek conform de voorstellen die hiervoor naar voren heb gebracht. Omdat ik van mening ben dat sedert 1981 het belang van het binnenlied voor de totaalwaardering is toegenomen en het belang van de klokkende waterslag relatief is gedaald pleit ik voor een opwaardering van deze toer tot een maximum van 15 punten.

Mijn voorstel voor de afdeling "gezongen waardetoeren" van de keurlijst van de Nederlandse waterslager komt er dan als volgt uit te zien:

Klokkende waterslag	15 pnt.
Rollende waterslag	9 pnt.
Chor en knor	6 pnt.
Staaltonen	6 pnt.
Fluiten	6 pnt.
Fluitenrol	6 pnt.
Bellen (Belrol)	6 pnt.
Tjokken	6 pnt.
Tjokkenrol	6 pnt.
Indruk	6 pnt.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

6.6 § VI: Aandachtspunten voor een kwaliteitsbewaking/verbetering.

a. Houd de waterslagers "nat".

Het streven van elke waterslagerfokker zou moeten zijn om diepe slagvogels op stok te brengen die een hartstochtelijk, gevarieerd, zuiver, krachtig doch beschaafd lied zingen met veel "water" op de hoofdtoeren. Met de invoering van een nieuwe keurlijst in 1981 werd de rollende waterslag opgewaardeerd ten koste van de bollende waterslag. Tevens werd de rubriek nachtegaalaccent geïntroduceerd om het fokken van waterslagers met een geslagen lied te bevorderen. Na 16 jaar ervaring met de nieuwe keurlijst kan geconcludeerd worden dat het binnenlied van de waterslager een opwaardering heeft ondergaan ten koste van de watertoeren. Waterslagers met een zeer goed binnenlied en matige watertoeren scoren vaak op wedstrijden hoger dan de vogels die uitblinken in de klokkende en rollende waterslag en een minder binnenlied ten gehore brengen. Veel "droge" waterslagers gaan daardoor met de ereprijzen strijken. Doet dat nog wel recht aan de waterslager? Voor de echte liefhebber van de "natte" waterslager ligt hier een grote verantwoordelijkheid om de o zo mooie diepe klokkende en rollende waterslag in het waterslagerlied vast te houden.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

b. Streef naar gecultiveerde slagvogels.

Sommige zangkanariefokkers vinden waterslagers wel eens te hartstochtelijk en te krachtig en trachten in hun vogels het slagelement af te zwakken. Hoe beschaafd deze vogels met hun lange golvende toeren ook mogen klinken, waterslagers zijn het niet, omdat dit zangkanarieras nu eenmaal een krachtig geslagen lied behoort te zingen.

Waterslager willen in hun enthousiasme nogal eens een toervariatie zingen die te hard en te schel is. Ook diepe vogels kunnen wel eens de meest afgrijselijke toeren in het lied verwerken en deze zo vaak zingen dat het totale klankbeeld wordt overschaduwd door de irritant hoge fluiten, bellen, belrollen. Vaak krijgt men als reactie op de opmerking dat dergelijke toeren het lied als geheel ontsieren: "Waarom zou je je druk maken? De keurmeesters beoordelen alleen het goede en foutieve toeren worden niet bestraft!". Men fokt dus rustig verder, zonder ook maar de minste moeite te doen om deze toervormen uit te bannen. Het fokken van waterslagers is dan meer gericht op het bij elkaar schrapen van zoveel mogelijk punten op de keurlijst dan op het fokken van een zuivere, gecultiveerde, stam vogels waarnaar het aangenaam luisteren is.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

c. Bestrijd gecombineerde toeren.

De zuiverheid van het waterslagerlied wordt ook op een ander terrein bedreigd. Zoals we hierboven zagen heeft iedere toer een ideaalvorm. Deze is zelden te beluisteren. Minder fraaie vormen van een toer zijn te herkennen omdat ze nu eenmaal de structuur van de ideaalvorm bezitten. Het komt echter nogal eens voor dat bepaalde toeren ook qua structuur niet meer tot een ideaalvorm te herleiden zijn. Meestal betreft het dan een toer die is ontstaan uit een combinatie van twee andere toeren. Voorbeelden van gecombineerde toeren zijn: De tjokbel, tjokfluit, de waterbel, etc., respectievelijk combinaties van tjokken en bellen, tjokken en fluiten en rollende waterslag en bellen. Dat deze gecombineerde toeren de zuiverheid van het lied schade doen is boven elke twijfel verheven.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

d. Conclusie.

Bovengenoemde ontwikkelingen moeten voor de rechtgeaarde waterslagerfokker een stimulans zijn om door strenge selectie in fokmateriaal en, met name, voorzang te trachten de waterslager zuiver te houden. In dit opzicht is er voor de waterslagerfokkers nog heel wat werk aan de winkel. Dat bij dit streven ook de keurmeesters en hoe zij de vogels op de wedstrijd beoordelen een buitengewoon belangrijke rol kunnen spelen spreekt voor zich.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

6.7 § VII: Noten.

1. De beschrijving van de toeren is vnl. gebaseerd op M. van Woezik, Waterslager en Harzers, houden, kweken, keuren. Uitgave N.B.v.V. z.j., pp. 34-49 en Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester. Publikatie van de T.C. Zang van de N.B.v.V., z.j. (1981-1985?), Deel 2, pp. 3-17. Tevens is als aanvullende informatie gebruik gemaakt van B. Peleman, Keuren van den zang der Belgische Waterslagers. In: "Onze Gevleugelde Zangers", orgaan van de Algemeene Nederlandsche Bond voor Kanarieteelt en Vogelbescherming, jrg 1929, nr. 30, 32, 33, 34, 36 en 41. Zie ook hoofdstuk 2, noot 2. H.K. van der Wal, Kanaries, handboek voor het houden en kweken van zang-, kleur- en postuurkanaries. Baarn, 1997, pp. 42-51 en Standaard Waterslagers, 2000. Uitgave

NBvV. Wanneer ik me niet baseer op voornoemde bronnen, maar mijn eigen visie weergeef, is dat als zodanig in tekst duidelijk aangegeven.

2. Zie ook J.A Plokker, Over nachtegalen, waterslagers en watergolvers. In: Onze Vogels, jrg. 1997 pp. 174-175 en 200-201.
3. Vergelijk H.K. van der Wal, Kanaries, o.c. pp. 42-44.
4. Zie ook J. Plokker, Gewikt en gewogen. In: Onze Vogels, jrg. 1999, pp. 12-13.
5. Zie ook J. Plokker, Bollende waterslag: een zangtoer in de schemerzone. In: Onze Vogels, jrg. 1999, pp. 470-471. In dit verband is ook heel interessant wat B. Peleman schrijft over de overeenkomsten en verschillen tussen de klokkende, bollende en rollende waterslag. B. Peleman, Keuren van den zang der Belgische Waterslagers, o.c., passim.
6. Zie ook J. Plokker, Bollende waterslag, o.c., pp. 470-471.
7. B. Peleman, Keuren van den zang der Belgische Waterslagers, o.c., passim.
8. Zie ook J. Plokker, Die vermaledijde tjonken. In: Onze Vogels, jrg. 1998, p. 249. B. Peleman, Keuren van den zang der Belgische Waterslagers, o.c., passim. M. van Woezik, Waterslagers en Harzers, o.c., p. 42. Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester, o.c., deel 1, p. 9.
9. B. Peleman, Keuren van den zang der Belgische Waterslagers, o.c., passim.
10. Zie ook J. Plokker, Anachronismen. In: Onze Vogels, jrg. 1998, pp. 524-525.
11. M. van Woezik, Waterslagers en Harzers, o.c., pp. 47-48. Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester, o.c., p. 13-14.
12. M. van Woezik, Waterslagers en Harzers, o.c., p. 43. Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester, o.c., p. 9. Zie ook J. Plokker, Anachronismen, o.c., pp. 524-525.
13. Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester, o.c., deel 2, pp. 21-23. H.K. van der Wal, Handboek, o.c. p. 50. Zie ook J.A Plokker, Over nachtegalen, waterslagers en watergolvers, o.c., pp. 174-175 en 200-201.
14. M. van Woezik, o.c., p. 30. Zie ook J.A Plokker, Over nachtegalen, waterslagers en watergolvers, o.c., pp. 174-175 en 200-201.
15. Zie ook J.A Plokker, Over nachtegalen, waterslagers en watergolvers, o.c., pp. 174-175 en 200-201.
16. Op de website van American Waterslager Society vond ik een dit verband interessante passage: 'Hoewel België en Nederland in geografisch opzicht een gemeenschappelijke grens delen bestaan er geweldige ("tremendous") verschillen in zang en keuring van de in beide landen gefokte waterslagers. De oprichters van de American Waterslager Society waren unaniem en zonder aarzeling van mening dat de zang van de Belgische waterslager veel beschaafder ("sophisticated") was en de organisatie zich ook op de zang van deze waterslagers zou moeten richten. (vert. J. Plokker) www.waterslagers.com/text/history.htm, dd. 08-05-2003. Zie ook: 20. Zie ook: J. Plokker, De Hollandse waterslager. In: Onze Vogels, jrg. 2000, pp. 244-246.
17. Zie ook: J.A Plokker, Over nachtegalen, waterslagers en watergolvers, o.c., pp. 174-175 en 200-201.
18. Ook buiten Nederland is algemeen geaccepteerd dat er twee varianten van het zangkanarieras waterslager bestaan. Zie bijvoorbeeld de al eerder aangehaalde website van de American Waterslager Society: 'Het is erg belangrijk voor degene die zich in waterslagers verdiepen ("for those considering") dat er twee verschillende varianten van waterslagerzang bestaan: de Belgische en de Nederlandse.' (vert. J. Plokker) www.waterslagers.com/text/history.htm, dd. 08-05-2003. Zie voor de brief aan de Belgische waterslagerkeurmeesters een afschrift hiervan, dat gepubliceerd is in: Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester, o.c., Deel 2, pp. 22-23.
19. Voor enige achtergrondinformatie betreffende de laatste, internationale, ontwikkelingen aangaande de harzers: Aelbrecht, J.J., Verslag van het mini-congres over de Harzerzang van de O.M.J. te Courgenay in Zwitserland. In: Onze Vogels, jrg. 1995, pp. 482-483. Aelbrecht, J.J., De Harzerkanarie, het definitief verlaten van de 90 punten grens en een andere puntenverdeling van de Kloek- en Klingeltoeren. In: Onze Vogels, jrg. 1996, pp. 406-407. H. Koster, De Harzerkanarie. In: Onze Vogels, jrg. 1997 pp. 248-249, 296-297. H. Ruiter, De laatste wijzigingen in het keursysteem van de Harzer-zang. In Onze Vogels, jrg. 1998, pp. 219-220. J.J. Aelbrecht, De mensen zeggen over Kloektoeren. In: Onze Vogels, jrg. 1998, pp. 388-289.
20. Zie ook: J. Plokker, De Hollandse waterslager. In: Onze Vogels, jrg. 2000, pp. 244-246.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

7 HOOFDSTUK 5: ERFELIJKHEID EN/OF ZANGMILIEU IN DE ZANGKANARIEKWEEK.

7.1 § I: Inleiding.

Eén van de wezenlijke vragen waarmee zangkanariefokkers al eeuwenlang geconfronteerd worden is: Op welke manier kan de kanariezing gemanipuleerd worden in de door de fokker gewenste richting, oftewel: Welke middelen dient de fokker te hanteren om de zang van z'n vogels te perfectioneren. Deze vraag heeft nog niets aan actualiteit ingeboet, met andere woorden: Na vijf eeuwen fokken met zangkanaries is het verlossende antwoord nog steeds niet gevonden!

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

7.2 § II: Twee stromingen.

De in de loop der eeuwen bedachte zangveredelingsmethoden kunnen gesplitst worden in twee stromingen, die ik zou willen benoemen als de "Klassieken" en de "Weylingianen". De Weylingianen gaan er van uit dat het lied van een zangkanarie door erfelijke factoren wordt bepaald. Zoals in de kleurkanariekwEEK erfelijk vastgelegde kleuren aan het nageslacht worden overgedragen, worden bij zangkanaries de zangtoeren door de ouders aan de jonge vogels doorgegeven. Op grond van dit uitgangspunt trachten zij de kwaliteit van de vogels te verbeteren door broedparen samen te stellen aan de hand van de op basis van de erfelijkheidstheorie ontwikkelde fokschemas.

De klassieke opvatting is dat kanariezing die de vogel vanaf z'n geboorte hoort het uiteindelijke lied van de jonge kanarieman bepaalt. Het credo van de "Klassieken" zou daarom kunnen luiden: "Geen kwaliteitsverbetering zonder goede voorzang".

In de jaren '80 van de vorige eeuw heeft in de kringen van zangkanariefokkers een zeer levendige en interessante discussie plaatsgevonden waarvan de gevolgen naklinken tot op de dag van vandaag. De twee hierboven benoemde opvattingen over de vraag in welke mate erfelijkheid en zangmilieu bepalend zijn voor het lied van een zangkanarie kwamen tegenover elkaar te staan en botsten hevig. Alvorens we nader ingaan op de betekenis van deze publieke discussie voor de zangkanariekwEEKERS van nu en de centrale vraag in hoeverre zangkanariekwEEKERS rekening dienen te houden met erfelijkheid en zangmilieu zullen we ons eerst verdiepen in de achtergronden en opvattingen van beide stromingen.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

7.3 § III: De klassieke theorie.

In vrijwel ieder boek over kanaries wordt beschreven hoe de mens vanaf de 16e eeuw de zang van de kanarie heeft geprobeerd te beïnvloeden. Uitgangspunt bij het cultiveringproces is steeds het imitatietalent van de kanarieman geweest. Fluitjes, zangorgels, nachtegalen, speciale voorzangers, van alles werd er bij gehaald om de kanarieman te laten zingen zoals de fokker wenste. De resultaten logen er niet om. Op den duur was in de gecultiveerde zangkanarie het lied van de wilde kanarie nog maar ternauwernood te ontdekken. De

opvatting dat de kanariezing die de vogel vanaf z'n geboorte hoort het uiteindelijke lied van de kanarieman bepaalt is dus verreweg het oudst, bevat nog steeds waardevolle elementen en heb ik daarom de klassieke theorie genoemd.

Naarmate het kanarielied steeds meer werd geperfectioneerd bleken de fokkers die in familieverband fokten de beste resultaten te bereiken. Het aanleren van een kanarielied was, zoals we zagen, met louter voorzang mogelijk. Om daarenboven vogels te fokken die de ideaalvorm van het lied zouden kunnen benaderen bleek het noodzakelijk een perfect zangmilieu te combineren met het fokken van stam- cq. zangverwante vogels.

In de Nederlandstalige kanarieliteratuur vindt men deze opvatting, die men dus als een modificatie van de klassieke theorie zou kunnen beschouwen, het sterkst terug in het boek van J.H. Beekman Bzn, "De Kanarievogel". Al lezende blijkt telkens weer hoe Beekman de fokkers op het hart wil drukken niet de kardinale fout te maken het zangmilieu te veronachtzamen ten opzichte van de erfelijke factoren. Helaas is dit oude standaardwerk, de eerste druk dateert van omstreeks 1900, wat naar de achtergrond geschoven ten faveure van meer recente zangkanarieliteratuur. Of dat kwalitatief bekeken altijd wel zo terecht is waag ik te betwijfelen.

Beekman concentreerde zich voornamelijk op de kweek met harzers. Ook in oude waterslagerliteratuur komt deze visie expliciet naar voren. In een uit 1922 daterende brochure getiteld "De Belgische Waterslager", schrijft B. Peleman: 'Het doelmatig aanleeren speelt een hoofdrol bij de Belgische Waterslager. (...) Als men een of meer goede voorzangers ter beschikking heeft, kan men de jonge mannekens, twaalf à vijftien per leermeester, in diens onmiddellijke nabijheid brengen, zoo vroeg mogelijk, al ware het reeds van als de jongen nog in het nest liggen, en men late ze er bestendig bij. Indien de leerlingen van echt goed Waterslagerras zijn, dan leeren zij den zang van hunnen leermeester af. Alle andere zang, gepiep, getijlp of geschreeuw van andere vogels, wordt zorgvuldig geweerd. (...) Gedurende de eerste rui (kleine rui) leeren de jonge vogels het beste. Daarom is het verkieselijkst ('t is zelfs noodzakelijk) in die periode den leermeester, op vollen zang bij hen te laten.'¹

[\[boven\]](#) [\[terug\]](#)

7.4 § IV: De erfelijkheidstheorie.

In de jaren '20-'30 van de 20e eeuw ontstond er een revolutionair andere visie op de zangveredeling. Al in de 19e eeuw had men ontdekt dat fokken in familieverband de beste resultaten opleverden. Niet alleen de voorzang, maar ook de vererving bleek van invloed te zijn op het lied van de kanarie. Bij de veredeling van met name de edelroller of harzer had men deze wetenschap al op uitgebreide schaal toegepast. In de jaren '20-'30 werd in een reeks artikelen de praktijk in de zangkanariëkweek gekoppeld aan de erfelijkheidstheorieën zoals die ook in de kweek met kleurkanaries opgang hadden gemaakt. De grote man achter deze visie was de zichzelf geneticus noemende Martin Weyling. Na de Tweede Wereldoorlog bundelde Weyling z'n opvattingen in een lijvig boek dat in 1948 onder de titel "Het boek voor de zangkanariëkweker" door de Firma A. Mertens & Zn. te Tilburg werd uitgegeven. Weyling construeerde op grond van de uit de 19e eeuw stammende erfelijkheidsleer van Mendel een theorie om kanariezing te veredelen via de wetten van de genetica. Een van de fundamenteën van Weylings theorie was de aanname dat een zangtoer een in de genen vastgelegde overerfbare zelfstandige factor is. In z'n uiterste consequentie zou men, volgens deze theorie, door het samenstellen van de juiste fokparen, jonge kanariemannen toeren kunnen laten zingen die ze nog nooit hadden gehoord maar van hun ouders genetisch hadden meegekregen. Voor Martin Weyling stond het als een paal boven water: Zangveredeling dient plaats te vinden via de weg van de erfelijkheidsleer.

Het boek van Weyling wekte de indruk alsof dit nu eindelijk het verlossende en definitieve antwoord was op de klassieke vraag met welke methode het lied van de zangkanarie geperfectioneerd kon worden? Het succes van Weyling's boek was waarschijnlijk voor een groot deel te danken aan de semi-wetenschappelijke saus die over het betoog gegoten werd. Weyling kreeg vele navolgers en het overgrote deel van de na 1945 verschenen zangkanarieliteratuur koos ondubbelzinnig voor veredeling van de kanariezing via de weg van de genetica. Zo werden, bijvoorbeeld, in het in 1979 verschenen "Handboek voor de zangkanarietweker" van P. Kwast de kweekschema's van Weyling vrijwel integraal overgenomen. Ook H. Koster bouwde in z'n uit 1982 daterende boekje "Zangkanaries" volledig op Weyling's veronderstellingen.²

Een direct gevolg van de populariteit van de Weylingiaanse school was het naar de achtergrond verdwijnen van het milieu als zangbepalende factor in de kweek met harzers en waterslagers. Alle aandacht werd geconcentreerd op de lijnenteelt. Het fokken van zangkanaries ging steeds meer lijken op het volgen van op de erfelijkheidsleer gebaseerde fokschema's, zoals die in de kleurkanarietweek al enige tijd gebruikelijk was.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

7.5 § V: De knuppel in het zangkanariehok.

Ondanks de stelligheid waarmee in de literatuur gepleit werd voor het fokken volgens schema's, die op grond van de erfelijkheidsleer waren geconstrueerd, zijn er altijd fokkers gebleven die ook het zangmilieu als een uiterst belangrijke zangbepalende factor zijn blijven beschouwen. In het begin van de jaren '80 achtten enkelen onder hen de tijd rijp voor een aanval op de schijnbaar onaantastbare positie van de Weylingiaanse school. In hun ogen had de veertigjarige ervaring met het fokken volgens Weyling's schema's niet die veredeling gebracht die op basis van de theorie verwacht mocht worden. Weyling's kijk op de zangveredeling bleek, volgens hen, in het geheel niet het verlossende antwoord te zijn geweest op de aloude vraag hoe men de zang van de kanarie in de gewenste richting kon sturen. Op hun zoektocht naar welke veredelingsmethoden nog meer mogelijk zouden kunnen zijn kwam men weer terecht bij de bron van de zangcultivering: de voorzang.³ Opmerkelijk was dat in deze discussie de kritiek op de veronderstelling dat zangtoeren overerfbaar zijn niet alleen gebaseerd was op praktijkervaringen van fokkers, maar dat ook gebruik werd gemaakt van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek naar de zangontwikkeling bij in het wild levende vogelsoorten. Aan de hand hiervan toonden zij onder meer op overtuigende wijze aan dat Weyling's veronderstellingen op geen enkele wetenschappelijke basis berustten en dat, daarentegen, op grond van wetenschappelijk onderzoek was gebleken dat niet zozeer de erfelijkheid, maar juist het zangmilieu bij veel in de vrije natuur levende vogelsoorten van doorslaggevende invloed is op het uiteindelijke lied.⁴

Belangwekkend in dit verband was een onderzoek met jonge kanaries in de Verenigde Staten. Een van de conclusies was dat de kanarie tot de vogelsoorten behoort wier zang zeer sterk door de omgeving wordt beïnvloed en dientengevolge bij gewijzigde omstandigheden aan verandering onderhevig kan zijn. Experimenten toonden aan dat met name de zang gedurende het eerste levensjaar sterk kan afwijken van de zang die de vogel laat horen na de eerste volledige rui in het tweede jaar. Van recenter datum dateert een experiment aan de Leidse universiteit waarin piepjonge zebrevinken via geluidsapparatuur soorteigen zang werd geleerd. Uit proeven met andere zangvogelsoorten bleek weer dat de omgevingsfactoren nauwelijks van invloed waren op het uiteindelijke lied.⁵

Op grond van wetenschappelijk onderzoek naar welke elementen van invloed zijn op het lied

van een zangvogel kunnen we vooralsnog concluderen dat dit zowel erfelijke als omgevingsfactoren zijn. De mate waarin een van beide factoren van doorslaggevende betekenis is kan per vogelsoort verschillend zijn. De kanarie behoort tot de categorie zangvogels waar het milieu waarin de vogel verkeert van grote invloed kan zijn op het lied dat de vogel zingt. Ervaren zangkanariefokkers hadden geen wetenschappelijk experiment nodig om tot deze conclusie te komen. Zij wisten al jaren uit eigen ondervinding dat een bij een andere fokker aangeschafte vogel zich vaak volledig aan het zangmilieu bij de nieuwe eigenaar aanpast.

Sommige "Neo-Klassieken" gingen op basis van de in de gedragswetenschap verworven kennis zelfs zo ver het zangmilieu te beschouwen als dé voornaamste zangbepalende factor. Door de jonge kanarieman op te laten groeien in een "ideaal" zangmilieu moest het mogelijk zijn de zangontwikkeling van elke willekeurige kanarie zo te sturen dat het uiteindelijke lied dat van het zangmilieu zoveel mogelijk zou benaderen. Met behulp van streng geselecteerde voorzangers en zelfs moderne geluidsopname en -weergaveapparatuur zouden in vogelruimten de gewenste, ideale, omstandigheden gecreëerd kunnen worden.⁶

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

7.6 § VI: Discussie als inspiratiebron.

De confrontatie tussen de klassieke en de Weylingiaanse opvattingen had op de korte termijn een aantal zeer positieve effecten.

Allereerst viel er weer eens iets te bediscussiëren in de zangkanariefokkerij. Discussie leidt tot groter inzicht, vergroot de belevingswaarde en roept belangstelling op. De publieke pennenstrijd, die plaatsvond in de bondsorganen van zowel de NBvV als de ANBVV en de onderlinge discussies, die onder meer tijdens ledenvergaderingen van vogelvereniging 'De Kanarievogel' menig pauzepraatje vulde, spitste zich toe op de vraag welke factoren nu op de uiteindelijke zang van de kanarieman de grootste invloed heeft: de erfelijke factoren of het zangmilieu. Zangkwekers werden door het stellen van deze vraag ook uitgedaagd na te gaan in hoeverre de door hen gehanteerde fokmethodes het gewenste effect sorteerden.

Veronderstelde wetmatigheden bleken ineens niet meer zo vanzelfsprekend te zijn en dat dwong tot nadenken, bewustere keuzes en veranderingen in het fokkersgedrag. Een direct gevolg van de discussie was ook dat sommige fokkers meer duidelijkheid wensten te verkrijgen door zelf te gaan experimenteren. De experimenten richtten zich vooral op het effect van het zangmilieu op het uiteindelijke lied. Zo groeiden, bijvoorbeeld, 'genetische' harzers op tussen waterslagers en andersom.⁷

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

7.7 § VII: Resultaten.

Nu het stof van de discussie is opgetrokken en de ervaringen van verschillende experimenten in wat bredere kring bekend zijn kunnen de resultaten van een uiterst interessante en inspirerende periode in de zangkanariekeek op een rijtje worden gezet.

Sedert de jaren '80 van de vorige eeuw mag weer openlijk gesproken worden over het belang van voorzang en zangmilieu bij zangveredeling. Dit is een belangwekkend resultaat. Op basis van wetenschappelijke experimenten en proeven die door fokkers zijn gedaan is het belang van het zangmilieu herontdekt. Daarnaast heeft iedere zangkweker, als hij goed nadenkt, de praktijkvoorbeelden voor het oprapen waaruit blijkt dat het zangmilieu een zangbepalende factor is. Het is dus zeer terecht geweest dat de eenzijdige kijk op de zangveredeling, die

vooral na de publicatie van Weyling's boek was ontstaan, werd doorbroken. Sedert de jaren '80 proberen zangkanariefokkers ook te profiteren van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek naar de oorsprong en de ontwikkeling van de zang bij vogels. Hoewel met name de Weylingiaanse school de indruk wekte haar veronderstellingen te baseren op wetenschappelijk bewezen feiten is tot op heden uit wetenschappelijk onderzoek nog geen enkele aanwijzing voorhanden voor de overerfbaarheid van zangtoeren bij kanaries. Gedragsonderzoek bij zangvogels heeft ons inmiddels wel geleerd dat het ontwikkelen van een voor een vogelsoort specifieke zang een uiterst ingewikkeld proces is waarover nog maar heel weinig algemeen geldende uitspraken gedaan kunnen worden. Op grond van wetenschappelijke onderzoek kan gesteld worden dat, indien vogelzang mede beïnvloed wordt door milieufactoren, die beïnvloeding plaats vindt vanaf de geboorte van de jonge man. Onderzoeksresultaten duiden er op dat de voorzang in de periode tussen de 3e en de 9e levensweek essentieel is voor het uiteindelijke lied dat de kanarieman gaat zingen. Deze experimenten bevestigden dus het gelijk van de 19e eeuwse fokkers, die, om de jonge kanarieman deuntjes, de zogenaamde "airtjes", te kunnen leren fluiten, ze al heel snel buiten het gehoor van soortgenoten huisvestten. Het in de zangkanarieke week na de rui selecteren van de voorzangers is dus veel te laat.⁸

Wat in de jaren '80 werd verondersteld is in het afgelopen decennium proefondervindelijk aangetoond. Inmiddels zijn er fokkers die over ruime ervaring beschikken in het creëren van het gewenste zangmilieu door middel van geluidsapparatuur. Digitale geluidsopnamen geven de mogelijkheid kanariezang te manipuleren en een ideaal waterslagerlied op de computer samen te stellen. Natuurlijke voorzang wordt vervangen door een cd-speler en een x-tal speakers. Hoewel deze techniek nog volledig in de kinderschoenen staat zijn de resultaten, tot dusver, veelbelovend. Inmiddels hebben waterslagers, die uitsluitend met geluidsapparatuur hun lied hebben aangeleerd, prijzen gewonnen op zowel afdelings-, districts- als bondskampioenschappen. Mocht deze techniek inderdaad tot de gewenste resultaten leiden dan betekent dit een revolutie in de zangkanarieke week. Welke consequenties deze ontwikkelingen kunnen hebben voor de wijze waarop onze hobby in de toekomst beoefend zal worden valt nu nog niet te overzien, maar dat de gevolgen verstrekkend kunnen zijn staat, mijn inziens, vast.⁹

"Neo-klassieken" met aanvankelijk nogal extreme opvattingen hebben op basis van praktijkervaringen moeten toegeven dat de vererving wel degelijk een zangbepalende factor is waarmee bij de selectie van het kweekmateriaal en de samenstelling van de broedparen terdege rekening gehouden moet worden.¹⁰

Tenslotte vinden we het resultaat van de discussie ook terug in recent verschenen handboeken. Hiervoor zagen we dat tot de jaren '90 de opvattingen van Martin Weijling vrijwel integraal werden overgenomen in de handboeken over de houden en kweken van zangkanaries. In het recent verschenen standaardwerk van H.K. van der Wal, "Kanaries, handboek voor het houden en kweken van zang en kleurkanaries en postuurkanaries", wordt de visie van Weijling met betrekking tot de kweek van zangkanaries wel genoemd, maar veel minder prominent dan in eerder verschenen handboeken. Van der Wal stelt, mijn inziens volkomen terecht, dat "zang een combinatie is van verschillende klanken die niet alleen onderhevig zijn aan erfelijke eigenschappen, maar ook van invloeden van buitenaf".¹¹

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

7.8 § VIII: Conclusie.

Het is op dit moment voor velen misschien het opentrappen van een enorme open deur maar beide factoren, zowel erfelijkheid als zangmilieu, zijn voor de kwaliteit van het uiteindelijke

waterslagerlied van cruciaal belang. Geen enkele fokker die doelgericht de kwaliteit van z'n zangkanaries wil verbeteren kan op den duur ongestraft het zangmilieu waarin de jonge mannen vanaf hun geboorte opgroeien én de afstamming van de jonge vogels verwaarlozen! Zolang de wetenschap ons geen andere kennis en inzichten biedt kunnen we op dit moment niets anders concluderen dan dat de beste methode om het lied van een zangkanarie te veredelen bestaat uit:

- a. strenge selectie in de voorzang met als doel het zangmilieu te optimaliseren en dit te combineren met:
- b. het koppelen van vogels die over de, veronderstelde, gewenste erfelijke eigenschappen bezitten.

Dit standpunt, waaraan vele zangkwekers overigens nooit hebben getwijfeld, mag sinds de jaren '80 weer openlijk verkondigd worden.

Met deze conclusie wordt voor de zangkweker, die de kwaliteit van zijn zangkanaries wil veredelen, de waarde van het alom geprezen, hiervoor genoemde, handboek van P. Kwast uiterst twijfelachtig en het oude boekje van J.H. Beekman Bzn.en de uit 1922 daterende brochure van B. Peleman opeens heel actueel. Bovendien kunnen we wellicht nog steeds heel veel leren van de methoden van de oude, en vaak vergeten fokkers. Tretter, een zeer vooraanstaand harzerfokker en keurmeester uit de eerste helft van de 20e eeuw liet z'n mooiste jong het eerste jaar alleen maar rondvliegen en uiteraard volop zingen in de kweekruimte. Pas in het tweede of derde jaar ging hij er mee fokken. Zangmilieu en erfelijkheid moeten op elkaar afgestemd worden. De oude meesters wisten het al. Wij hadden er in de jaren '80 en '90 een discussie en allerlei experimenten voor nodig om de waarde ervan opnieuw te ontdekken.¹²

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

7.9 § IX: Noten.

1. J.H. Beekman Bzn., De Kanarievogel (z.p., z.j.). B. Peleman, De Belgische waterslager (brochure, Antwerpen 1922), pp. 17-18.
2. P. Kwast, Handboek voor de zangkanariëkweker (Zutphen 1979), pp 41-66. H. Koster, Zangkanaries (Best 1982), pp. 37-50. Zie ook H.K. van der Wal, Kanaries, handboek voor het houden en kweken van zang-, kleur- en postuurkanaries (Baarn 1997), pp.188-189.
3. De namen van de belangrijkste deelnemers aan deze discussie en de artikelen die in Vogelvreugd zijn gepubliceerd heb ik op een rijtje gezet: R. Ramakers, jrg 1982, mei, passim; jrg. 1983, pp. 52-55; jrg 1984, pp. 157-161, 384-387. G. Frank, jrg. 1984, pp. 48-49. J. Reinders, jrg. 1985, pp. 29-31. F. Spenkelink, jrg. 1987, pp. 310-311; jrg. 1988, pp. 200-202.
4. A. Manning, Diergedrag, inleiding in de vergelijkende gedragsleer (Utrecht/Antwerpen 1982), pp. 64-71. Zie verder ook de bij noot 3 vermelde artikelen.
5. F. Nottebohm en M.E. Nottebohm, Relationship between song repertoire en age in the canary. In: Zeitschrift für Tierpsychologie, nr. 46 (1978), passim. N.N., Zangles zebra vink via de radio. In: Dagblad "Trouw", 16 november 1999, naar aanleiding van een promotieonderzoek door de Leidse gedragsbioloog drs. Bart Houx. A. Manning, Diergedrag, o.c., pp. 64-71. P. Ramakers, Kanariezang en wetenschappelijk onderzoek. In: Onze Vogels, jrg. 2003, pp. 185-186.
6. J. Plokker, In gesprek met een eigenzinnig waterslagerkweker. In: Clubblad "De Kanarievogel" - Katwijk, jaargang 1999, nr.2, pp. 24-38. Zie hiervoor de website van vogelvereniging 'De Kanarievogel' te Katwijk (www.dekanarievogel.nl).

7. H. Koster, Onze harzervogels. In: Onze Vogels, jrg. 1990, pp. 58-59. H. Ruiter, Zangsport...da's pas sport. In: Onze Vogels, jrg. 1991, pp. 358-359. R. Eerkens, Mijn experiment met zangkanaries. In: clubblad "Speciaalclub Zang, regio Noord- Zuid Holland en Utrecht e.o.", november 1988, pp. 31-32.
8. F. van Wickede, Kanarie-uitspanningen, o.c. pp. 79-84. B. Peleman, De Belgische waterslager, o.c., pp. 17-18.
9. J. Plokker, In gesprek met een eigenzinnig waterslagerkweker, o.c., pp. 24-38.
10. Idem.
11. H.K. van der Wal, Handboek, o.c., pp. 18-19, 188-189.
12. J. Gerrits, Een verklaring van het Tretter-systeem en Model stamboek. In: Onze Vogels, jrg 1966, pp. 18-23, 98-102, 161-162. B. Peleman, De Belgische waterslager, o.c., pp. 17-18.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

8 HOOFDSTUK 6: AANWIJZINGEN VOOR HET HOUDEN EN KWEKEN VAN ZANGKANARIES.

8.1 § I: Inleiding.

Er zijn vele wegen die naar Rome leiden en op elk staat wel een deskundige zangkanariefokker die anderen kan vertellen hoe je moet fokken om topvogels op stok te krijgen. Voor de één is het tot in lengte van jaren doorfokken met vogels die ergens op hun chromosomen voortreffelijke zangtoeren verstoep hebben en die op den duur wel zullen laten horen. Voor een ander is het de aankoop van de vogels uit de kampioenstam van Jansen. Voor een derde draait het om de enige echte voorzanger te pakken te krijgen die de jonge mannen maar eindeloos moet voorzingen hoe een waterslager echt moet klinken. Zonder pretenties te hebben de enige echte waarheid te verkondigen volgen hieronder enkele aanwijzingen voor het houden en fokken van zangkanaries waaraan door mij grote waarde wordt gehecht.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

8.2 § II: Doel en middel.

Iedere fokker dient voor zichzelf te bepalen welke kwaliteit hij met de fok wilt bereiken. Gaat het in de eerste plaats om vogels waarnaar het aangenaam luisteren is of gaat het vooral om vogels die zoveel mogelijk toeren zingen en hoog scoren op een wedstrijd. Uiteraard zal iedere fokker streven om beide doelen te bereiken, maar dat zal niet gemakkelijk zijn. Welk doel men ook voor ogen staat, hét middel om het gestelde doel te bereiken is selectie. Dit dient zich te richten op het fokmateriaal en het zangmilieu waarin de jonge mannen hun lied ontwikkelen.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

8.3 § III: Erfelijke factoren.

Een waterslager is het product van erfelijkheid én milieu. Algemeen wordt aangenomen dat gezondheid, formaat en gedrag in belangrijke mate door erfelijke factoren wordt bepaald. De basis van iedere zangstam bestaat uit een koppel gezonde, brutale, forse, broedlustige waterslagers. Nooit en te nimmer mogen we in de fok gebruik maken van te kleine vogels en

vogels met een slechte constitutie. Doen we dat toch dan zal vroeger of later het tij zich tegen de fokker keren met alle teleurstellingen van dien.

Abnormaal broedgedrag, zoals slechte nesten, kleine legsels, onbevuchte eieren, vroegtijdig van het nest aflopen, slecht voeren, etc., wordt in belangrijke mate beïnvloed wordt door de conditie van de fokvogel op dat moment. Er zijn ook aanwijzingen dat kwalijk broedgedrag erfelijk aan de jongen wordt doorgegeven. Wanneer na enkele jaren van fokken in familieverband blijkt dat bovengenoemde verschijnselen zich vaker voordoen is het de hoogste tijd geworden bij de selectie van de fokvogels hiermee rekening te houden.

Met kerngezond fokmateriaal hebben we de juiste bouwstenen voor een zangstam. Of het ook kan uitgroeien tot een indrukwekkend bouwwerk is afhankelijk van de huisvesting en voeding. Wanneer we voor de fok goede vogels hebben aangeschaft maar de jongen krijgen kwalitatief slecht voedsel toegediend en/of moeten opgroeien in een milieu vol ziektekiemen, etc. dan zullen ze qua formaat en constitutie de kwaliteit van de ouders nooit evenaren, laat staan overtreffen. Daarom mag gesteld worden dat een gezonde zangstam en goede fokresultaten bereikt kunnen worden door strenge selectie in fokmateriaal en een uitstekende huisvesting en voeding. Alleen wanneer hieraan wordt voldaan kunnen de jongen op de 5e of 6e dag geringd worden en uitgroeien tot gezonde forse waterslagers, die een krachtig geslagen lied ten gehore kunnen brengen.

Zanglust is misschien een van de factoren waarmee tijdens de selectie van fokmateriaal het minst rekening gehouden wordt. Toch beantwoorden op zangwedstrijden niet zanglustige vogels zelden aan de verwachtingen van de fokker. Het is een selectieaspect, dat zeker wanneer de fokker regelmatig aan een tentoonstelling deelneemt, niet verwaarloosd mag worden.

Van belang is ook dat zangjiver niet overgaat in een te haastige voordracht. Eerder hebben we kunnen lezen dat met een langzaam zangtempo de toeren veel beter tot hun recht komen dan wanneer de vogel in een oogwenk z'n hele repertoire afraffelt.

Zanglust en zangtempo worden onmiskenbaar in belangrijke mate door milieufactoren, bijvoorbeeld lichtintensiteit en de conditie van de zangkanarie, bepaald, maar ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat ook karaktereigenschappen van de vogel, zoals brutaliteit, hierop van invloed zijn. Het zou me daarom dan ook niet verbazen wanneer zanglust tot op bepaalde hoogte door erfelijke factoren wordt bepaald en de keuze van het fokmateriaal dus dienaangaande van groot belang is.

Worden zangtoeren ook erfelijk doorgegeven? In het vorige hoofdstuk werd uitgebreid op deze vraag ingegaan. Een van de conclusies was dat het voor de kwaliteit van het lied van de kanarieman wel degelijk uitmaakt wie z'n vader en moeder zijn geweest. Ik neig sterk naar de opvatting dat de aanleg om een toer op een bepaalde manier te zingen door erfelijke factoren wordt bepaald. Een kweekkoppel wat zelf niet de aanleg heeft om de toeren op een diepe grondtoon te zingen zal dat ook niet aan de eigen jongen kunnen doorgeven. Of de jonge vogel uiteindelijk het hele toerenscala bezit en de gezongen toeren van goede kwaliteit zijn is mijn inziens voor een heel belangrijk deel het resultaat van het zangmilieu waarin de jonge man is opgegroeid.

Goede erfelijke eigenschappen kunnen we in een stam vastleggen door middel van de zogenaamde lijnenteelt. We kunnen dit omschrijven als doelgerichte inteelt.

Samenvattend kan gesteld worden dat we door doelgericht te fokken goede eigenschappen in een stam kunnen vastleggen. Bij de selectie van het fokmateriaal dienen we ons te realiseren dat de volgende eigenschappen waarschijnlijk voor een aanzienlijk deel door erfelijke factoren wordt bepaald:

- goede constitutie, formaat en broedgedrag;
- zanglust en brutaliteit;

- aanleg om de toeren op hoog niveau te kunnen zingen.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

8.4 § IV: Zangmilieu en voorzang.

a. Begripsbepaling "zangmilieu" en "voorzang."

De vraag in hoeverre de zang van de kanarie vanaf z'n jeugd tot zelfs in de volwassenheid door milieufactoren wordt bepaald is in het vorige hoofdstuk uitgebreid aan de orde gesteld. De conclusie was dat het zangmilieu over het algemeen een grote invloed heeft op het lied van een waterslager. Het verbeteren van de kwaliteit en de zuiverheid van de waterslagerzang door het doelgericht manipuleren van het zangmilieu zou daarom de komende jaren wel eens een van de grootste uitdagingen binnen de zangsport kunnen worden.

Met zangmilieu bedoelen we de omgeving waarin temidden van de overjarige vogels de jonge mannen opgroeien en hun lied ontwikkelen. In dit verband wordt veelvuldig het begrip "voorzang" en "voorzanger" gehanteerd. Hieronder verstaan we kanariezang dat jonge mannen gedurende het hele leerproces kan horen en eventueel imiteren. Het zangmilieu waarin de waterslager z'n lied ontwikkeld kan men in drie fasen verdelen:

- de broedperiode
- de volière
- de zangkast

In de literatuur wordt de term "voorzanger" vrijwel uitsluitend gebruikt voor een overjarige man die in het najaar tussen de jonge mannen in de zangkast geplaatst wordt. Ik zou het begrip voorzang dus uit willen breiden tot alle zang die de jonge man vanaf z'n geboorte te horen krijgt.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

b. Voorzang tijdens de broedperiode.

Over het leerproces van kanariemannen in de eerste levensweken is nog onvoldoende bekend. Op grond van wetenschappelijk onderzoek kan gesteld worden dat, indien vogelzang mede beïnvloed wordt door milieufactoren, die beïnvloeding plaats vindt vanaf de geboorte. Het is daarom heel aannemelijk dat de jonge kanarieman tijdens het verblijf bij de ouders met hetgeen hij dan uit z'n omgeving aan kanariezang opneemt de basis voor z'n uiteindelijke lied legt.

Opmerkelijk in dit verband is dat fokkers die in de vorige eeuw hun kanaries deuntjes wilden leren de beste resultaten behaalden met vogels die ternauwernood "soorteigen" zang hadden gehoord. Vogels die enige weken zelfstandig waren bleken al niet meer geschikt om een melodietje aan te leren.¹

Omdat de basis van het uiteindelijke lied al in de eerste levensweken gelegd wordt is het voor de fokker van het allergrootste belang dat tijdens de broedperiode het zangmilieu, en dus de voorzang, al volledig beantwoordt aan de door de fokker gestelde eisen. Het in de zangkanariefokkerij selecteren van de voorzangers ná de rui is dus veel te laat!

Dat de invloed van het zangmilieu niet alles bepalend is blijkt uit de ervaring van H. Koster die harzers en timbrado's in één ruimte huisvestte en de jonge mannen ieder

hun kenmerkende zang ontwikkelden.²

Mede naar aanleiding van de resultaten bij de heer Koster en persoonlijke ervaringen met het fokken met twee verschillende zangstammen in één ruimte durf ik me te verleiden tot de uitspraak dat stameigen voorzang gemakkelijker wordt overgenomen dan stamvreemde. Met ander woorden: De jonge waterslager richt zich in z'n studie op de zang van de eigen vader en naaste verwanten. Kennelijk heeft hij van pa en ma iets meegekregen waardoor hij voorzang verwanten gemakkelijker aanleert.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

c. *Streng selectie in voorzang vanaf geboorte.*

Het zangmilieu moet bepaald worden door zo weinig mogelijk voorzangers. Omdat iedere waterslager wel iets heeft dat de zuiverheid van het lied schade doet betekent veel voorzangers in de volière ook vaak veel negatieve elementen in het zangmilieu. De ervaring leert dat een waterslager sneller de negatieve vormen in de voorgezongen waardetoeren overneemt dan de positieve. Vlakke toervormen, spitse bellen, hoge fluiten en zeker ook gecombineerde toeren worden heel gemakkelijk aangeleerd. Beperkt de voorzang daarom tot enkele streng geselecteerde mannen. Wanneer men over veel fokmannen beschikt dient men de waterslagers die niet voor de voorzang zijn geselecteerd, direct na de bevruchting, uit de ruimte, waarin straks de jongen zullen opgroeien, te verwijderen. Om dezelfde reden is het beter te proberen de kweekperiode tot één ronde te beperken. Wil men toch een tweede ronde doen dan dient men alleen de mannen te gebruiken welke voor de voorzang zijn geselecteerd. Mij is bekend dat sommige fokkers, uit angst voor verruwing van het lied, de voor de voorzang geselecteerde kanarie(s) niet eens in de fok gebruikten.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

d. *Stamverwante, zangverwante en aangeleerde zang.*

We zagen hierboven dat stamverwante voorzang beter wordt overgenomen dan stamvreemde voorzang. Wanneer de stamverwante zang niet in de ruimte te horen is zal de jonge waterslager zich volledig laten beïnvloeden door de stamvreemde voorzang. Men noemt dit ook wel aangeleerde zang.

Over het effect van stamvreemde voorzang en aangeleerde zang bestaan verschillende opvattingen. De navolgers van de erfelijkheidstheorie stellen dat men beter geen voorzang kan hebben dan stamvreemde voorzang. Men is van mening dat de jonge kanarieman erfelijk voldoende heeft meegekregen om toch een goed lied te ontwikkelen.³

Met bovenstaande opvatting ben ik het niet eens. Naast het onderscheid tussen stamverwant en stamvreemde voorzang zou ik stamvreemde voorzang willen onderscheiden in zangverwant en zangonverwant. Stamverwant wil zeggen dat er een bloedverwantschap bestaat tussen de vogels. Onder zangverwant versta ik vogels van eenzelfde zangstructuur, maar geen bloedverwanten. Ik ben van mening dat wanneer geen goede stamverwante voorzang voorhanden is zangverwante voorzang het lied van een jonge waterslager wel degelijk kan verrijken en zeker niet per definitie hoeft te schaden. Uit eigen ondervinding weet ik dat bepaalde ontbrekende elementen in het stamlied door aangeleerde zang kunnen worden ingebracht. De toeren zijn weliswaar aangeleerd, maar wanneer de jonge kanarieman goede toeren imiteert bewijst hij over de aanleg te beschikken deze toeren te kunnen zingen.

Dat een vogel aangeleerde zang op den duur verliest en dat dit bij stamverwante

zang niet gebeurt is een fabel. Hierboven werd al beklemtoond dat ook waterslagers uit een goed doorgefokte zangstam hun lied in een nieuw zangmilieu aanpassen. Stamverwante voorzang heeft de voorkeur, maar indien men niet over geschikte voorzangers beschikt kan men eventueel terugvallen op zangverwante voorzang. Deze moet uiteraard wel zuiver zijn.

Inmiddels zijn er ook fokkers die over ruime ervaring beschikken in het creëren van het gewenste zangmilieu door middel van geluidsapparatuur. Digitale geluidsopnamen geven de mogelijkheid kanariezing te manipuleren en een ideaal waterslagerlied op de computer samen te stellen. Natuurlijke voorzang wordt vervangen door een cd-speler en een x-tal speakers. Hoewel deze techniek nog volledig in de kinderschoenen staat zijn de resultaten, die ik tot dusver heb gehoord, veelbelovend. Inmiddels hebben waterslagers, die uitsluitend met geluidsapparatuur hun lied hebben aangeleerd, prijzen gewonnen op zowel afdelings-, districts- als bondskampioenschappen. Mocht deze techniek inderdaad tot de gewenste resultaten leiden dan betekent dit een revolutie in de zangkanarieke week. Welke consequenties deze ontwikkelingen kunnen hebben voor de wijze waarop onze hobby in de toekomst beoefend zal worden valt nu nog niet te overzien, maar dat de gevolgen verstrekkend kunnen zijn staat, mijn inziens, vast. ⁴

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

e. De broedperiode in een notendop.

Met betrekking tot het zangmilieu gedurende de broedperiode kunnen we de volgende conclusies trekken:

- Selecteer twee à drie waterslagers die als voorzanger zullen fungeren voor de jonge mannen. Selecteer de voorzangers op hetgeen men met de stam wilt bereiken: Diepe toeren, zuivere toeren, zoveel mogelijk toeren. Door jaren achtereen steeds weer de zuiverste voorzangers te kiezen moet men in staat zijn het algehele niveau van de stam te verhogen.
- Voorzang begint bij de geboorte van de kanarieman. Vanaf dat moment mag de jonge waterslager alleen de geselecteerde voorzangers horen. Fok zoveel mogelijk in familieverband, want stamverwante voorzang wordt beter overgenomen dan stamvreemde voorzang. Is geen goede stamverwante zang voorhanden kies dan voor goede zangverwante voorzangers.
- Tracht zoveel mogelijk de broedperiode tot één ronde te beperken.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

f. Voorzang tijdens de "jeugd".

Na ongeveer 35 dagen zijn de jonge mannen zelfstandig en mogen ze meestal in de volière zich verder ontwikkelen. Hier zijn al vrij spoedig de eerste gebrekkige zangpogingen waar te nemen. Ook nu is het van wezenlijk belang dat de voorzang uit streng geselecteerde vogels bestaat. De oude waterslagers zingen hun complete lied, de jongen studeren en nemen nu veel van hetgeen ze horen in zich op. Wat de jongen geleerd hebben wordt dan nog niet in voor de fokker herkenbare klanken uitgedrukt. Gedurende en vlak na de ruiperiode blijkt pas hoe veel de jonge mannen hebben gehoord. Terwijl de oude mannen nog volop in de rui zijn en in het geheel nog niet zingen of pas de eerste pogingen daartoe ondernemen herkennen we in de

studerende jonge waterslagers allerlei elementen uit de voorzang van vóór de ruiperiode.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

g. Voorzang in de zangkast.

Wanneer de vogels geheel zijn doorgeruid en goed doorzingen, meestal is dit pas in de tweede helft van oktober/eerste helft van november, kooien we de mannen op in zangkooitjes. Het één of twee voorzangers eerder opkooien heeft als voordeel dat wanneer de jonge mannen in de zangkast gezet worden daarin al vogels zitten die geacclimatiseerd zijn en het hoogst lied zingen. Bij het op zang komen in de volièrre en het verder vervolmaken van het lied in de zangkast is het van belang dat kwalijke elementen zo snel mogelijk verwijderd worden. Zijn er jonge mannen die door welke oorzaak dan ook, in negatieve zin opvallen dan dienen deze vogels zo snel mogelijk buiten gehoorafstand gebracht te worden. Mijn indruk is dat naast voorzang van de oude vogels de jonge mannen wel degelijk naar elkaar luisteren en van elkaar positieve en, helaas veel vaker, ook negatieve toevormen overnemen. Gedurende de periode dat de vogels in de volièrre zitten is de bron van negatieve voorzang moeilijk te ontdekken en het kwaad is vaak al geschied voordat men er iets aan heeft kunnen doen. Wanneer de vogels zijn opgekooid ligt dit iets eenvoudiger.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

8.5 § V: Stamteelt en lijnteelt.

Omdat een vogel verborgen erfelijke eigenschappen bezit is het regelmatig fokken met aangekochte vogels ieder keer weer het inkweken van nieuwe eigenschappen, die niet altijd uiterlijk waarneembaar zijn. Fokt men in familieverband dan zullen de verborgen eigenschappen zich steeds meer openbaren en gaan we de familie langzamerhand niet alleen van buiten maar ook van binnen kennen. We zullen dan ook steeds minder voor erfelijke verrassingen komen te staan.

Voor zowel kwaliteitsverbetering van de zang, stamverwante voorzang wordt immers sneller overgenomen, als om te weten te komen welke erfelijke eigenschappen de vogels bezitten is het dus van het grootste belang te fokken met verwante vogels. We noemen dit stamteelt of lijnteelt. Een stam is een aantal vogels die onderling verwant zijn en bepaalde kenmerkende eigenschappen hebben, welke met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid in meer of mindere mate op de nakomelingen worden overgebracht. Men zou hierbij kunnen denken aan broeddrift, ouderzorg, zanglust, brutaliteit, formaat/model, constitutie, zang, etc. Hoe sterker de stameigenschappen overgaan des te groter is de stamvastheid of anders gezegd des te beter is de stam doorgefokt.

De stameigenschappen kunnen zowel positief als negatief zijn. Door middel van gerichte selectie van de fokvogels en de voorzanger is men in staat om alle goede eigenschappen vast te houden en eventueel te versterken en alle slechte eigenschappen weg te werken. Wil men als zangkanariefokker het lied en de algehele kwaliteit van de vogels verbeteren dan zal men dus in familieverband en zeer selectief moeten fokken.

Fokken in familieverband betekent het paren van vader aan dochter, moeder aan zoon, half broer aan half zus, neef aan nicht, enz. Het paren van onderling sterk verwante vogels noemen we inteelt. Stamteelt is dus eigenlijk gerichte inteelt. Inteelt kan degeneratie tot gevolg hebben, maar dat hoeft niet. Wanneer met kleine zwakke vogels in stamverband gefokt wordt zal door de inteelt de kenmerken versterkt worden en de stam zeer snel

degenereren. Wie daarom steeds streng selecteert op formaat, conditie, vruchtbaarheid en broedeigenschappen kan ongestraft jaren achtereen in familieverband fokken en zodoende steeds de kwaliteit van z'n stam verbeteren. Wel dient men bij het samenstellen van de kweekkoppels er voor te zorgen dat de bloedverwantschap niet te sterk is: Broer koppelen aan zus is daarom een risicovolle paring. Minder positieve ervaringen heb ik ook met te ver doorgevoerde vader-dochter en moeder-zoon paringen. Hoe men in familieverband kan fokken is uitgebreid in de literatuur beschreven. Ik wil daarom hierbij volstaan met een verwijzing naar Hoofdstuk 8 en Bijlage A.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

8.6 § VI: Noten.

1. F. van Wickede, Kanarie-uitspanningen of nieuwe verhandeling van de kanarieteelt (Amsterdam 1837), pp. 79-84. B. Peleman, De Belgische waterslager (brochure, Antwerpen 1922), pp. 17-18.
2. Koster, H., Onze harzervogels. In: Onze Vogels, jrg. 1990, pp. 58-59. Zie hiervoor ook: Ruiter, H., Zangsport...da's pas sport. In: Onze Vogels, jrg. 1991, pp. 358-359.
3. Woezik, M. van, Waterslagers en harzers, houden, kweken, keuren (Uitgave N.B.v.V., Bergen op Zoom, z.j.), pp. 24-26. De tekst is integraal overgenomen in: Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester (Publikatie van de T.C. Zang van de N.B.v.V., Bergen op Zoom, z.j.), pp. 17-18.
4. J. Plokker, In gesprek met een eigenzinnig waterslagerkweker. In: Clubblad "De Kanarievogel" - Katwijk, jaargang 1999, nr.2, pp. 24-38. Zie hiervoor verder op deze site het deel "Waterslagers; het lied van de waterslager nader bekeken".

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

9 HOOFDSTUK 7: ZANGOPLEIDING.

9.1 § I: Opkooien.

De zangopleiding begint bij de geboorte van de kanarie. Door strenge selectie in het zangmilieu kunnen we het uiteindelijke lied van de jonge waterslager een bepaalde richting op sturen. Wat er van opgepikt wordt zal per individu verschillen. De periode van louter luisteren beperkt zich voornamelijk tot het kweekseizoen. Daarna, in de vlucht, gaan de mannen al spoedig over tot zangstudie. Pas na de rui worden serieuze pogingen ondernomen het lied te vervolmaken.

Wil men mee doen met zangwedstrijden, dan zullen de vogels opgekooid moeten worden. Hiermee wachten we tot de vogels in de vlucht helemaal zijn uitgeruid en vlot doorzingen. Omstreeks de eerste november is meestal wel aan beide voorwaarden voldaan. Men vangt de jonge mannen uit de vlucht en zet ze in een zangkooitje in een zangkast. Verwante vogels zou men naast elkaar kunnen plaatsen en de meest verwante voorzanger er uiteraard tussenin. Tussen de zangkooitjes plaatst men een schotje zodat de vogels elkaar niet kunnen zien. Opdat de waterslager ook in het duister probleemloos eten en drinken kan vinden hangen we het zaad steeds rechts en het waterglasje links.

Van de vlucht naar het benauwde kooitje is een hele omschakeling en de vogels zullen eerst aan de nieuwe omgeving moeten wennen. Hoe lang deze gewenningsperiode duurt verschil per vogel. Meermalen heb ik ervaren dat jonge mannen, de brutaalste naar ik aanneem, al dezelfde dag in de zangkast zaten te zingen. Bij andere vogels kan het soms wel enige dagen duren voordat ze gewend zijn en beginnen te zingen. Men kan het gewenningsproces

versnellen door wat eerder doorgeruide en al goed op zang zijnde voorzangers één à twee weken eerder op te kooien. Zij zullen al het hoogste lied zingen wanneer de jonge mannen in de zangkast geplaatst worden.

Vogels zingen het mooist wanneer ze in optimale conditie verkeren. Zorg dan ook voor een goed volledig zaadmengsel, elke dag vers water, geregeld wat krachtvoer en laat ze af en toe eens baden. Is baden een probleem dan kan men ze ook in een overvloedig zangkooitje laten overvliegen en ze met een plantenspuit nat sproeien.

Wanneer de vogels goed doorzingen hangen we voor de zangkast een dun gordijntje. Ik ben er zelf een groot voorstander van om het verduisteren tot een minimum te beperken.

Verduisteren heeft mijn inziens een temperend effect op de zanglust en dus daardoor ook op snelheid waarmee de jonge man z'n lied ontwikkelt. Zolang de vogels nog rustig studeren en de zang nog niet hard of schel is verduister ik niet. Mij is regelmatig overkomen dat ik niet eerder dan 1 à 2 weken voor de zangwedstrijd een gordijntje voor de zangkast heb gehangen. Wordt er verduisterd dan moet, om te voorkomen dat de vogels verzwakken en teveel zanglust verliezen, enkele malen per dag, bijv. 's morgens, tussen de middag en aan het begin van de avond het gordijntje een half uurtje weggehaald worden.

Er is nu voor de fokker een spannende tijd aangebroken. Zijn z'n vogels er in zangkwaliteit op vooruitgegaan? Het blijft nu steeds van het grootste belang het kaf van het koren te scheiden. Vogels die foute toeren brengen moeten direct uit de zangkast verwijderd worden. Na verloop van tijd kunnen we ook in de zangkast al een scheiding in goede en minder goede waterslagers gaan maken. De jonge mannen die opvallen door hun diepe grondtoon zetten we bijvoorbeeld bovenin en de lichte vogels onder in de zangkast. Zo selecteert men al tijdens de studieperiode de betere mannen en weet de fokker na verloop van tijd met welke vogels hij naar de zangwedstrijd wil.

Zo'n twee weken voor de zangwedstrijd gaan we de vogels voor de zangwedstrijd africhten.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

9.2 § II: Africhten.

We beginnen de africhtingperiode niet eerder of de vogels moeten goed doorzingen en al over een samenhangend lied beschikken. Allereerst wijzigen we het zaadmengsel. We verstrekken nu de vogels geen hennep of haver meer. Tijdens het uitzetten gaan de vogels daar mee zitten spelen en dat is niet de bedoeling. Verder gaan we de zangkast verduisteren met een gordijntje.

De overgang van donker naar licht gaan we benutten om de vogel zodanig te conditioneren dat hij straks vanuit het duister in het licht voor de keurmeester het hoogste lied zingt.

Bij dat conditioneren is het van het grootste belang om de vogels regelmatig uit te zetten.

We halen dan de zangkooitjes uit de verduisterde zangkast, stapelen ze op elkaar zodat de vogels elkaar niet kunnen zien en zetten ze in een vertrek met kunstlicht.

Na ongeveer 15 minuten gaan ze weer terug in de zangkast, ook de vogels die niet gezongen hebben. Dit uitzetten doen we de eerste week maar een enkele keer en naarmate de tentoonstelling nadert voeren we het op. Het liefst steeds op een andere plaats, bij ander kunstlicht en op een ander tijdstip. Ga, wanneer de vogels uitstaan, er niet muisstil bijzitten, maar praat rustig met elkaar, nodig eens een "vreemd gezicht" uit, loop langs de kooitjes heen en weer. De vogels moeten namelijk wennen dat er tijdens het uitzetten beweging om hen heen is.

Voor de kweker is het van belang om tijdens het uitzetten aantekeningen te maken. Welke vogel zingt steeds het eerst? Slaat een vogel regelmatig een uitzetbeurt over? Welke vogel zingt alle toeren? Welke vogel brengt de toeren het mooist? Door met schoolbordkrijt het ringnummer van de vogel met grote cijfers op de zijkant van het vogelkooitje te zetten kan

men rustig vanuit de stoel observeren en aantekeningen maken.

Aan de hand van deze aantekeningen maakt de fokker een selectie van welke vogels hij als stam zal inzenden en welke als enkeling. De laatste dagen voor de wedstrijd zetten we de stam uit zoals de fokker die ook naar de wedstrijd wil inzenden. De vogels kennen elkaar dan en dat geeft enig vertrouwen in een vreemde omgeving.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

9.3 § III: De zangwedstrijd.

Op de dag dat we de vogels wegbrengen naar de wedstrijd doen we niets bijzonders. We geven ze een portie zaad voor de volgende dag. In het zaadmengsel mag beslist geen haver of hennep zitten! Ook zetten we de vogels niet in een nieuw kooitje of verstrekken verse bodembedekking. De volgende dag zal de vogel dan tijdens de keuring in het volle licht eerst z'n nieuwe onderkomen gaan inspecteren, en het grootste deel van de tijd op de bodem van het kooitje te vinden zijn om in het verse schelpzand van alles te zoeken wat van z'n gading is.

Voordat we de vogel naar de wedstrijd brengen controleren we nog even of het voerglaasje rechts en het waterglaasje links hangt. Tevens kijken we nog even of de vogel en het zangkooitje geen herkenningstekens bezitten zoals bijvoorbeeld kleurringen of de gekrijte ringnummers op de zijkant van de kooitjes. Wanneer alles in orde bevonden is bevestigen we op ieder kooitje het kooinummers en noteren op de daarvoor bestemde papieren het ringnummer van de vogel.

Bij aankomst in het wedstrijdgebouw worden het kooinummers en ringnummer door de aldaar aanwezig commissie van ontvangst gecontroleerd. De vogels krijgen water, voer heeft u immers zelf gegeven, en worden in een verduisterde zangkast weggezet. De volgende dag krijgen de vogels 's morgens de gelegenheid bij het volle licht wat te eten en te drinken. Daarna worden de zangkasten weer verduisterd en is het wachten op het moment dat de vogels voor de keurmeester moeten verschijnen.

De keurmeester zet, zoals u thuis ook heeft gedaan, de kooitjes op elkaar. De volgorde waarin de keurmeester de kooitjes op elkaar zet is afhankelijk van het kooinummers. Het zangkooitje met het laagste kooinummers komt bovenaan, het hoogste nummer onderaan. De keurmeester keurt vier vogels per keurperiode. Zo'n periode duurt maximaal een half uur. Wanneer ze goed zijn afgericht is er een grote kans dat de vogels voor de keurmeester zullen zingen, maar 100% zekerheid heeft men nooit. Een waterslager is tenslotte geen wekker die op commando afloopt.

Regelmatig ontmoet men na de zangwedstrijd teleurgestelde kwekers. De vogels hebben niet aan de verwachtingen voldaan. Vaak is dit veroorzaakt door onvoldoende zanglust. Welke factoren beïnvloeden de zanglust en hoe kan teleurstelling veroorzaakt door gebrek aan zanglust worden voorkomen?

- Ga alleen met brutale, zanglustige waterslagers naar de wedstrijd of zorg minstens voor twee gangmakers tussen de vogels die als viertal voor de keurmeester komen. Heeft één vogel uit de vogels de men als stam heeft ingeschreven de kweker thuis al enkele keren in de steek gelaten, dan neemt men een enorm risico door deze vogel toch in de stam te laten. Vogels die thuis op tafel al weinig zanglust vertonen zullen dat in een vreemde omgeving zeker ook doen.
- Vogels die te lange tijd in het donker gezeten hebben verzwakken en vertonen minder zanglust. Verduister dus niet te vroeg, te sterk en te veel. Verstrek regelmatig krachtvoer. Indien men thuis bij het uitzetten merkt dat de zanglust minder wordt kan

men beter stoppen met verduisteren, de vogels in het volle licht zetten en de hoeveelheid krachtvoer opvoeren. In een uiterste poging kan men als paardenmiddel ook gemalen hennep verstrekken.

- Zorg dat de vogel tijdens de keuring niets heeft dat hem kan afleiden, zoals hennepzaad, haver, interessante bodembedekking, etc. Sommige vogels pikken uit nervositeit vaak aan hun ring. Zij zijn als wedstrijdvogel niet zo geschikt.
- Het tijdstip van de dag waarop de vogel voor de keurmeester moet verschijnen kan ook van invloed zijn op de zanglust. Thuis heeft men misschien al gemerkt dat de vogels perioden van zingen afwisselen met perioden van rust. Dit zijn vaak vaste momenten op de dag. Een bekende periode van relatief geringe zanglust is tussen 12.00 en 14.30 uur. Wanneer de vogels in deze periode worden gekeurd is de kans op geringe zangprestaties groter, maar dat hoeft niet altijd het geval te zijn! De meest eerlijke methode is om aan de hand van de kooinummers de volgorde van keuring te loten.
- Er zijn wedstrijden waar een te keuren viertal enkelingen van verschillende fokkers afkomstig is. Vogels met totaal verschillende zangstructuren staan door elkaar. De waterslager hoort opeens een ander soort zang: kan van slag raken, kan door andere vogels "weggezongen" worden, etc. Het zou veel beter zijn wanneer vier vogels van dezelfde kweker tegelijkertijd gekeurd worden. Tracht daarom collega fokkers ervan te overtuigen viertallen in te schrijven: 2 of 4 stellen, 4 of 8 enkelingen, etc. Het wedstrijdsecretariaat moet uiteraard bij het vaststellen van de kooinummers deze vierdeling aan houden en bij het voordragen en bij evt. absenten hiermee rekening houden. Het geeft wat extra rompslomp maar de kans op teleurstellingen voor de fokker is wel kleiner.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

9.4 § IV: Slot.

Het houden en fokken van zangkanaries is een uiterst fascinerende hobby. Op het broedseizoen in het voorjaar volgt al snel de periode van het opkooien, het africhten en de zangwedstrijden, waardoor een zangkanariefokker vrijwel het hele jaar heel intensief en op zeer uiteenlopende wijze met zijn vogels bezig is. Daarenboven kan een zangkanariefokker vrijwel het gehele jaar genieten van de wonderschone zang van z'n vogels. Een genieten dat alleen maar toeneemt, naarmate de zangkennis groter wordt en de kwaliteit van de zang door doelgericht fokken verbetert.

De afgelopen decennia is de belangstelling voor het houden en fokken van zangkanaries eerder af- dan toegenomen. Redenen hiervoor zouden kunnen zijn dat zangkanariefokkers zich doorgaans ophouden in een klein, in zichzelf gekeerd, geïsoleerd, wereldje binnen de kring van vogelliefhebbers. Het africhten en het deelnemen aan zangwedstrijden wordt vaak afgeschilderd al dieronvriendelijk, wat de zangkanariehouder wellicht wat extra kopschuw en dus ook wat minder bereid maakt om naar buiten te treden. Verder is 'zang' veel minder visueel en daardoor minder makkelijk tastbaar voor de beginnend vogelhouder. Dit alles resulteert in een realiteit waarin het gezegde "Onbekend maakt onbemind" zeker op de zangkanariesport van toepassing is. Toch zal het van de zangkanariefokkers en de manier waarop zij hun hobby presenteren afhankelijk zijn of er in de toekomst nog een volwaardige plaats zal zijn voor het houden en fokken van zangkanaries binnen de vogelliefhebberij. Hierboven werd aangegeven dat het houden van zangkanaries en het genieten van

kanariezang een van de oudste vormen van avicultuur is. Het is aan ons, zangkanariefokkers, om er voor te zorgen dat deze hobby, met haar eeuwenlange tradities, niet verdwijnt.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

10 HOOFDSTUK 8: BEREDENEERDE BIBLIOGRAFIE.

10.1 § I: *Geschiedenis.*

Bijna alle algemene boeken over kanaries beginnen met een historische terugblik. Ik heb de indruk dat heel veel van elkaar overgeschreven wordt. Een boekje dat geheel aan de geschiedenis van de kanariefokkerij is gewijd is:

- Willems, Bèr, *Geschiedenis van de kanarie.* Best, 1986.

In het boekje wordt uitgebreid ingegaan op de geschiedenis van de kanariefokkerij en het ontstaan van allerlei rassen, ook zangkanaries. De visie van Willems is hoogst origineel en wijkt nogal af van de meest gangbare opvattingen. Overtuigend is de manier waarop hij z'n verhaal onderbouwt met allerlei eigentijdse bronnen.

Hoewel bijzonder informatief is het boekje niet altijd even helder gestructureerd geschreven.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

10.2 § II: *Handboeken.*

Handboeken zijn standaardwerken, die uitgebreid ingaan op alle aspecten van het fokken met zangkanaries. Het merendeel van de Nederlandstalige handboeken handelen over de kweek met harzers. Toch kunnen handboeken voor harzerkwekers ook voor waterslagerkwekers heel veel waardevolle informatie bevatten.

- **Beekman Bzn., J.H., *De Kanarievogel. z.p., z.j.***

De eerste druk van dit boekje schijnt al te dateren uit het begin van de 20e eeuw.

Desondanks beschouw ik het nog altijd als een standaardwerk voor met name de zangkanariekwekers. Het zwaartepunt ligt overigens op de kweek met harzers.

Beekman vertegenwoordigt duidelijk de opvatting dat het zangmilieu voor de zangkanariefokkerij heel belangrijk is.

Het boekje is voorzover ik weet niet meer in de handel te koop en dus alleen nog antiquarisch te verkrijgen.

- **Koster, H., *Zangkanaries.* Best, 1982.**

Naast algemene opmerkingen over erfelijkheid, - waarbij het hierna te noemen boek van Martin Weyling als het grote voorbeeld dienst doet -, stamteelt, zangopleiding etc., wordt er in dit boekje ook aandacht besteed aan de harzer en waterslagertoeren. Het boekje is geschreven door een harzerkeurmeester en dat is aan de tekst goed te merken. De waterslagers komen maar ternauwernood aan bod.

- **Kwast, P., *Handboek voor de zangkanariekweker.* Zutphen, 1979.**

Dit boek zou men als een verkorte heruitgave van het hierna te noemen boek van Martin Weyling mogen beschouwen. In het boek wordt uitgebreid ingegaan op de geschiedenis, zangvererving, fok, en zangopleiding van harzers. Over waterslagers

zal men in het boek nauwelijks specifieke informatie aantreffen. De titel is dus ambitieuzer dan de inhoud.

- **Vriends, Dr. Thijs, e.a., Kanaries, voeding, verzorging en huisvesting. Best, 1983.**

Dit standaardwerk laat specialisten aan het woord over hun tak van de kanariefokkerij. Naast een verhandeling over de fok met kanaries in het algemeen is er o.m. ook een bijdrage van Mevr. C. van der Toorn over zangkanaries. Zij gaat uitvoerig in op de fok, zangopleiding en zangtoeren van zowel harzers als waterslagers. Als fokker en keurmeester van zowel harzers als waterslagers kan zij putten uit een rijke ervaring. Dit in tegenstelling tot vele handboekauteurs die over waterslagers schrijven.

- **Wal, H.K. van der, Kanaries, handboek voor het houden en kweken van zang-, kleur- en postuurkanaries. Baarn, 1997.**

Dit relatief recent verschenen handboek beschrijft vrijwel alle aspecten van de kanariefokkerij, t.w. erfelijkheid, huisvesting voeding van zowel kleur-, postuur als zangkanaries. Met betrekking tot de kweek van zangkanaries is het verreweg het beste handboek dat hier beschreven is. Hoewel bij sommige passages m.b.t. de fok en zangopleiding van zangkanaries in het algemeen en die met waterslagers in het bijzonder, vraagtekens gezet kunnen worden is het grote pluspunt dat van der Wal ook oog heeft voor recente ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld de opkomst van de timbrado, de veranderde inzichten m.b.t. de erfelijkheid van zangtoeren en de betekenis van het zangmilieu.

- **Weyling, M., Het boek voor de zangkanariekweker. Zutphen, 1948.**

Dit is hét standaardwerk van de naoorlogse generatie zangkanariekwekers. Hoewel de tekst volledig gericht is op de fok met harzers hebben ook veel waterslagerfokkers de inhoud goed tot zich door laten dringen. Het boek heeft bijzonder veel invloed gehad op latere schrijvers en op de zangkanariefokkerij. Met name de eenzijdige blik van veel fokkers in de jaren '50-'80 op de erfelijkheid is een gevolg van Weyling's visie op de vererving van zangtoeren. Het boek van Weyling is nog alleen antiquarisch te verkrijgen.

- **Woezik, M. van, Waterslagers en harzers, houden, kweken, keuren. In 1968 in eigen beheer uitgegeven. Vanaf 1974 uitgegeven en verkocht door de N.B.v.V.**

In 1968 gaf de heer M. van Woezik, een van de grote animators van de zangsport in de N.B.v.V. en leermeester van vele keurmeesters, in eigen beheer een boekje uit getiteld "Waterslagers". In 1974 werd hier ook een deel over harzers aan toegevoegd en was het vanaf dat moment ook voor f 9,00 verkrijgbaar bij het Bondsbureau van de NBvV. (Onze Vogels, jrg. 1968, p. 369; jrg. 1974, p. 458) Dit boekje heeft inmiddels dus al een respectabele leeftijd bereikt, maar is nog steeds een "must" voor degene die alles te weten wil komen over de fok, zangopleiding en de zangtoeren van harzers en waterslagers. Met name met betrekking tot de beschrijving van de zangtoeren van de waterslager is dit boek nog steeds onovertroffen. De tand des tijds heeft uiteraard er wel toe geleid dat sommige passages, met name die betrekking hebben op de puntenwaarderingen en de rubriek nachtegaalaccent, zijn achterhaald. Het boekje is niet in de handel te koop. Het was tot in de jaren '80 verkrijgbaar via de NBvV Boekenservice.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

- **Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester. Publikatie van de T.C. Zang van de N.B.v.V., z.j. (1981-1985?)**

Deze uitgave is niet vervaardigd voor commerciële doeleinden maar als studieboek voor aspirant-keurmeesters. Het is voor een groot deel een letterlijke transcriptie van het hiervoor genoemde boek van M. van Woezik. Daarnaast bevat het toch ook, o.m. recente, informatie die in "van Woezik" niet vermeld staat.
- **Het lied van de waterslager. Grammofoonplaatje met het lied van een wereldkampioen en elf zangtoeren. Uitgave Europese Fono Club. Amsterdam, z.j.**

Naast theorie van de zang is het luisteren en herkennen minstens zo belangrijk. Voor degene die niet of nauwelijks in de gelegenheid is van ervaren fokkers te leren hoe bepaalde toeren moeten klinken en zichzelf toch wat praktische zangkennis wil aanleren is dit plaatje een geschenk uit de hemel. Met de begeleidende tekst van de heer M. van Woezik is het een heel instructief geheel geworden. Het plaatje is waarschijnlijk op het eind van de jaren '60 opgenomen en uitgegeven. Later was het verkrijgbaar via de N.B.v.V. te Bergen op Zoom.
- **Het lied van de waterslager. CD met afzonderlijke toeren en enkele vogels tezamen. Opnames zijn gemaakt in samenwerking met de Nederlandse speciaalclub waterslagers 'De Nachtegaal' (1997).**

Met de introductie van de CD en het verdwijnen van de grammofoonplaat was het een kwestie van tijd voor de uitgave van het eerste CD'tje met waterslagerzang. Op deze CD staan zowel afzonderlijke toeren als samenzang. De waterslagers zijn van de fokkers H. Schulenburg en A. Pape.
- **Standaard Waterslagers, Uitgave NBvV, 2000.**

In 1997 is door vogelvereniging De Kanarievogel (Katwijk) er bij het districtsbestuur van Zuid Holland op aangedrongen pogingen te ondernemen om te komen tot de uitgave van standardeisen voor de zangkanarierassen in het algemeen en die van waterslagers in het bijzonder. De reden voor dit initiatief was tweeledig. Ten eerste was er van een groot aantal vogelsoorten standardeisen verschenen, maar van een van de oudste standaardvogels, de waterslager, nog geen. Vervolgens was in het verleden via de NBvV het voornoemde boek van M. van Woezik verkrijgbaar geweest, maar nadat de verkoop van dit werk werd gestaakt was er voor de beginnend waterslagerfokker geen kwalitatief vergelijkbaar handboek voorhanden. Uitgebreide standardeisen zouden in deze leemte kunnen voorzien. De verwachtingen waren hoog gespannen, niet in het minst omdat de uitgave van de standaard lang op zich liet wachten.

In 2000 verscheen de Standaard Waterslagers. Na de hooggespannen verwachtingen was de teleurstelling navenant. In slechts 8 bladzijden, A4, getypt, met ruime regelafstand, werd een samenvatting van een samenvatting van het boekje van M. van Woezik gepresenteerd. Enige noviteit was een andere omschrijving van het begrip nachtegaalaccent. Waar met de uitgave van een uitgebreide standaard de waterslagersport een stimulans zou hebben kunnen krijgen straalt deze publicatie de sfeer uit gerealiseerd te zijn met de bezieling van iemand die van bovenaf opgelegd krijgt iets te moeten produceren, maar er zelf het nut niet van inziet. De serieuze waterslagerfokker wordt daarom aangeraden de € 4,55 voor de aanschaf van de Standaard Waterslagers in de zak te houden, even door te sparen tot € 24,50 en het

voornoemde boek van H. K. van der Wal aan te schaffen. Hierin staat veel meer over waterslagers dan in de standaard, waaronder een veel uitgebreidere beschrijving van de toeren en mocht men zich echt willen verdiepen in de materie van de zangtoeren, probeer dan M. van Woezik, waterslagers, harzers, o.c. antiquarisch te bemachtigen. Dit uit de jaren '60 daterende boekje blijft ook anno 2003 onovertroffen.

- **Niel, A. van, Opbouw van een stam, kweek-lijnen: trechterkweeklijn, ABC-kweeklijn, parallel-kweeklijn.**

Over het opzetten van een stam is veel te vinden in de hierboven genoemde handboeken en hierna te vermelden artikelen in het tijdschrift "Onze Vogels". Deze in particulier beheer uitgegeven brochure wil ik niet onvermeld laten m.n. in verband met de hierin uitgewerkte parallel-kweeklijn. De naam parallel-kweeklijn wordt ook wel in ander verband genoemd maar mag niet met de hierbedoelde verward worden.

Tijdschriften.

In Nederland bestaan twee grote landelijke organisaties voor vogelhouders: De Algemene Nederlandse Bond van Vogelhouders heeft, hoewel het oudst in jaren, het kleinste aantal leden. Traditioneel neemt de fok met zangkanaries in de "Algemene Bond" een zeer belangrijke plaats in. Evenals de naam van de "Algemene Bond" herhaaldelijk is gewijzigd is het bondsorgaan onder verschillende titels uitgebracht. De laatste jaren heet het "Vogelvreugd" en het bevat vaak zeer interessante artikelen betreffende de zangkanariesport.

De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers dateert van de jaren '30 en is verreweg de grootste bond. Het bondsorgaan heet "Onze Vogels". Ook daarin staan regelmatig artikelen over zangkanaries. Eerlijkheid gebiedt te zeggen dat met name de laatste jaren het aantal publicaties over waterslagers bescheiden is.

In Bijlage A vindt men een overzicht van de voor de waterslagerfokkers belangrijkste artikelen, die in "Onze Vogels" verschenen in de jaargangen van 1951 tot en met 2002.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

BIJLAGE A - OVERZICHT VAN VOOR WATERSLAGERKWEKERS INTERESSANTE ARTIKELEN GEPUBLICEERD IN "ONZE VOGELS" IN DE PERIODE 1951 t/m 2002.

Geschiedenis en zangkanariesport in het algemeen

- Breemer, J., Onze waterslagers, 1953, pp. 203-205.
Drongelen, J. van, Over Kanaries gesproken, de waterslager. 2002, p. 223.
Eweg, E.M., Spaanse timbrado – een vogelvlucht door de geschiedenis, 2001, pp. 198-199.
Koster, H., Timbrado's, 1989, p. 342.
Petersen, W., Reactie. 2002, p. 368.
Pluim, A., Onze harzervogels, 1984, pp. 506-507.
Ruiter, H., Zangsport.....da's pas sport, 1991, pp. 358-359.
Ruiter, H., Als Columbus Amerika niet ontdekt had...., 1992, pp. 302-303.
Schreuder, H.G.C., Een stukje geschiedenis van de waterslager, 1972, p. 471.
Snelle, E., De geschiedenis van de kanarievogel, 1970, pp. 86-87, 180-181, 226-227.
Woezik, M. van, Kanariekweek in de 18e eeuw, 1970, pp. 416-417.

Kweek

- Latten, J.C., Het kweken van harzer zangkanaries, 1969, pp. 156-157, 202-203, 262-263, 310-311, 358-359.
N.N., Het houden van zangkanaries, 1977, pp. 178-179.
Ouwersloot, W., Voor de zangkweker, 1981, 383, 479-480.

Ouwersloot, W., Voor de harzer zangweker, 1981, pp. 207, 270-271.
Pluim, A., Onze harzervogels, 1982, p. 449; 1984, pp. 155-156; 1985, pp. 170-171; 1988, pp. 214-215; 1989, pp. 370-371.
Pluim, A., Zangkanaries, 1983, pp. 254-255.
Pluim, A., Onze zangkanaries, 1985, pp. 546-547.
Serpenti, P., Onze harzervogels, 1982, pp. 198-199; 1984, pp. 353-354.
Toorn - v/d Toorn, C. v/d, Onze zangkanaries, 1978, p. 527.
Toorn - v/d Toorn, C. v/d, Het moeilijk sexen van zangkanaries, 1980, p. 330.
Woezik, M. van, Zangkanaries, 1973, pp. 503-504.
Woezik, M. van, De teelt van zangkanaries, 1976, pp. 527-528.

Stamteelt, erfelijkheid en zangmilieu

Aelbrecht, J. en H. Warmerdam, Houd de timbrado zuiver, 1997, pp. 108-109.
Bruijners, T., Nuttige wenken bij de kanarifok, lijnenfok, 1995, pp. 463-465, 480-481.
Gerrits, H.A., Inteelt en haar betekenis, 1951, pp. 42-44, 59-60, 98-100, 121-123, 136-137, 143-146.
Gerrits, J., Stamteelt en wat daarmee samenhangt, 1951, pp. 109-113, 134-135, 162-163.
Gerrits, J., Algemene vereringsregelen, 1965, pp. 499-502. Gerrits, J., Een verklaring van het Trettersysteem en Modelstamboek, 1965, pp. 620-624, 726-729; 1966, pp. 18-23, 98-102, 161-162.
Gerrits, J., Inteelt of z.g. lijnenteelt, 1966, pp. 323-325, 390-394.
Koster, H., De harzer-zangkanarie, 1988, pp. 156-157.
Koster, H., Onze harzervogels, 1990, pp. 58-59.
N.N., Kweken met zangkanaries, stamteelt, 1977, pp. 34-35.
Plokker, J.A., Erfelijkheid en milieu in de waterslagerkweek, 1985, p. 199.
Plokker, J.A., Erfelijkheid en milieu in de waterslagerkweek, een dupliek, 1986, p. 105.
Pluim, A., De harzerzangsport, 1983, pp. 132-133.
Pluim, A., De harzer zangkanarie, 1983, pp. 155-156.
Pluim, A., Onze harzervogels, 1985, pp. 214-215; 1986, pp. 438-439.
Ramakers, P., Kanariezing en wetenschappelijk onderzoek, 2003, pp. 185-186.
Serpenti, P., Onze harzervogels, 1983, p. 340.
Warmerdam, H., Vererving en selectie bij onze zangkanaries, 1984, p. 206.
Warmerdam, H., Jammer dat zangtoeren niet gekleurd zijn, 1985, p. 487.
Warmerdam, H., Zangvererving, waarde of waardeloos, 1986, p. 223.
Woezik, M. van, Het kweken van harzer zangkanaries, 1968, pp. 454-455, 506-507, 446-447.
Woezik, M. van, Stamkweek van zangkanaries, 1970, pp. 14-15.

Zangtoeren

Bremer, J., Het lied van de waterslager, 1953, pp. 235-237; 1954, pp. 4-7.
N.N., Onze Waterslagers, 1993, p. 233.
N.N. (=Jaap Plokker), Zangtheoretische begrippen, 1993, pp. 255-256.
N.N. (=Jaap Plokker), Het lied van de waterslager, 1993, pp. 460-461, 559.
Plokker, J.A., Over nachtegalen, waterslagers en watergolvers, 1997, pp. 174-175, 200-201.
Plokker, J., Die vermaledijde tjonken, 1998, p. 249.
Plokker, J. Anachronismen, 1998, pp. 524-525.
Plokker, J., Gewikt en gewogen, 1999, pp. 12-13.
Plokker, J., Bollende waterslag: een zangtoer in de schmerzzone, 1999, pp. 470-471.
Plokker, J., De Hollandse waterslager, 2000, pp. 244-246.
Spitters, P., De oorsprong en zang van de waterslager. 1962: pp. 255-256, 285-286, 347-348, 385-386; 1963: pp. 18-19, 56-57, 110-111, 235-236, 393-395; 1964: pp. 42-43, 73-74.
Tielens, L.J., Watertoeren in het harzerkanarieliid, 1994, pp. 28-29.
Toorn-v/d Toorn, C. v/d, Over zangkanaries gesproken.....zitten we wel op de goede toer?, 1979, p. 521.
Toorn-v/d Toorn, C. v/d, Onze mooie waterslagers. 1980, p. 181.
Warmerdam, H., Onze mooie waterslagers, 1979, pp. 13-14.
Warmerdam, H., Waterslager, 1981, pp. 534-535.
Warmerdam, H., Zangkanaries, 1988, p. 275.
Warmerdam, H., Over zangkanaries, terug van weggeweest, 1994, p. 200.
Warmerdam, H., De watertoerenharzer en de mogelijke gevolgen, 1994, p. 504.
Warmerdam, H., Het sprookje van de zang, 2000, pp. 98-100.
Woezik, M. van, Zangkanaries, 1975, pp. 454, 483.
Woezik, M. van, Theorie van de zang, 1975, p. 526.
Woezik, M. van, Het lied van de waterslager, 1976, pp. 12-13, 108-109, 229, 234, 314-315, 402-403.
Wolterink, R., Reactie op gewikt en gewogen, 1999, p. 331.

Zangopleiding en zangwedstrijd

Balmaekers, L.W., Onze zangkanaries, 1989, pp. 462-463.
Balmaekers, L.W., Onze harzers, 1992, pp. 476-477.
Beerenfenger, T., De training van het zang'wonder' de Spanish Timbrado, Anno 2000, 2001, pp. 302-303.
Berkel, C.E. van, Opkooien en training van de zangkanarie, 1973, pp. 294-295.
Koster, H., Onze harzervogels, 1990, pp. 406-407.
Latten, J.C., Het kweken van harzer zangkanaries, 1969, pp. 358-359.
Ouwersloot, W., Voor de (harzer) zangweker, 1981, pp. 270-271.
Pluim, A., Onze harzervogels, 1988, pp. 406-407.
Ruiter, H., Onze harzers en (klassieke) muziek, 1981, pp. 22-23.
Serpenti, P., Onze harzervogels, 1982, pp. 353-354, 490-491; 1983, pp. 115, 309; 1986, pp. 358-359.
Spitters, P., De oorsprong en zang van de waterslager, 1962, pp. 285-286.
Steyn, Th. van, Seizoenervaringen van een harzerkeurmeester, 1982, p. 311.
Toorn-v/d Toorn, C. v/d, Enige nuttige wenken voor de zangweker, 1971, p. 466.
Toorn-v/d Toorn, C. v/d, Onze zangkanaries, 1978, p. 527.
Toorn-v/d Toorn, C. v/d, Over waterslagers, 1986, pp. 390-391.
Warmerdam, H., Onze waterslager, 1974, p. 541; 1978, p. 471.
Warmerdam, H., Onze zangkanarie en de wedstrijd, 1977, pp. 403-404.
Warmerdam, H., Opkooien en africhten van onze zangkanaries, 1978, p. 302.

Warmerdam, H., Tentoonstelling is teleurstelling, 1979, p. 299.
Warmerdam, H., De waardering van zangkanaries, 1984, pp. 294-295.
Warmerdam, H., Zangkooitjes, 1986, p. 295.
Woezik, M. van, De opleiding van zangkanaries, 1964, pp. 388-390, 477-479.
Woezik, M. van, Zangopleiding van zangkanaries. 1965, pp. 271-273.
Woezik, M. van, Zangvogels op de wedstrijd, 1967, pp. 697-699.
Woezik, M. van, Zangkanaries, 1975, pp. 380-381.

c De tekst van deze brochure is geschreven door Jaap Plokker. Hij is persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud. Overname van de tekst of gedeelten daaruit is toegestaan mits de bron hierbij vermeld wordt.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

ARTIKELS OVER DE WATERSLAGER.

Achtereenvolgens vindt u:

- **Deel 1: Waterslagers – oorsprong, zang, zangopleiding en foktechnische aanwijzingen.**

In dit deel wordt uitgebreid ingegaan op het gericht fokken waterslagers met als doel het lied te verbeteren, de zangtoeren, de beoordeling daarvan en het deelnemen aan zangwedstrijden. Het deel wordt afgesloten met een beredeneerde bibliografie en een overzicht van in het tijdschrift 'Onze Vogels' verschenen artikelen over zangkanaries in het algemeen en waterslagers in het bijzonder. Dit vindt u onder de link: [Zangkanaries](#).

- **Deel 2: Waterslagers – Het lied van de waterslager nader bekeken.**

In dit deel vindt u een bundel artikelen, waarvan het merendeel eerder gepubliceerd werd in o.m. het tijdschrift 'Onze Vogels' en waarin dieper wordt ingegaan op diverse aspecten van het lied van de waterslager. Dit vindt u onder de link "Artikels over de waterslager".

1 DEEL 2: WATERSLAGERS

1.1.1 HET LIED VAN DE WATERSLAGER NADER BEKEKEN.

Een bundel artikelen, die eerder verschenen in het clubblad van De Kanarievogel en deels ook in 'Onze Vogels', orgaan van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers.

1.2 INHOUDSOPGAVE

1. [Over nachtegalen, waterslagers en watergolvers.](#) (Over nachtegaalaccent).
2. [Die vermaledijde tjonken.](#) (Over een verdwenen toer, de tjonken).
3. [Anachronismen](#) (Over soeten, woeten, tjonken, schokkels).
4. [Gewikt en gewogen](#) (Over bellen, belrol en afnemende betekenis van klokkende waterslag).
5. [Bollende waterslag: een zangtoer in de schemerzone](#) (Over de bollende waterslag als tussenvorm van klokkende en rollende waterslag).
6. [De Hollandse waterslager](#) (Over de raskenmerken van de Hollandse waterslager, het verschil tussen de Belgische en de Hollandse waterslager en de consequenties hiervan voor het keursysteem).
7. [In gesprek met een eigenzinnige waterslagerkweker](#) (Over het zangmilieu als zangbepalende factor en de experimenten van T.C. Diepenhorst).

8. [Naschrift.](#)

1.2.1 1: OVER NACHTEGALEN, WATERSLAGERS EN WATERGOLVERS.

door Jaap Plokker

(Dit artikel verscheen eerder in het clubblad van De Kanarievogel, jaargang 1997, nr. 1, pp. 63-74 en in 'Onze Vogels', orgaan van de NBvV, jaargang 1997, pp. 174-175 en 200-201).

De vogelvereniging voor Katwijk en Omstreken De Kanarievogel organiseert voor de zangkwekers ieder najaar enkele avondjes om elkaars vogels af te luisteren en te becommentariëren. Tijdens de in het najaar van 1996 belegde bijeenkomsten kwam bij herhaling het onderwerp nachtegaalaccent ter sprake. Vragen die onder meer aan de orde gesteld werden waren: Wat bedoelen we met de rubriek "nachtegaalaccent" op de keurlijst en hoe beoordeel je het? Hoe belangrijk is het "nachtegaalaccent" voor het lied van de waterslager en komen de "slagvogels" in Nederland wel voldoende tot hun recht? De gedachtewisselingen waren voor mij aanleiding om wat overwegingen betreffende dit onderwerp op papier te zetten.

NACHTEGAALACCENT BETEKENT NIET: "ZINGEN ALS EEN NACHTEGAAL"

Betekent het streven naar "nachtegaalaccent" dat de zangkweker gericht moet zijn op het fokken van waterslagers met een zo natuurlijk mogelijk nachtegaallied? In heel veel zangkanarieliteratuur wordt de indruk gewekt dat dit inderdaad het uitgangspunt zou moeten zijn. Als ik echter een waterslager zou bezitten die de natuurlijke zang van een nachtegaal tot in de perfectie zou beheersen en ik zou hem inschrijven voor een zangwedstrijd dan heeft deze vogel geen schijn van kans om in de prijzen te vallen. De natuurlijke zang van de nachtegaal is helemaal niet het ideaalvoorbeeld voor de waterslager, niet in de praktijk en zelfs ook niet in (de zang)theorie.

Het opstellen van een zangtheorie en daarop gebaseerde "standaardeisen" voor de afzonderlijke toeren is in feite het onderscheiden van wenselijke en onwenselijke elementen in de natuurlijke zang. De bedoeling is dat, o.m. door op zangwedstrijden de ene te belonen en de andere de beloning te onthouden of zelfs te bestraffen, de kweker door doelgerichte fokmethoden de wenselijke elementen versterkt en de onwenselijke zoveel mogelijk elimineert. Op deze wijze wordt natuurlijke zang gecultiveerd. Het in de loop van de jaren ontstane waterslagerlied is een gecultiveerde vorm van natuurlijke kanariezing waarbij tijdens dat cultiveringsproces er o.m. naar gestreefd is de kanarie in staat te stellen doelbewust gekozen elementen uit het lied van de nachtegaal zich eigen te maken. Om misverstanden te voorkomen: het cultiveringsproces is nooit zover gegaan dat het waterslagerlied een volledige imitatie van het nachtegaallied zou moeten zijn. In de praktijk blijkt menigeen nog op beide gedachten te hinken en zich niet bewust te zijn van de principiële keuze die al lang geleden gemaakt is. Wanneer een waterslager te harde of te hoge toervormen laat horen wordt dit immers nogal eens door de vingers gezien met de opmerking: "Een nachtegaal zingt ook zo". Willen we nu gecultiveerde waterslagerzang volgens de huidige "standaardeisen" of willen we een natuurlijk nachtegaallied? In het ene geval is, bijvoorbeeld, een hoge, spitse "fluit" gewoon een fout en moet die er uit; in het andere geval moeten we zelfs niet eens onze verontschuldiging uitspreken voor de hoge "fluit", maar is het een toer die waardering verdient, een pluspunt voor de vogel, want de "fluiten" van een nachtegaal en hij zingt ze in velerlei vormen, kunnen inderdaad ook hoog zijn.

Wanneer ik de keus zou moeten maken tussen een waterslager met een gecultiveerde zang, die de in de zangtheorie vastgelegde "standaardeisen" benadert, of een waterslager wiens lied zoveel mogelijk lijkt op de natuurlijke zang van de nachtegaal, kies ik voor de eerste. Ik ben geneigd te veronderstellen dat de overgrote meerderheid van de waterslagerkwekers dezelfde keuze zullen maken. Daarom moeten we de knoop voor eens en altijd doorhakken en afstappen van het "gelonk" naar de natuurlijke zang van de nachtegaal: Een waterslager behoort niet als een nachtegaal te zingen, we willen dat ook niet en daarom mogen in de

rubriek "nachttegaalaccent" nooit punten gegeven worden om de reden dat desbetreffende waterslager de natuurlijke zang van een nachtegaal benadert.

HET NACHTEGAALACCENT ALS BONUS VOOR BEPAALDE TOEREN

Sommigen definiëren "nachttegaalaccent" als het zingen van gecultiveerde vormen van voor het nachtegaallied karakteristieke toeren. In aansluiting hierop is door de keurmeesters besloten de beoordeling van het "nachttegaalaccent" te bepalen aan de hand van de kwaliteit van de gezongen waardetoeren "klokkende waterslag" en/of "rollende waterslag", "staaltonen", "tjokken" en "tjokkenrol". Hoe mooier de desbetreffende toeren tijdens de zangbeurt zijn gezongen des te hoger is de waardering in de rubriek "nachttegaalaccent". Ontbreekt één of meerdere van genoemde toeren in het lied van een waterslager dan zal de vogel geen punten voor "nachttegaalaccent" scoren.¹

Dit uitgangspunt en met name de toepassing daarvan in de praktijk kan leiden tot bizarre situaties. Als men de richtlijnen consequent toepast ontvangt een waterslager met een krachtig geslagen lied, maar waarin de "watertoeren" ontbreken, geen punten voor "nachttegaalaccent", terwijl waterslagers die wel goede vormen van de vereiste toeren zingen, maar in de verste verte geen "geslagen" zangstructuur bezitten, wel beloond worden met een waardering voor "nachttegaalaccent".

Op basis van de criteria die door de huidige generatie keurmeesters wordt gehanteerd om "nachttegaalaccent" te waarderen kan men tot geen andere conclusie komen dan dat onder deze noemer in feite een bonus wordt verstrekt voor het zingen van "waterslag", "staaltonen" en "tjokkenpartij". Dat kan in 1981 toch niet de bedoeling zijn geweest van de introductie van de rubriek op de keurlijst?

NACHTEGAALACCENT BETEKENT: GESLAGEN LIED

In 1981 werd de introductie van de rubriek "nachttegaalaccent" op de keurlijst door de Technische Commissie Zang van de N.B.v.V. als volgt gemotiveerd: We zochten naar "een middel om de waterslager (wat specifiek een slagvogel of nachtegaalzanger moet zijn) als ras te beschermen. Dit is naar onze mening noodzakelijk omdat het kruisen met harzers, om de diepte van de zang te verbeteren, nadelig werkt in de nateelt, waardoor het slagelement verloren gaat en de vogels worden ook te week en te zacht in hun voordracht. Wij zijn dan ook van mening dat door de invoering van het nachtegaalaccent er meer aandacht aan het slagelement wordt besteed en er meer selectief door de kwekers op wordt gekweekt."² Hadden de kwekers en de keurmeesters in het bijzonder, zich de afgelopen 15 jaar maar intensiever beziggehouden met de gedachte die aan bovenstaand citaat ten grondslag ligt. Dan waren de misverstanden rondom de betekenis en de toepassing van "nachttegaalaccent", die in de voorafgaande paragrafen centraal stonden, misschien niet ontstaan.

"Nachttegaalaccent" is namelijk niet gintroduceerd om de waterslagers als nachtegalen te laten zingen noch om de "watertoeren", "staaltonen" en "tjokkenpartij" stiekem op te waarderen maar wel om het slagelement in het lied van de waterslager te versterken.

Wat is nu dat slagelement in het lied van de waterslager? Ik ben eens op zoek gegaan naar een duidelijke definitie van een geslagen waterslagerlied. Ik heb er geen kunnen vinden. Met andere woorden: Van één van meest wezenlijke raskenmerken van een waterslager, namelijk dat het een "slagvogel" moet zijn, is in de zangtheorie geen omschrijving te vinden. De enige die ooit eens een poging in die richting heeft gewaagd is de heer M. van Woezik. Maar in z'n streven de betekenis van "waterslag" in een definitie vast te leggen is hij maar tot de helft gekomen: hij definieert alleen het begrip "water".³

Met deze kennis werd me opeens duidelijk waarom rondom het begrip "nachttegaalaccent" zoveel verschillende inzichten en standpunten bestaan. In de zangtheorie en de daarop gebaseerde "standaardeisen" voor de afzonderlijke toeren is men volledig voorbijgegaan aan de noodzaak om een voor iedereen geldende uitspraak te doen over de kenmerken van een geslagen lied. In dit verband wordt wel steeds de zang van de nachtegaal als voorbeeld naar voren geschoven, maar dat heeft alleen maar geleid tot spraakverwarring, zoals we eerder in dit artikel zagen.

NAAST TOERENWAARDERING OOK TOTAALWAARDERING

De bron van de misverstanden rondom de rubriek "nachttegaalaccent" gaat dus terug tot de introductie in 1981. De rubriek verscheen op de keurlijst zonder een degelijke theoretische onderbouwing, waarin duidelijk werd omschreven wat het slagelement in het lied van een waterslager zou moeten zijn. Die situatie is nog onveranderd en zolang er niet goed wordt omschreven wat de, toetsbare, kenmerken van een "geslagen lied" zijn zal de

spraakverwarring blijven bestaan.⁴

Een van de oorzaken van deze omissie in de zangtheorie is mijn inziens de te eenzijdige blik op de afzonderlijke toeren waaruit het lied is opgebouwd. De traditie in Nederland is dat keurmeesters niet het lied als geheel keuren, maar de gezongen waardetoeren beoordelen als afzonderlijke grootheden. Het is daarom ook heel begrijpelijk dat sommigen met het begrip "nachttegaalaccent" niet uit de voeten kunnen zolang het niet tot een vorm van toerenwaardering herleid kan worden.

De verwaarlozing van de beoordeling van het lied als geheel kan vreemde gevolgen hebben. Jonge mannen kunnen in begin november al een respectabel aantal punten scoren terwijl ze nog volop in studie zijn. De vogels zingen wel bepaalde waardevolle toervormen, maar van een lied, waarin de afzonderlijke toeren zich van losse elementen hebben verweven tot een samenhangend geheel, is nog geen sprake. Maar naar dat aspect van het waterslagerlied wordt conform ons (toerenbeoordelings)keursysteem nauwelijks gekeken. De rubriek "indruk", waarin o.m. de totaalindruk van de voordracht tot uitdrukking zou moeten worden gebracht, laat slechts een maximumbeloning van $3 \times 3 = 9$ punten toe. In de huidige zangtheorie en de wijze waarop die o.m. tijdens de keuring wordt toegepast is het lied als samenhangend geheel van uiterst ondergeschikt belang: Alleen toeren tellen.

Voor een goede hantering van het begrip "nachttegaalaccent" en het bereiken van de met de introductie van deze rubriek beoogde effecten is het nu juist een voorwaarde dat de waardering van het totale lied een veel belangrijker plaats krijgt in het beoordelingssysteem. Immers, wanneer we spreken over het slagelement in de zang van de waterslager dan spreken we niet over afzonderlijke toeren maar over een totaaltypering van het lied.

WATERSLAGERS EN WATERGOLVERS

Het lijkt me in dit verband dan ook wel verstandig om, al was het alleen maar om de lezer duidelijk te maken wat ik onder een slagvogel versta, een definitie te geven van een geslagen lied.

Een geslagen lied wordt gekenmerkt door een krachtige uitspraak van de toeren, die, daar waar wenselijk, metalliek klinken en een snelle opeenvolging van de toeren waarbij de indruk wordt gewekt dat de ene toer abrupt in de ander overgaat. De medeklinker "k" wordt, zowel in de toeren waar de medeklinker "k" mede is gewenst als de toeren waarvan de medeklinker "k" een wezenlijk onderdeel vormt, op een duidelijk herkenbare, krachtige, wijze uitgesproken. Vogels die een dergelijk, staccato-achtig, lied zingen zijn in mijn ogen raszuivere waterslagers. Alleen zij komen voor "nachttegaalaccent" in aanmerking. De waardering is uiteraard afhankelijk van de mate waarin het lied geslagen is, dus in hoeverre aan de in de definitie vastgelegde criteria wordt voldaan.

Naast waterslagers die een geslagen lied zingen bestaan er ook waterslagers met een zangstructuur die we ter onderscheid van het geslagen lied "golvend" zullen noemen. Een golvend lied wordt gekenmerkt door toeren die lang worden aangehouden, soms variëren in toonhoogte en waarbij de indruk wordt gewekt dat de ene toer in de ander over vloeit. De medeklinker "k" wordt uitsluitend uitgesproken in de toeren waarvan de medeklinker "k" ook een wezenlijk onderdeel vormt.

Vogels die een dergelijk lied ten gehore brengen zijn watergolvers en dus geen raszuivere waterslagers.

INTRODUCTIE NACHTEGAALACCENT IS DOEL VOORBIJGESCHOTEN

Om de opmars van deze "golvende" waterslagers, eigenlijk dus beter te omschrijven als "watergolvers", te stuiten en het waterslagerlied te beschermen cq. te versterken is de rubriek "nachttegaalaccent" in 1981 geïntroduceerd.

Op grond van wat ik in de afgelopen 15 jaar zoal aan waterslagers, binnen en met name buiten de eigen vereniging, heb gehoord kan ik tot geen andere conclusie komen dan dat de toenmalige introductie van de rubriek "nachttegaalaccent" aan z'n doel is voorbijgeschoten. Eén van de belangrijkste oorzaken is, mijn inziens, de wijze waarop de keurmeesters de beoordeling van het "nachttegaalaccent" in de praktijk hebben toegepast. In plaats van het totaal te beoordelen heeft men gemeend deze rubriek te moeten herleiden tot de waardering van een combinatie van afzonderlijke toeren. Achteraf kan geconcludeerd worden dat men in 1981 zich niet voldoende heeft gerealiseerd dat met de invoering van de rubriek "nachttegaalaccent" ook een geheel andere keurmethodiek geïntroduceerd had moeten worden, namelijk ook het keuren van een lied als geheel en niet uitsluitend als som van de afzonderlijke toeren. Het onvoldoende onderkennen van dit "dualisme" en de wijze waarop

men vervolgens in de praktijk met het "nachtegaalaccent" is omgesprongen heeft ertoe geleid dat het "spook" waartegen Mevr. v/d Toorn en haar toenmalige medekeurmeesters in voornoemd citaat ten strijde trokken, de golvende waterslager, heden ten dage nog altijd rondwaart.

BETER TEN HALVE GEKEERD DAN TEN HELE GEDWAALD

Wat is nu de moraal van bovenstaand verhaal? Het is van het grootste belang dat iedere waterslagerkweker en -keurmeester in Nederland één en dezelfde definitie van "nachtegaalaccent" onderschrijft. Wat mij betreft omschrijven we "nachtegaalaccent" als "het geslagen karakter van het gecultiveerde lied van een waterslager". Een definitie van een "geslagen lied" werd door mij al eerder gegeven.

De consequentie van de door mij gehanteerde inhoud van de begrippen "nachtegaalaccent" en "geslagen lied" is dat "nachtegaalaccent" in de betekenis van "zingen als een nachtegaal" voorgoed heeft afgedaan. Dus te harde en te hoge vormen van bepaalde toeren worden in het vervolg niet meer met de mantel der liefde bedekt. We streven voortaan naar gecultiveerde zang, niet naar natuurlijke zang!

Ook "nachtegaalaccent" in de betekenis van "het extra belonen van de toeren "klokkende" en/of "rollende waterslag", "staaltonen", "tjokken" en "tjokkenrol" in het lied van een waterslager" is, wat mij betreft, van de baan. Dus geen watergolvers meer die, omdat ze de vereiste toeren zingen, punten voor "nachtegaalaccent" krijgen. Ik zou niet zo ver willen gaan door watergolvers, als zijnde niet raszuiver, voor de zangwedstrijd van waterslagers uit te sluiten. Wel ben ik van mening dat in een zangwedstrijd een waterslager met een geslagen lied pas het onderspit mag delven tegen een water"slager" met een golvende zangstructuur wanneer er een substantieel verschil in de kwaliteit van de gezongen waardetoeren bestaat. Naast het beoordelen van de afzonderlijke toeren van het lied van de waterslager is het daarom van belang dat de huidige rubrieken op de keurlijst aan de hand waarvan de keurmeester een kwalificatie kan geven omtrent het lied als totaal, t.w. "indruk" en "nachtegaalaccent", ook als zodanig in de praktijk worden toegepast. Dit betekent dat beide rubrieken opnieuw gedefinieerd en op termijn misschien zelfs gerevalueerd moeten worden ten opzichte van het puntentotaal dat aan de afzonderlijke toeren kan worden toegekend. Met name een herinterpretatie van de thans bestaande keurpraktijk met betrekking tot de rubrieken "indruk" en "nachtegaalaccent" is op korte termijn zeer gewenst. Zo zou een keurmeester in de rubriek "indruk", waarin hij, tot een maximum van $3 \times 3 = 9$ punten, een waardering mag geven voor de mate waarin de waterslager de verschillende onderdelen in goed voorgeschreven ritme, met goede verbindingen, zonder storende fouten heeft gezongen en tot een samenhangend lied heeft gemaakt, alleen punten mogen toekennen aan vogels met een geslagen zangstructuur. Op grond van de thans geldende zangtheorie is het heel goed te beargumenteren dat waterslagers met een golvende voordracht, als zijnde niet volkomen raszuiver, van punten voor "indruk" worden uitgesloten.

Ten aanzien van de waardering voor "nachtegaalaccent", met op dit moment een maximale waardering van eveneens $3 \times 3 = 9$ punten, zou een zelfde uitsluitingsclausule kunnen worden toegepast. Punten voor "nachtegaalaccent" worden verstrekt al naar gelang het lied een geslagen karakter heeft. Welke toeren gezongen zijn is hierbij dus niet van belang! In theorie betekenen beide accentverschuivingen al grote verschillen in de eindtotalen tussen de waterslager met een "geslagen" en die met een "golvende" voordracht. Een water"golfer" moet alleen al als gevolg van het missen van de punten in de rubrieken "indruk" en "nachtegaalaccent" maximaal 18 punten op de waterslager met een geslagen lied toegeven. In de praktijk zal dat betekenen dat, bij gelijke waardering voor de afzonderlijke toeren met bijvoorbeeld een totaal van $3 \times 43 = 129$ punten, de vogel met het geslagen lied in totaal nog $\pm 3 \times 4 = \pm 12$ punten voor "indruk" en "nachtegaalaccent" erbij kan krijgen en daarmee ruim voor z'n "golvende" soortgenoot eindigt.

SLOT

In 1981 werd met de introductie van de rubriek "nachtegaalaccent" op de keurlijst een loffelijke poging ondernomen het ras waterslager te rehabiliteren. Een grondige evaluatie zal moeten uitwijzen of dit initiatief tot de gewenste resultaten heeft geleid. Enige bedenkingen met betrekking tot het effect van de introductie van de rubriek en met name de toepassing daarvan in de praktijk zijn, mijn inziens, gerechtvaardigd. In bovenstaande heb ik geprobeerd deze bedenkingen te verwoorden en daarmee tevens gepoogd een discussie over dit onderwerp aan te zwengelen. Ik hoop dan ook dat de diverse zang-studieclubs, die de

N.B.v.V. rijk is, dit onderwerp zullen oppikken voor nadere bestudering en dat het keurmeesterskorps analyseert, voor zover men dat al niet heeft gedaan, in hoeverre de in 1981 ingeslagen weg daadwerkelijk geleid heeft tot het gewenste effect. Behalve dat er zeker eerst veel gediscussieerd zal worden zijn uiteindelijk, mijn inziens, maatregelen onvermijdelijk. Enige suggesties hieromtrent heb ik in bovenstaande naar voren gebracht.
december 1996

1. N.N., Het lied van de waterslager, p. 21. In: Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester, zj. Uitgave N.B.v.V.
2. Mevr. C. v/d Toorn, Zangkwekers, let op! In: "Onze Vogels", Jaargang 1981, p. 306.
3. M. van Woezik, Waterslager en harzer; houden, kweken, keuren. z.j. p. 34.
4. N.N., Het lied van de waterslager, o.c. p.m. Hoe marginaal de theoretische onderbouwing wel niet is blijkt wel uit het volgende: Bij de zeer uitgebreide omschrijving van de afzonderlijke toeren\rubrieken op de keurlijst wordt van de rubriek "nachttegaalaccent" slechts het bestaan vermeld! Alleen in een "bijlage", waarin de noodzaak van de in 1981 doorgevoerde wijzigingen worden beargumenteerd, zijn welgeteld drie zinnen aan de introductie van de rubriek "nachttegaalaccent" gewijd. In dit fragment wordt "nachttegaalaccent" herleid tot het zingen van waterslag, staaltönen en tjokkenpartij, omdat deze toeren het slagelement in het lied zouden bepalen.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

1.2.2 2: DIE VERMALEDIJDE TJONKEN.

door Jaap Plokker

(Dit artikel verscheen eerder in het clubblad van De Kanarievogel, jaargang 1998, nr. 2, pp. 36-39 en in 'Onze Vogels', orgaan van de NBvV, jaargang 1998, p. 249)

ZE ZIJN ER WEER

Horen jullie ze de laatste tijd ook weer? We moeten zo'n 35 jaar terug in de tijd om van de heer M. van Woezik voor de eerste maal te vernemen dat je deze toer weliswaar zelden hoort, "maar ze de laatste jaren weer tevoorschijn komen". Daar bleef het niet bij. In het begin van de jaren '80 constateerden ook de leden van de Technische Commissie Zang van de N.B.v.V. een "revival" en als we de heer H.K. van der Wal in z'n vorig jaar verschenen, en in "Onze Vogels" luid bejubelde, standaardwerk "Kanaries" op z'n woord mogen geloven heeft ook hij geconstateerd dat ze de laatste jaren weer te beluisteren zijn. Welke toer is nu al enkele decennia bezig tevoorschijn te komen om het waterslagerlied te verrijken? Ik heb het natuurlijk over de tjonken.¹

VERSTOPPERTJE SPELEN

Als ik zo lees wat er in de meest recente waterslagerliteratuur is geschreven over de tjonken dan bekruipt me hetzelfde gevoel dat ik had als kind toen bij het verstoppertje spelen ik "em was", op één na, iedereen gevonden en afgebuut had, maar die ene, die de hele meute weer kon verlossen, niet kon vinden, terwijl iedereen wist waar hij zat. De tjonken verstoppen zich voor mij. Ik hoor ze namelijk "de laatste tijd" juist niet. Nog sterker: Ik heb ze zelfs nog nooit in het waterslagerlied mogen beluisteren.

Heb ik gewoon domme pech dat ik nog geen tjonken zingende waterslager heb kunnen betrappen terwijl anderen ze tegenwoordig weer tevoorschijn zien komen of zijn er meer waterslagerkwekers waarvoor de tjonken zich verstoppen? Sedert 1985 schrijf ik vogels in voor de clubkampioenschappen van de Studieclub Zang voor Noord Holland Zuid Holland en Utrecht. Als de tjonken de laatste tijd weer tevoorschijn komen zullen ze daar toch wel eens een keer gesignaleerd zijn? Een schier eindeloze rij van 4557 keurlijsten heb ik doorgenomen en zelfs niet één vogel gevonden in wiens lied de keurmeester tjonken heeft kunnen beluisteren. Ik zal het nog sterker vertellen: Al bijna 25 jaar begeef ik mij tussen fokkers van waterslagers, maar ik heb op m'n speurtocht nog geen enkele kweker ontmoet die ooit wel waterslagers tjonken heeft horen zingen.

Langzamerhand bekruipt me de twijfel of er anno 1998 überhaupt wel vogelliefhebbers in Nederland rondlopen die ooit in het lied van een waterslager tjonken hebben mogen beluisteren.

HET RAADSEL VAN DE TJONKEN

Wat zijn die tjonken toch voor een raadselachtige toer. De Belg B. Peleman schijnt ze ook gehoord te hebben, maar dan spreken we wel over het begin van deze eeuw. In het tijdschrift "Onze Gevleugelde Zangers", orgaan van de Algemeene Nederlandsche Bond voor Kanarieteelt en Vogelbescherming schreef deze pleitbezorger van de waterslagerkweek in de "Noordelijke Nederlanden" in de jaren '20 een serie artikelen over het waterslagerlied. Over de tjonken lezen we: "Is het aanvangselement tj, de grondtoon oe, of o en de slotletter ng of nk dan heeft men de zuivere tjonken. Tjonken zijn dus een meer waardiger vorm van staaltonen. Men hoort tegenwoordig nog zelden tjonken. Deze zijn echter een sieraad van het waterslagerlied en zetten het gezang onzer vogels een rijkdom, een voornaamheid bij, die alle kweekers zorgvuldig en voortdurend dienen na te streven en door doelmatig kruisen en door vakkundig aanleeren." Op de keurlijst die in de jaren '20 in België werd gehanteerd stonden de staaltonen en tjonken als afzonderlijke rubrieken vermeld.² De heer Peleman constateerde in de jaren '20 al dat de tjonken nagenoeg verdwenen waren. Toen in het begin van de jaren '50 Jan Breemer in een tweetal artikelen in "Onze Vogels" het waterslagerlied beschreef rept hij al met geen woord meer over "tjonken". Tien jaar later schreef de heer P. Spitters opnieuw hoe zeldzaam de tjonken zijn en dat hij ze alleen had gehoord bij vogels met een ruwe voordracht.³

WEGGECULTIVEERD

Alles overziende krijg ik de indruk dat de tjonken verbonden moeten worden met de structuur van het waterslagerlied zoals dat in het begin van deze eeuw gezongen werd. Ik baseer me opnieuw op B. Peleman wanneer ik het vermoeden uitspreek dat de toenmalige waterslagerzang veel minder gecultiveerd en dus veel "natuurlijker" was. Met de heer P. Spitters veronderstel ik dat als gevolg van het "cultiveringsproces", dat zich gedurende de 20e eeuw met betrekking tot het lied van de waterslager heeft voltrokken, de tjonken, wellicht onbedoeld, ook zijn "weggesaneerd". Ik kan op grond van hetgeen ik gelezen en gehoord heb tot geen andere conclusie komen dan dat in het moderne waterslagerlied de tjonken zijn "uitgestorven". Als een, blijvende?, herinnering aan lang vervlogen tijden en al lang niet meer bestaande, ja zelfs gewenste?, waterslagerzang siert de rubriek nog de keurlijst. De tjonken zijn, mijn inziens, overigens niet het enige anachronisme op de keurlijst voor de waterslagers, maar dit even terzijde.

Wat nu te doen met het gegeven dat tot op de dag van vandaag in de literatuur de tjonken ons worden gepresenteerd als een toer die "de laatste jaren weer tevoorschijn komt"? Schrijvers zouden misschien wat minder kritiekloos moeten overnemen wat anderen vóór hen hebben opgeschreven. Ze kunnen immers hiermee lezers op het verkeerde spoor zetten en het kan afbreuk doen aan hun eigen geloofwaardigheid.

LITERATUUR

1. M. van Woezik, Waterslagers en harzers, houden, kweken en keuren. Zj., p. 42. Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester. Uitgave NBvV. zj. Deel Waterslagers, p. 9. Wal, H.K. van der, Kanaries, handboek voor het houden en kweken van zang-, kleur- en postuurkanaries. Baarn, 1997. p. 46.
2. B. Peleman, Keuren van den zang der Belgische Waterslagers. In: "Onze Gevleugelde Zangers", orgaan van de Algemeene Nederlandsche Bond voor Kanarieteelt en Vogelbescherming, november - mei 1929. Ik heb het citaat ontleend aan een in 1987 door de Studieclub Zang NZHU uitgegeven transcriptie van de in 1931 door G.J. Kluinhaar overgeschreven tekst. De arcering is van mij.
3. Breemer, J., Het lied van de waterslager. In: "Onze Vogels", jaargang 1954, pp. 4-7. Spitters, P., Oorsprong en zang van de waterslager. In: "Onze Vogels", jaargang 1963, pp. 235-236.

maart 1998

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

1.2.3 3: ANACHRONISMEN.

door Jaap Plokker

(Dit artikel verscheen eerder in het clubblad van De Kanarievogel, jaargang 1999, nr. 1, pp. 47-52 en in 'Onze Vogels', orgaan van de NBvV, jaargang 1998, pp. 524-525)

Uitgestorven toeren?

Bijna een kwart eeuw houd ik me inmiddels bezig met het kweken van waterslagers. Gedurende die jaren heb ik heel wat keurbriefjes onder ogen gehad. Tot op heden heb ik op keurlijsten, van zowel mijn vogels als die van anderen, nog nooit een waardering kunnen ontdekken voor de volgende toeren: tjonken, soeten, woeten en schokkel. Ik stel me dan ook hardop de vraag of tegenwoordig deze toeren überhaupt nog wel in het lied van de waterslager voorkomen. Als inderdaad blijkt dat ze zijn "uitgestorven" wordt het dan geen tijd om de zangtheorie en de daarop gebaseerde keurlijst aan de realiteit aan te passen?

Veranderingen door doelgericht fokken

Vogelrassen waarmee doelgericht gefokt wordt ontwikkelen zich naar de door de kwekers gewenste verschijningsvorm. Sedert het begin van de jaren '80 ben ik ook een enthousiast kweker van, eerst donkerbruine, nu zwartbruine, japanse meeuwen. Als ik mijn topvogels van toen nu nog voor een tentoonstelling zou kunnen inschrijven heb ik de grootste twijfels of ze boven 85 punten zullen uitkomen.

Zangkanaries veranderen ook, wellicht niet zo snel als andere standaardvogels, maar er is zeker sprake van een ontwikkeling in het lied. Wie eens de moeite neemt zich te verdiepen in de pennenvruchten van de Belgische keurmeester B. Peleman krijgt al lezende de indruk dat hij in de jaren '20 naar totaal andere waterslagerzang luisterde dan wij nu doen. Dhr. Peleman constateerde op basis van eigen waarnemingen overigens al verschillen tussen het lied van de Belgische waterslager tijdens de jaren '20 en in het begin van deze eeuw.¹

De beginjaren

Terwijl in België de kweek met waterslagers zich in een behoorlijke populariteit mocht verheugen stond de belangstelling voor de waterslagerzang in Nederland tot ver in de jaren '20 op een zeer laag pitje. Bladerend door, uit 1915 en 1916 daterende, afleveringen van "De Kanarie", orgaan van de in 1910 opgerichte "Nederlandsche Bond van Kanarielifhebbers en Vogelvrienden" struikel je over de advertenties waarin Saksische, Truthe en vooral Seifert zangkanaries werden aangeboden. Tussen al dit "harzer-geweld" vond ik één annonce waarin Jan v/d Hammen uit Schiedam "Origineele Belgische waterslagers" te koop aanbood. Ze waren "bijna geheel geel" en te koop voor 4 gulden - 6 gulden per stuk.

Dat de serieuze kweek met waterslagers in Nederland van relatief vrij recente datum is kan duidelijk geïllustreerd worden met de volgende feiten: In 1926 was de heer Zandvliet de eerste keurmeester die waterslagers op punten kon beoordelen; op het eind van de jaren '20 zond de Antwerpse kweker Mechels, om propaganda te maken voor de waterslagerkweek, een 8-tal waterslagers in voor een tentoonstelling in Den Haag. Voor de Haagse zangkanariekwekers was het hun eerste kennismaking met de waterslagerzang. Voor zowel het betrekken van vogels als het verkrijgen van de zangtheoretische kennis waren de eerste Nederlandse waterslagerkwekers volledig van de Belgen afhankelijk. Geschriften van Belgische kwekers en keurmeesters geven ons daarom niet alleen inzicht in de opvattingen van onze zuiderburen maar vormen tevens het fundament van onze huidige zangtheorie.²

Een keuze met verstrekkende gevolgen

Op het eind van de jaren '20/beginjaren '30 waren in Nederland nog maar een beperkt aantal kwekers door de zang van de waterslager gegrepen. Omdat zij nauwelijks contact met elkaar hadden vond er nagenoeg geen uitwisseling plaats van kweekmateriaal en zang(theoretische) kennis. Dit had tot gevolg dat voor de Tweede Wereldoorlog in het waterslagerlied verschillende, regionaal gebonden?, zangstructuren voorkwamen. In afwijking van de in België gangbare opvattingen ontstond er in de kring van Haagse waterslagerkwekers een voorliefde voor door nachtegaaltoeren gedomineerde waterslagerzang. In een artikel in "Onze Vogels" verhaalt de heer M. van Woezik over hoe de opvattingen van de Hagenaars, op instigatie van dhr. Gerrits en hemzelf, door anderen werden overgenomen en men door doelbewust te keuren het "geslagen" waterslagerlied, met succes, heeft gestimuleerd.

Over de naoorlogse periode concludeerde van Woezik in 1970 dan ook dat "de liefhebberij voor waterslagers zich tot nu toe in opgaande lijn heeft ontwikkeld en wat hoofdzaak is, de vogels nog steeds mooier van zang worden. Wij horen op onze keuringen steeds minder de hoge en scherpe tonen die vroeger aanleiding konden zijn dat sommige zangliefhebbers de waterslager, ondanks zijn mooie toeren, niet konden accepteren".³

Veranderingen in de zangtheorie

Opvattingen over hoe de ideale waterslager behoort te zingen worden sedert de eerste decennia van deze eeuw vastgelegd in de zangtheorie. Het keurbriefje zou men kunnen beschouwen als de zangtheorie in een notendop. Kijken we naar de keurlijst zoals die in de jaren '20 in België werd gehanteerd dan ontdekken we tussen waardetoeren die wij ook vandaag de dag nog kennen o.m. de rubrieken "gloeken", "lachtoer" en "heulrol". Deze zijn inmiddels van de keurlijst verdwenen. Wel kan ik me nog herinneren dat ik medio de jaren '70 wel eens als bemerking "heulrol" op een keurbriefje kreeg. Deze toer, waarover dhr. Peleman in de jaren '20 nog lyrisch kon schrijven, was inmiddels ondergebracht in de categorie "harzer-toeren" en daardoor geworden tot een ongewenst element in het waterslagerlied. Bredero zei het al eeuwen geleden: "Het kan verkeren".⁴

De laatste, ingrijpende, wijziging van het, Nederlandse, keurbriefje dateert van 1981 toen men, om het geslagen waterslagerlied te stimuleren, rubrieken heeft toegevoegd, gesplitst en de bewaardiging heeft veranderd.⁵

Ontwikkelingen in de waterslagerzang

Het wordt langzamerhand tijd om de voorafgaande historische schetsen te plaatsen in hun onderlinge samenhang. Op basis van de door mij gelezen literatuur over waterslagers kom ik tot de conclusie dat in Nederland twee processen ten grondslag liggen aan de veranderingen in het lied van de waterslager gedurende de periode 1930 tot heden:

- Het streven naar een geslagen zangstructuur;
- Het streven naar een gecultiveerd lied waaruit hoge, spitse, scherpe, schelle, onzuivere toervormen zoveel mogelijk zijn geëlimineerd.

Het enerzijds stimuleren en het anderzijds elimineren van bepaalde doelbewust gekozen elementen hebben, mijn inziens, ook, wellicht onbedoelde, neveneffecten gehad, die, achteraf gezien, in niet geringe mate de huidige waterslagerzang mede hebben bepaald. Het scala aan toeren, dat zo typerend was voor het lied van de waterslager aan het begin van deze eeuw, is door genoemde processen onmiskenbaar verkleind. We zagen eerder dat in de loop van deze eeuw, ter versterking van het geslagen karakter, welbewust, teveel aan het harzerlied gerelateerde toeren uit de waterslagerzang zijn "gefokt". In een vorig artikel in "Onze Vogels" heb ik geprobeerd aan te tonen dat als gevolg van het cultiveringsproces de tjonken uit het lied van de waterslager zijn verdwenen.

Ik veronderstel daarom dat beide voornoemde processen ook hebben geleid tot het verdwijnen van de soeten, de woeten en de schokkel uit het lied van de huidige waterslager. Bij een verdere nadruk op de geslagen zangstructuur is het niet ondenkbaar dat op termijn wellicht ook de bollende waterslag niet meer door "Hollandse waterslagers" gezongen zal worden. Dit is kennelijk de "prijs" geweest die we hebben moeten betalen voor de waterslagerzang zoals die tegenwoordig in Nederland in de keurkamers klinkt.⁶

Conclusie

Bovenstaande is geenszins een pleidooi om te streven naar waterslagerzang zoals die aan het begin van deze eeuw klonk. Het is wel een constatering die, mijn inziens, niet zonder gevolgen kan blijven voor de omschrijving van wat de huidige generatie waterslagerkwekers als het ideale lied van de waterslager beschouwt. Waarom nog steeds in de zangtheorie uitvoerig beschrijven hoe tjonken, woeten, soeten en schokkel moeten klinken terwijl deze toeren, gezien hun "verdwijning" kennelijk als onvoldoende essentieel voor het waterslagerlied beschouwd werden cq. worden en "opgeofferd" zijn ten gunste van meer gewenste ontwikkelingen in de waterslagerzang? Waarom nog altijd deze rubrieken vermelden op de keurlijst, terwijl iedereen weet dat er in Nederland nooit waarderingen voor deze toeren opgeschreven zullen worden?

De waterslager zingt in 1998 een ander lied dan hij in 1930 zong en dat verschilde weer van de waterslagerzang anno 1900. Dit is het logische gevolg van het doelgerichte fokken. De zangtheorie is de afgelopen eeuw steeds aan veranderende inzichten aangepast. Hetzelfde gebeurde met het keurbriefje. Is de komende eeuwwisseling geen goed moment om de

zangtheorie zoals die op dit moment geformuleerd is eens aan een kritische blik te onderwerpen?

Literatuur

1. Peleman, P., Keuren van den zang der Belgische Waterslagers. In: "Onze Gevleugelde Zangers", orgaan van de Algemeene Nederlandsche Bond voor Kanarieteelt en Vogelbescherming, november - mei 1929, passim. Ik heb het citaat ontleend aan een in 1987 door de Studieclub Zang NZHU uitgegeven transcriptie van de in 1931 door G.J. Kluinhaar overgeschreven tekst.
2. Woezik, M. van, Een stukje geschiedenis van de waterslager. In: "Onze Vogels", jrg. 1970, p. 350.
3. Woezik, M. van, o.c., pp. 350-351.
4. Peleman, P., o.c., passim.
5. Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester. Uitgave NBvV, zj. Deel "Waterslagers", p. 21-23.
6. Plokker, J., Die vermaledijde tjonken. In: "Onze Vogels", jrg. 1998, p. 249. De heer H. Warmerdam veronderstelt dat veel toeren zijn verdwenen omdat bij fokkers de angst bestond dat deze toeren de waterslag in hun vogels zou schaden. Warmerdam, H., Waterslager. In : Onze Vogels, jrg. 1981, p. 535.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

1.2.4 4: GEWIKT EN GEWOGEN.

door Jaap Plokker

(Dit artikel verscheen eerder in het clubblad van De Kanarievogel, jaargang 1999, nr. 1, pp. 54-58 en in 'Onze Vogels', orgaan van de NBvV, jaargang 1999, pp. 12-13)
grafiek ontbreekt nog.

Overgewaardeerd?

Over smaak en kleur valt niet te twisten. Maar toch.

Men zou eens voor de aardigheid de proef op de som moeten nemen door tijdens een bijeenkomst van zangkanariekwekers een enquête te houden over wat nu onder fokkers de favoriete toeren in het waterslagerlied zijn. Ik acht de kans zeer klein dat uit dit "onderzoek" zou blijken dat de grootste voorkeur uitgaat naar de belrol. Toch is in het huidige keursysteem de belrol gelijkwaardig aan de fluiten, staaltönen en tjokken; om maar enkele specifieke waterslagertoeren te noemen.

Dat niet iedereen de belrol gelijkwaardig acht aan de overige toeren van het binnenlied maakt het volgende citaat duidelijk: "Evenals de bel is ook de belrol een toer die zeer gemakkelijk ontaardt in een foutieve toer. Ook een teveel aan belrollen kan het klankbeeld van het lied schaden. (...) Het is zaak dat de kweker de foutieve belrollen weert in zijn stam, om het lied van de waterslager, ook voor de liefhebber met ontwikkeld muzikaal gevoel, acceptabel te doen blijven. Gezien voorgaande beschrijving van de belrol is het een raadsel waarom ook deze toer in ons huidige keursysteem met 6 punten kan worden bewaardigd. (Arcering van mij. J.P.) Nimmer heeft men een belrol gehoord die qua muzikale waarde in verhouding tot andere toeren met 4 of 5 punten zou moeten worden beloond. Ook hier kan gesteld worden dat de juiste verhouding uit het oog verloren is". Niet alleen voor de Technische Commissie Zang van de N.B.v.V., zoals uit bovenstaand citaat blijkt, is het een raadsel dat de bellenpartij met maximaal 12 punten gewaardeerd kan worden; ondergetekende schaarst zich graag aan haar zijde.¹

Toen M. van Woezik in gelijke bewoordingen aangaf dat naar zijn mening de combinatie van bellen en belrol in ons keursysteem was overgewaardeerd kon de tjokkenpartij slechts met maximaal 6 punten gewaardeerd worden. Deze situatie is in Nederland met de keurlijstwijziging van 1981, mijn inziens terecht, gecorrigeerd. Blijft de vraag waarom destijds een herwaardering van de bellenpartij, waar kennelijk toch ook een brede en invloedrijke steun voor was, niet is gerealiseerd.²

Het is niet terecht uitsluitend in negatieve zin over de bellenpartij te spreken. Ik heb in de loop der jaren menig waterslager gehoord die schitterende bellen zong, waardoor het lied onmiskenbaar een hogere muzikale waarde kreeg. De belrol daarentegen is veel minder sprekend en ik heb me er tot op heden niet op kunnen betrappen dat ik het als een groot

gemis heb ervaren wanneer er geen belrol werd gezongen. Zetten we de waarde van de bellenpartij voor het totale waterslagerlied af tegen dat van de overige toeren van het binnenlied is het dan wellicht niet te overwegen, alsnog, het maximaal te behalen aantal punten voor bellen (belrol), in gecombineerde vorm, van 12 naar 6 punten te verlagen? Wat in 1981 met de tjokkenpartij kon moet, in omgekeerde richting, toch ook met de bellenpartij kunnen? Over kleur en smaak valt niet te twisten; of toch?

Ondergewaardeerd?

Hoe hoog zou de klokkende waterslag scoren op de populariteitsladder? In mijn prognose zit er toch minstens wel een medailleplaats in. Dat mag ook wel, want volgens ons keursysteem is de klokkende waterslag de hoofdtoer bij uitstek. Voor velen, en ondergetekende schaaft zich daartussen, is een diep, geslagen, "klok" de parel in het waterslagerlied.

Toch kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat sedert de invoering van het huidige keursysteem, in 1981, het belang van een goede klokkende waterslag voor het uiteindelijk te behalen aantal punten is afgenomen. Aan de hand van de resultaten tijdens de zangwedstrijden van de "Studieclub Zang NZHU" heb ik getracht meer inzicht te krijgen in de vraag in hoeverre waterslagers met een dusdanige eindscore dat men ze terecht zou kunnen kwalificeren als "topvogels" ook beschikken over een zeer goede klokkende waterslag. Omdat voor de wedstrijd van de "Studieclub" zo'n 30-40 van de meest vooraanstaande waterslagerkwekers uit West Nederland vogels inzenden lijken de resultaten me representatief genoeg om conclusies aan te kunnen verbinden. In het bijzonder is gekeken naar de waterslagers met een eindtotaal van 130 of meer punten en vogels die voor de klokkende waterslag 8 of meer punten scoorden.³

Op basis van de in grafiek 1 aangegeven percentages van het totaal aantal ingezonden waterslagers kunnen voor de periode 1986 - 1998 de volgende conclusies getrokken worden: De algehele kwaliteit van het waterslagerlied nam tot 1995 toe. Sedertdien is sprake van een, tijdelijke?, kwaliteitsdaling. Na een aanvankelijke stijging in de loop van de jaren '80 daalt het aantal vogels met een waardering voor de klokkende waterslag van 8 of hoger vanaf 1991 onmiskenbaar. De kwaliteitsdaling van de klok vinden we ook terug bij de betere waterslagers; de "top" van de waterslagers beschikt naarmate de jaren '90 vorderen steeds minder over een "klok" die als "zeer goed" of bijna "zeer goed" te beoordelen valt. Met name de laatste ontwikkeling is voor het vervolg van dit betoog van essentieel belang.⁴

Op dit moment is voor het behalen van klinkende resultaten op zangwedstrijden de kwaliteit van het binnenlied naar verhouding van groter importantie dan de kwaliteit van de klokkende waterslag. Het is voor een kweker derhalve veel lucratiever zich te concentreren op het fokken van een stam met een compleet en goed binnenlied dan op verbetering van de klokkende waterslag. Mijn veronderstelling is dat hier de oorzaak ligt van het feit dat een keurmeester nog maar zelden, althans in West Nederland, een "klok" als "zeer goed" kan beoordelen. Is dit een terechte, gewenste, ontwikkeling of zijn in de loop der jaren de verhoudingen (te) scheef gegroeid? Degenen die de "klok" bovenaan het favorietenlijstje hebben geplaatst zullen van de hierboven geschetste situatie zeker niet vrolijk worden. Zij zouden de oorzaak kunnen zoeken bij het in 1981 geïntroduceerde keurbriefje.

Misschien dat een opwaardering van de "klok" naar maximaal 15 punten het belang van deze hoofdtoer voor het totale lied kan opvijzelen. Wellicht dat er dan tijdens de studiedag van de "Studieclub" weer van "zeer goede" "klokken" genoten kan worden. We fokken tenslotte waterslagers, of niet soms?

Literatuur

1. Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester. Uitgave N.B.v.V., zj. Deel Waterslagers, p. 14.
2. M. van Woezik, Waterslagers en harzers, houden, kweken en keuren. Zj., p. 47-48.
3. Catalogi van de te Hillegom (1985-1996) en te Katwijk (1997-1998) gehouden zangwedstrijden van de "Studieclub (Speciaalclub) Zang, Noord en Zuid Holland, Utrecht e.o." Hoewel een klokkende waterslag met de kwalificatie "zeer goed" gewaardeerd moet worden met 9 punten of hoger heb ik gemeend ook de vogels erbij te moeten betrekken die voor de klok een "8" ontvingen. Van de 3827 waterslagers die gedurende de periode 1985-1998 op wedstrijden van de studieclub een klokkende waterslag zongen werden er 29 gewaardeerd met een "9" en 4 met een "10".

4. De eerste wedstrijd van de studieclub werd gehouden in december 1985. De resultaten hiervan zijn, mijn inziens, niet representatief en door mij buiten beschouwing gelaten: Eén vogel behaalde een eindtotaal van meer dan 130 pnt. en had voor de klok "8" pnt. gescoord.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

1.2.5 5: BOLLENDE WATERSLAG: EEN ZANGTOER IN DE SCHEMERZONE.

door Jaap Plokker

(Dit artikel verscheen eerder in het clubblad van De Kanarievogel, jaargang 1999, nr. 2, pp. 40-45 en in 'Onze Vogels', orgaan van de NBvV, jaargang 1999, pp. 470-471)

Een controversieel onderwerp

Het moet maar gelijk gezegd worden: Ik begeef me op glad ijs. De bollende waterslag is in kringen van waterslagerkwekers een controversieel thema. Daarom is het wellicht de verstandigste weg om met een grote boog om dit onderwerp heen te lopen, maar dat is niet mijn stijl. Immers, zonder stellingname geen discussie, zonder discussie geen ontwikkeling en met stilstand is onze liefhebberij niet gebaat. Dus daarom de koe toch maar bij de horens gevat.

Toevormen in de schemerzone

Laat ik beginnen met een praktijkervaring. Op zondag 24 januari 1999 kreeg ik de keurlijsten onder ogen van mijn stam waterslagers die ik voor Vogel '99 had ingezonden. In de rubriek klokkende waterslag had de keurmeester een streep gezet en achter rollende waterslag 8 punten.

De geschiedenis van deze vogels was me uiteraard bekend. Medio november was ik niet ontevreden over de toenmalige vorm van hun klokkende waterslag; ik had hem wel eens "droger" gehad. Tijdens de afdelingstentoonstelling, begin december, waardeerde de keurmeester de "klok" met 7 punten. Met het verder op zang komen werden de vogels echter sneller en de slagen waaruit de "klok" was opgebouwd volgden elkaar in steeds hoger tempo op. Ten tijde van de Bondsshow was, naar het oordeel van de keurmeester, die de achtergrond van mijn vogels natuurlijk niet kende, de klokkende waterslag rollende waterslag geworden. Op de betreffende keurlijsten stond ook achter tjokken een streep, terwijl de tjokkenrol bewaardigd was met 4-5.

Misschien heeft hij nog in dubio gezeten: Is het nu "klok" of "rol", tjokken of tjokkenrol? Bovenstaande is een voor zangkwekers heel herkenbare situatie: een waterslager met een lied waarin het ritme van de elkaar opeenvolgende toongrepen zo hoog is dat de toevorm zich bevindt in het schemergebied tussen de ene en de andere ideaalvorm. De, mijn inziens terechte, regel is dat we de toevorm in de schemerzone geen afzonderlijke benaming geven. Er moet gekozen worden voor tjokken óf tjokkenrol, we kennen immers geen "tjokkenshokker"; voor "klok" óf "rol", we kennen immers geen, of toch wel?

Stelling

Ik heb de stellige indruk dat de bollende waterslag een uitzondering is op vornoemde regel. Het is een toevorm in de schemerzone tussen "klok" en "rol", die op papier een eigen identiteit heeft gekregen, maar in de praktijk niet voor iedereen even duidelijk herkenbaar is. Dit is, mijn inziens, ook de wezenlijke achtergrond waarom een waardering voor bollende waterslag altijd weer reacties oproept. Het is een toer zonder een eigen specifiek karakter. Het is louter en alleen een kwestie van, uiterst subjectieve, ritme-interpretatie. Eigenlijk is er maar één juiste beslissing: Het verwijderen van de rubriek bollende waterslag van de keurlijst.

Identieke toevormen

Het vertrekpunt voor het vervolg van dit betoog is de zangtheorie. Wat zegt die ons over "klok", "bol" en "rol"? Tot op de dag van vandaag moeten we ons in de beschrijving van zangtoeren behelpen met taal en dus met een fonetische beschrijving van klanken. Bij gebrek aan beter zal ik me dus in onderstaande ook daarvan moeten bedienen.

De klokkende waterslag kan in diverse vormen op een "zeer goede" wijze worden gezongen. In dit verband is alleen de vorm interessant met de medeklinker "bl" gevolgd door de grondtoon "o", "oe" of "oei". De bollende waterslag moet gezongen worden met onder meer

de medeklinker "bl" en de klinkers "o" of "oe". Ook bij de rollende waterslag onderscheiden we diverse variaties waaronder de vorm met de medeklinkers "bl" en de klinkers "o" en "oe".¹ Wanneer de toongrepen worden gezongen met de medeklinker "bl" en de grondtoon "o" of "oe" bestaat er, fonetisch gezien, geen verschil tussen de drie watertoeren "klok", "bol" en "rol".

Secundaire kenmerken

Om bij watertoeren die met "bl" worden ingezet een wezenlijk onderscheid te kunnen maken tussen de drie hoofdtoeren moeten we gebruik maken van de secundaire kenmerken. In de zangtheorie worden er enkele genoemd. Als een secundair kenmerk van de "klok" noemt M. van Woezik het zogenaamde "tongenspel". Helaas legt hij niet uit wat hiermee bedoeld wordt. Ik heb het altijd geïnterpreteerd als de buiging van de tong waardoor de "l"-klank mogelijk wordt. Deze "l"-klank is essentieel voor het watereffect. Hoe zwakker de "l"-klank, des te droger de watertoer. Bij mijn interpretatie van het begrip "tongenspel" is deze niet kenmerkend voor de "klok" maar voor alle watertoeren. Dat bij de klokkende waterslag het tongenspel beter tot z'n recht komt is het gevolg van het feit dat het ritme van de "klok" lager is. Het zgn. "tongenspel" is daarom, mijn inziens, geen secundair kenmerk van de "klok" maar een primair kenmerk, het betreft immers de toervorm, van alle vormen van waterslag. Als een secundair kenmerk van de bollende waterslag noemt M. van Woezik dat de grondtoon een "bol" karakter heeft, terwijl die bij de "klok" een meer "holle" structuur zou hebben. Ook op deze stelling gaat van Woezik niet dieper in en moeten we gissen naar wat hij eigenlijk bedoelt. Een "klok" die wordt ingezet met "kl" of "gl" krijgt door deze combinatie van medeklinkers, die bij de mensen achter in de keel wordt gevormd, onmiskenbaar een "hol" effect. Zeker als je die vergelijkt met de klok die met "bl" begint en bij mensen voor in de mond wordt gevormd. Ik kan dan ook geheel met van Woezik meegaan wanneer hij bedoelt dat de met een "kl" of "gl" ingezette geslagen vorm van de "klok" een "holle" structuur heeft. De min of meer "geblazen" vorm van klokkende waterslag die met "bl" begint kan onmogelijk als "hol" gekwalificeerd worden. De structuur van bollende waterslag is per definitie "bol" omdat de toer met de medeklinkers "bl" wordt gezongen, maar daarin onderscheidt deze toer zich niet van de klok die met "bl" wordt ingezet. De "holle" en "bolle" structuur van waterslag is daarom mijn inziens geen secundair onderscheid tussen bollende en klokkende waterslag maar een kenmerkend verschil tussen geslagen en golvende klokkende waterslag.

Een kwestie van ritme

Rest ons nog één secundair onderscheid aan de hand waarvan we het onderscheid tussen "klok", "bol" en "rol" kunnen aangeven: het ritme waarin de toongrepen elkaar opvolgen. Kenmerkend voor de klokkende waterslag is het langzame ritme, het snelle tempo typeert de rollende waterslag. Volgens de zangtheorie beweegt de bollende waterslag zich daar ergens tussen in.

Terug naar mijn waterslagers op Vogel '99. Als ze de watertoeren hadden ingezet met de medeklinkers "bl", dan zou ik er niet vreemd van hebben opgekeken wanneer de keurmeester de toer als "bol" had bewaardigd: Voor een "klok" was het ritme snel, maar voor rollende waterslag, mijn inziens, te traag. Tijdens de studiedag van de Studieclub Zang NZHU op 30 december 1998 te Katwijk aan Zee konden we enkele waterslagers beluisteren met een mooie "volle", "ronde", of noem het wat mij betreft "bolle" of "geblazen", vorm van rollende waterslag, dus ingezet met "bl". De volgende opmerking werd geplaatst: Deze "rol" neigt naar "bol". Duidelijker kan het niet gezegd worden. Het onderscheid tussen "klok", "bol" en "rol" is een kwestie van ritme, niet meer en niet minder. In de zangtheorie ontbreken echter objectieve criteria die het kenmerkende ritmeverschil tussen "klok", "bol" en "rol" aangeven. Door dit manco in de zangtheorie worden keurmeesters voor de welhaast onmogelijke opgave gesteld om bij watertoeren die met "bl" worden ingezet zelf min of meer objectieve ritmegrenzen te bepalen tussen "klok", "bol" en "rol".

Bovenstaande leidt tot de volgende conclusie: De bollende waterslag, zoals die op dit moment in de zangtheorie is omschreven, is een non-toer. Niet meer en niet minder dan een tempovariatie in vormen van klokkende en rollende waterslag die met de medeklinkers "bl" worden ingezet. Omdat we in de schemerzone tussen de tjokken en de tjokkenrol ook geen "tjokkenshokker" onderscheiden moeten we consequent blijven en de bollende waterslag uit de zangtheorie en dus ook van de keurlijst verwijderen.

Een veronderstelling

De beschrijving van de klokkende en bollende waterslag in de zangtheorie is niet rechtlijnig

en daarom verwarrend. Logisch zou zijn geweest wanneer de "kl"okkende waterslag wordt ingezet met "kl" en "gl" en de "b"o"ll"ende waterslag met "bl". Het feit dat de "klok" ook met "bl" kan worden ingezet is, mijn inziens, de bron van veel onduidelijkheid. Ook leeft bij mij de vraag of onze zangtheorie met dit uitgangspunt inhoudelijk wel op het juiste spoor zit. Omdat naamgeving niet willekeurig is en we aan de hand van de naam vaak veel te weten kunnen komen over de oorsprong lijkt het me niet onwaarschijnlijk dat in een ver verleden drie vormen van waterslag onderscheiden werden: één met een snel ritme, de rollende waterslag en twee met een langzaam ritme, de klokkende en de bollende waterslag. Het kenmerkend onderscheid tussen beide laatstgenoemden zou dan niet het tempo waarin de toongrepen elkaar opvolgden maar de toervorm geweest kunnen zijn. De klokkende waterslag werd ingezet met "kl" of "gl", de bollende waterslag met "bl" of "wl". Door de structuur en opeenvolging van de medeklinkers "k" en "l" zou de "achter in de keel" gevormde klokkende waterslag van nature een wat trager ritme kunnen hebben gehad dan deze bollende waterslag. In dit licht bezien is het niet zo verwonderlijk dat vanouds een ritmeverschil tussen "klok" en "bol" werd geconstateerd. Maar het betrof wel twee verschillende toeren met een voor iedere liefhebber afzonderlijk herkenbare toervorm. Door watertoeren die in het langzame ritme werden gezongen en met "bl" werden ingezet ook te gaan benoemen als klokkende waterslag is het kenmerkende onderscheid tussen "klok" en "bol" verdwenen en laatstgenoemde verworpen tot een ritmevariatie binnen één en dezelfde toervorm.

Een geslagen bollende waterslag?

Uitgaande van de veronderstelling dat "klok" en "bol" ooit uitsluitend zich van elkaar onderscheidde wat betreft de toervorm ligt het voor de hand dat de klokkende waterslag kenmerkend moet zijn geweest voor een waterslagerlied met een geslagen structuur en de bollende waterslag de hoofdtoer in het golvende waterslagerlied was.

Op basis van wat ik zelf heb gehoord ben ik geneigd te veronderstellen dat het lied van waterslagers waarin vandaag de dag bollende waterslag wordt geconstateerd meer kenmerken vertoont van een golvende dan van een geslagen zangstructuur. Wanneer in onze zangtheorie het geslagen waterslagerlied als de meest gewenste ideaalvorm wordt gepresenteerd is dit dan geen reden te meer om de bollende waterslag als waardetoer in het lied van de waterslager af te schaffen.

Slot

Wanneer tijdens een luistersessie iemand de aanwezigen er op attent maakt dat de zingende vogel "bol" laat horen, schuift iedereen naar het puntje van z'n stoel om er maar niets van te missen. Bollende waterslag heeft iets magisch. Helaas komt dat niet omdat deze toer zich zo herkenbaar van andere toeren onderscheidt. Integendeel zou men haast zeggen. Zelfs de zangtheorie is er niet in geslaagd om aan de waterslagerkwekers voor eens en altijd duidelijk te maken wat nu het eigene van "bol" is. Wanneer alle kenmerken worden geanalyseerd blijkt er maar één de toets der kritiek te kunnen doorstaan: het ritme. De vraag lijkt me heel reëel of dat voldoende is om het bestaansrecht als afzonderlijke (hoofd)toer te rechtvaardigen?

Literatuur

1. Voor de tekst van de zangtheorie heb ik me gebaseerd op: M. van Woezik, Waterslagers en harzers, houden, kweken en keuren. Zj., p. 35-39. Deze tekst is vrijwel identiek aan: Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester. Uitgave N.B.v.V., zj. Deel Waterslagers, pp. 3-7.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

1.2.6

6: DE HOLLANDSE WATERSLAGER.

door Jaap Plokker

(Dit artikel verscheen eerder in het clubblad van De Kanarievogel, jaargang 2000, nr. 1, pp. 51-58 en in 'Onze Vogels', orgaan van de NBvV, jaargang 2000, pp. 244-246.)

Twee werelden

Zaterdag 7 februari 1998 zal ik niet snel vergeten. Na een rondgang door de Hanzehal te Zutphen besloot ik ook eens te gaan genieten van de voor de COM tentoonstelling

ingezonden waterslagers. Ik ging een schaars verlichte ruimte binnen, vlijde me neer op een stoel en liet in alle rust de vanuit het duister op me afkomende klanken op me inwerken. Schitterend hoe het waterwerk uit de kooitjes borrelde. Na enige tijd van genieten drong de realiteit tot me door: Dit was de zang van de waterslager zoals de kwekers van "all over the world" die het liefst hoorden. Hoe anders klonk het in het clubgebouw van "De Kanarievogel" te Katwijk aan Zee. Daar hoorde ik duidelijk afgezette tjokken en tjokkenrollen en de metallieke nagalm van de staaltonen, die me deden denken aan het lied van de nachtegaal zoals die in het voorjaar in de avondschemering vanuit het struikgewas in de duinen klonk; in het "walhalla" van de waterslagerzang zocht ik tevergeefs naar de mij zo vertrouwde klanken. Was ik een andere wereld binnengetreden en in welke zong de waterslager het mooist?

Een stukje geschiedenis

Ik stel me zo voor dat de heer van M. Woezik, één van de grondleggers van de waterslagersport in Nederland, en z'n collega kwekers op het eind van de jaren '20 een vergelijkbare ervaring hebben gehad. Van Woezik heeft zelf opgeschreven hoe hij in 1928 voor het eerst kennis maakte met de zang van Belgische waterslagers op een kampioenstentoonstelling in Den Haag. De heer Mechels uit Antwerpen had, ter promotie van de waterslagerzang in Nederland, een achttal vogels ingezonden. Het was druk bij de zangkooitjes; met name de zangkwekers, die uitsluitend vertrouwd waren met harzerzang, toonden veel belangstelling. Van Woezik kwalificeerde de vogels achteraf als vrij goede waterslagers met veel watertoeren in hun lied. Hij vervolgde z'n herinneringen als volgt: "Hier in de stad (Den Haag, J.P.) woonde een zekere de Graaf, die buiten ons weten reeds enkele jaren in het bezit was van waterslagers. Toen we de vogels van de heer de Graaf hoorden beseften wij pas dat de vogels van Mechels, waar wij zo enthousiast over waren, toch niet de kwaliteit hadden die echte waterslagers moesten hebben, namelijk vogels met zuivere nachtegaaltoeren, zonder gedeelten uit het lied van de harzer, die bij de vogels van Mechels nog duidelijk waarneembaar waren. De vogels van de Graaf waren voor ons het prototype van de echte waterslager".¹

Nadat dhr. M. van Woezik en dhr. J. Gerrits in 1935 in België geslaagd waren voor het keurmeestersexamen hebben zij het als een doel gezien om o.a. door hun keuringen de kweek van waterslagers met het voor hun essentiële nachtegaallied te bevorderen. Anderen hebben de fakkel van beide nestors overgenomen en zijn onverdroten op de ingeslagen weg voortgegaan: Steeds strijdend tegen harzerinvloeden, de zangstructuur van het nachtegaallied stimulerend.²

Van Woezik heeft ons niet nagelaten hoe toentertijd de keuze van de Nederlanders voor de "nachttegaalzanger" is gevallen bij de kwekers van klassieke Belgische waterslagers. Zij distantieerden zich immers van het in België algemeen geaccepteerde prototype van de waterslager. Bij mij bestaat de indruk dat de ideeën van de Nederlanders weinig ingang hebben gevonden bij onze zuiderburen. In Nederland daarentegen vervolgde men, ook wanneer buitenlanders niet te overtuigen waren, eigenzinnig de ingeslagen weg. Een formele bevestiging van de scheiding der geesten tussen de bakermat van de waterslager en de noorderburen vond plaats in 1981 met de keuze voor een eigen, van de COM normen afwijkende, keurlijst. Hoewel door de Technische Commissies van de beide Nederlandse bonden voor vogelhouders een uiteenzetting werd gestuurd naar de Belgische waterslagerkeurmeesters, waarin het Nederlandse standpunt uitvoerig werd toegelicht, heeft men hen niet kunnen overtuigen.³ Op basis van de gang van zaken gedurende de laatste twee decennia is wel duidelijk dat de Belgische waterslagerwereld en in haar voetsporen de COM rustig op de oude vertrouwde voet is voortgegaan en men zich weinig heeft gestoord aan de escapades van de Nederlanders.

Een gordiaanse knoop

Niet zozeer de keuze voor de "nachttegaalzanger" op zich, doch het krampachtige streven om het geslagen waterslagerlied te integreren in het prototype van de waterslager zoals men die buiten Nederland voor ogen stond en staat heeft geleid tot een eindeloos wringen in bochten met o.m. als gevolg tweeslachtigheid in de zangtheorie en dus ook in de waardering en toenemende verwarring door keurtechnische noviteiten zoals de introductie van de rubriek "nachttegaalaccent", waarvan de interpretatie en toepassing, inmiddels, bijna 20 jaar ter discussie staat. Is het vreemd dat een kweker, zoals ondergetekende, niet weet waar hij precies aan toe is? Laatst hoorde ik over het begrip "nachttegaalaccent" een keurmeester verzuchten: "Ik word er doodziek van". Waaruit blijkt dat inmiddels de irritatie ook tot in de

kringen der keurmeesters is doorgedrongen.

Zeventig jaar na de stap van M. van Woezik cs. probeert waterslagerminnend Nederland nog altijd het onverenigbare te verenigen, zich onvoldoende realiserend dat men met dit zwoegen zich alleen maar strakker heeft gewrongen in een gordiaanse knoop, terwijl met één klap het probleem voor eens en altijd opgelost kan zijn: Accepteren dat dé waterslager niet bestaat, maar er twee varianten zijn: Een Belgische, de klassieke, waterslager met een "golvend" lied en een Hollandse variant, de waterslager met een zogenaamd "geslagen" zangstructuur.

Twee rassen

Nadat de principiële stap is gezet om in Nederland twee varianten van het waterslagerlied als afzonderlijke edoch gelijkwaardige rassen te erkennen is het logische vervolg dat voor beide zangstructuren een eigen zangtheorie en een eigen keursysteem worden vastgesteld.

Uitgangspunt hierbij zal een definiëring van de kenmerkende raseigenschappen van beide waterslagervarianten moeten zijn.

In een poging mijnerzijds de "Hollandse waterslager" te promoten en binnen het bestaande keursysteem wegen te vinden waarlangs het geslagen waterslagerlied bevoordeeld zou kunnen worden ten opzichte van de golvende zangstructuur werd door mij weer enige tijd geleden in een artikel in "Onze Vogels" het onderscheid gemaakt tussen "waterslagers" en "watergolvers". Beide zangstructuren werden door mij toen als volgt gedefinieerd:

- Een geslagen lied wordt gekenmerkt door een krachtige uitspraak van de toeren, die, daar waar wenselijk, metalliek klinken en een snelle opeenvolging van de toeren, waarbij de indruk wordt gewekt dat de ene toer abrupt in de andere overgaat. De medeklinker "k" wordt, zowel in de toeren waar de medeklinker "k" mede is gewenst als de toeren waarvan de medeklinker "k" een wezenlijk onderdeel vormt, op een duidelijk herkenbare en krachtige wijze uitgesproken.
- Een golvend lied wordt gekenmerkt door toeren die relatief zacht worden uitgesproken en lang worden aangehouden, soms variërend in toonhoogte en waarbij de indruk wordt gewekt dat de ene toer in de ander overvloeit. De medeklinker "k" wordt uitsluitend uitgesproken in de toeren waarvan de medeklinker "k" ook een wezenlijk onderdeel vormt.⁴

Om de klassieke "Belgische waterslager" van de "Hollandse waterslager" te kunnen onderscheiden zouden voornoemde definities als criterium kunnen dienen.

De Belgische waterslager

Het formeel vastleggen van de zangtheorie en beoordelingsnormen geldt in het bijzonder voor de "Hollandse waterslager". Voor zowel de zangtheorie als het keursysteem van de "Belgische waterslager" kunnen onveranderd de huidige internationaal geldende normen worden toegepast en het "COM keurbriefje" in Nederland opnieuw worden ingevoerd. Het huidige keurmeesterskorps bestaat voor een groot deel uit personen met internationale keurervaring en hun deskundigheid zal er ongetwijfeld garant voor staan dat ook in Nederland "Belgische waterslagers" volgens de internationaal geldende normen worden beoordeeld.

De Hollandse waterslager

Voor de "Hollandse waterslager" zullen een nieuwe zangtheorie en beoordelingsnormen moeten worden vastgesteld. Het gaat hier en nu te ver om daar uitvoerig op in te gaan, toch wil ik een aantal, mijn inziens, wezenlijke zaken niet onvermeld laten. In een serie artikelen in "Onze Vogels" heb ik de afgelopen twee jaar enkele kanttekeningen geplaatst bij de vigerende zangtheorie. Mede op basis van de aldaar getrokken conclusies zou ik de volgende rubrieken willen onderscheiden aan de hand waarvan het lied van een "Hollandse waterslager" zou moeten worden beoordeeld:

- Klokkende waterslag • 15 pnt.
- Rollende waterslag • 9 pnt.

- Chor en knor • 6 pnt.
- Staaltönen • 6 pnt.
- Fluiten • 6 pnt.
- Fluitenrol • 6 pnt.
- Bellen (Belrol) • 6 pnt.
- Tjokken • 6 pnt.
- Tjokkenrol • 6 pnt.
- Indruk • 6 pnt.

Bovenstaande wijkt af van de huidige keurlijst. Een korte, wellicht te beperkte, verantwoording lijkt hier toch wel op z'n plaats.

Om de verhouding tussen "watertoeren" en "binnenlied", mijn inziens, meer met elkaar in balans te brengen en daarbij tevens de klokkende waterslag te promoten is gekozen om het met de watertoeren te behalen aantal punten te verhogen door de "klok" op te waarderen en het met het binnenlied te behalen aantal punten te verlagen door de rubrieken bellen en belrol samen te voegen. Om eventuele misverstanden bij voorbaat te voorkomen: Uitsluitend de geslagen vorm van klokkende waterslag mag in het lied van de "Hollandse waterslager" als waardetoer worden erkend.⁵

De bollende waterslag is van de keurlijst verwijderd omdat deze toer niet te verenigen is met een geslagen zangstructuur.⁶

De toeren tjonken, soeten, woeten en schokkel zijn niet in de lijst opgenomen, omdat zij in de afgelopen eeuw uit het lied van de waterslager zijn verdwenen.⁷

De rubriek nachtegaalaccent is afgevoerd omdat de waardering van het slagelement verdisconteerd zou moeten zijn in zowel de keuze voor het ras als de beoordeling van de afzonderlijke toeren. Ik verwijs hierbij naar de hierboven geplaatste opmerking betreffende de waardering van de klokkende waterslag.

Eveneens verdwenen is het onderdeel "Strafpunten". Van deze mogelijkheid werd en wordt, naar mijn weten, geen gebruik gemaakt. Om naast de beoordeling van de gezongen waardetoeren toch ook de negatieve cq. positieve elementen in het lied als totaal klankbeeld substantieel te kunnen bestraffen/belonen is de rubriek "indruk" opgewaardeerd.

De laatste kanttekening die ik hier zou willen plaatsen is het bestaan van de vermenigvuldigingsfactor 3. Alleen bij de beoordeling van waterslagers wordt deze oude methode nog toegepast en ook nog zonder één geldige rationele reden of het moet de uitdrukkelijke wens zijn een traditie te laten voortbestaan.

De praktijk

Bovenstaande betekent in de praktijk dat, wat mij betreft, in de komende eeuw in Nederland kwekers van waterslagers zich op twee, in ieder geval door de Nederlandse organisaties erkende, gelijkwaardige rassen kunnen toeleggen en die ook voor wedstrijden zouden moeten kunnen inzenden: De "watergolfer", oftewel de "Belgische waterslager", die gekeurd wordt volgens de internationaal geldende normen op het door de COM erkende keurbriefje en de "waterslager", de "Hollandse waterslager", gekeurd op basis van een eigen zangtheorie en een aan deze zangtheorie ontleende keurlijst.

Zijn het in de samenleving de rechters die de door de volksvertegenwoordiging vastgestelde wet interpreteren en toepassen, in onze situatie zullen in de praktijk vooral de keurmeesters de grenzen tussen de twee rassen moeten bepalen. Juist in de aanvangsperiode pleit ik voor één keurbriefje met twee schalen: een schaal voor de "Belgische" en een schaal voor de "Hollandse waterslager" en tijdens de keuring bepaalt de keurmeester in welke schaal de vogel beoordeeld dient te worden.

Waar gaan we in de nieuwe eeuw naar toe?

De erkenning van de "Hollandse waterslager" als afzonderlijk waterslagerras zou wel eens de redding van de "nachttegaalzanger" in de Lage Landen kunnen zijn. Bij een handhaving van de huidige constellatie zijn de voortekenen voor de populariteit van het geslagen waterslagerlied, in mijn ogen, niet gunstig. Steeds vaker hoor ik op afluistersessies waterslagers met een zogenaamde golvende zangstructuur. Ook uit opmerkingen van kwekers die elders in Nederland hun oor te luisteren leggen kan ik geen andere conclusie trekken. Tekenend in dit verband is dat in 1998 in "Zutphen" Nederlandse waterslagers tijdens een COM keuring Belgische vogels de loef afstaken. Ondanks alle pogingen in het verre en recente verleden om in Nederland de geslagen zangstructuur te stimuleren kiezen, voor zover mijn waarneming strekt, Nederlandse waterslagerkwekers steeds vaker voor de zang van de klassieke, "Belgische waterslager", met z'n golvende voordracht. Wat nu wanneer de "Hollandse waterslager" internationaal niet als een afzonderlijk zangkanariesras zal worden erkend. Dat is jammer, maar er is zeker geen man overboord. Kan iemand zich herinneren wanneer voor het laatst een waterslager met een uitgesproken geslagen voordracht tijdens een COM tentoonstelling wereldkampioen geworden is? Een officiële afwijzing van de "Hollandse waterslager" als internationaal erkend ras is daarom geen breuk met het verleden, geen afgang voor cq. slag in het gezicht van de liefhebbers van het "nachtgeallied", maar slechts een formele bevestiging van de situatie zoals die al decennia lang de facto bestaat.

Verantwoording

1. M. van Woezik, Een stukje geschiedenis van de waterslager. In: Onze Vogels, jaargang 1970, p. 350.
2. Toorn, Mevr. C. v/d, Over Zangkanaries gesproken... Zitten we wel op de goede toer? In: Onze Vogels, jrg. 1979, p. 521. Toorn, C. v/d, Zangkwekers, let op! In: Onze Vogels, jrg. 1981, pp. 306-307. Warmerdam, H., Waterslager. In: Onze Vogels, jrg. 1981, pp. 534-535.
3. Handleiding voor de opleiding tot zangkanariekeurmeester. Uitgave N.B.v.V., zj. Deel Waterslagers, p. 22-23.
4. Plokker, J., Over nachtegalen, waterslagers en watergolvers. In: Onze Vogels, jrg. 1997, pp. 174-175, 200-201.)
5. Plokker, J. Gewikt en gewogen. In: Onze Vogels, jrg. 1999, pp. 12-13.
6. Plokker, J., Bollende waterslag: een zangtoer in de schemerzone. In: Onze Vogels, jrg. 1999, pp. 470-471.
7. Plokker, J., Die vermaledijde tjonken. In: Onze Vogels, jrg. 1998, pp. 249. Plokker, J. Anachronismen. In: Onze Vogels, jrg. 1998, pp. 524-525.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

1.2.7 7: IN GESPREK MET een eigenzinnige waterslagerkweker.

door Jaap Plokker

(Onderstaande is een fragment uit een interview met de heer T.C. Diepenhorst te Katwijk. Het volledige interview verscheen in het clubblad van De Kanarievogel, jaargang 1999, nr.2, pp. 24-38. Het onderstaande fragment heeft vooral betrekking op de experimenten die de heer Diepenhorst heeft gedaan op het gebied van het zangmilieu als zangbepalende factor.)

Inleiding

In de wereld van de zangkanariesport kom je aparte vogels tegen, ieder met een eigen "handelsmerk". We kennen ze ook uit onze eigen vereniging, van vroeger en vandaag de dag. Het leek me razend interessant om voor het gebruikelijke interview eens op bezoek te gaan bij een zangkanariekweker met eigen, uitgesproken, opvattingen over hoe je de mooiste waterslagers zou moeten kweken. Het werd een ontdekkingsstocht in een zangkanariewereld van experimenten met waterslagerzang op cassettebandjes en cd en vogelverblijven met tientallen speakertjes. Voor de ingewijde lezer is het inmiddels al duidelijk dat ik een gesprek heb gehad met Ton Diepenhorst.

(.....)

Nu heb je bijna 30 jaar waterslagers. Raak je er nooit op uitgekeken?

Ik vind het nog steeds een razend spannende hobby. Ieder jaar weer de vraag: Hoe zal de zang van de vogels zich dit najaar gaan ontwikkelen? Komt dat er uit wat ik tijdens de kweek voor ogen heb gehad? Juist, omdat ik zo mijn eigen opvattingen heb en via experimenten probeer er achter te komen of ik het bij het juiste eind heb, is ieder seizoen weer spannend. Ook dit jaar weer. Ik heb wat veranderd, maar ik moet tot het najaar wachten om te kunnen horen wat het resultaat is.

Hoe ben je er eigenlijk toe gekomen om zo met de zang te gaan experimenteren?

Tijdens de opleiding voor keurmeester heb ik het moeten leren en de eerste jaren als keurmeester het ook vol overtuiging uitgedragen: Zang is een erfelijke kwestie. Door selectie en lijnenteelt verbeter je de kwaliteit van de zang in je hok. Alle aandacht was in die tijd gericht op de vererving; zangmilieu was van ondergeschikt belang. Begin jaren '80 ben ik aan het denken gezet door een oude brochure uit 1922 van de Belg Peleman, die juist het belang van de voorzang beschreef. Tegelijkertijd verschenen in het bondsblad van de Algemene Bond artikelen waarin werd beweerd dat het uiteindelijke lied vooral werd bepaald door het zangmilieu. Door hier verder over na te denken begon ik me steeds meer te interesseren voor de vraag of ik door het zangmilieu te beïnvloeden een waterslager een lied kon laten zingen wat ik van te voren zelf had bepaald. Ik ben toen ook begonnen met experimenten om te kijken of dat praktisch uitvoerbaar was.

Ik wilde over een aantal vragen duidelijkheid hebben. De eerste was: Zingt elke kanarie als een waterslager wanneer hij vanaf de geboorte uitsluitend voorzang van een waterslager heeft gehad? Als ik dat kon bewijzen was duidelijk dat het zangmilieu een belangrijke zangbepalende factor was en niet de erfelijkheid. Met een duidelijk antwoord op deze vraag kon ik beginnen aan de tweede: Kan ik, door met behulp van geluidsapparatuur een ideaal zangmilieu te creëren, de kwaliteit van de zang van m'n vogels verbeteren?

Welke proeven heb je toen gedaan?

Om een duidelijk antwoord te hebben op de eerste vraag heb ik kanaries oplaten groeien in een ruimte zonder kanariezang. Het resultaat was zang wat ik nauwelijks een lied zou willen noemen. Ik heb kleurkanaries op laten groeien in een ruimte vol met waterslagerzang. Het resultaat was dat er duidelijk iets van het waterslagerlied in te herkennen was. Ook heb ik harzereieren door waterslagers laten uitbroeden en de jongen zijn ook grootgebracht zonder dat ze maar een toon harzerzang gehoord hebben. De vogels heb ik ingezonden voor een wedstrijd in Katwijk en ze werden als waterslager beoordeeld. De hoogste kreeg 108 punten. Voor mij staat als een paal boven water dat vooral voorzang bepaalt dat een kanarie zingt als een waterslager.

Maar met een kanarie die zingt als een waterslager ben je nog geen kampioen.

Precies. Om waterslagers te kweken die ook echt mooi zijn en als wedstrijdvogel in de prijzen zouden kunnen vallen moest ik uit een ander vaatje tappen. Daar waren bijv. die kleurkanaries niet geschikt voor. Of het wel met harzers mogelijk is is voor mij nog een vraag. Ik loop met plannen om daar toch nog eens een experiment aan te wagen. Tenslotte is een harzer wel een zangkanarie met een zangorgaan dat tot diepe zang in staat is. Maar tot nu toe heb ik me voor de wedstrijdvogels toch uitsluitend toegelegd op raszuivere waterslagers.

Dus er zijn ook erfelijke factoren in het spel?

Daar twijfel ik niet meer aan. Op grond van de experimenten die ik heb gedaan blijkt dat je niet zomaar lukraak je kweekmateriaal kan pakken. Om goede vogels te kunnen kweken moet je met goed kweekmateriaal aan de slag gaan. Ik kweek, bijvoorbeeld, alleen met forse mannen, met een voorkomen van, zo "hier ben ik"; geen zenuwenleiders, die of als een raket door het kooitje schieten, of voor dood in een hoekje zitten. Brutale kanaries zijn vaak vogels die, als je ze opzet, gelijk zingen. En verder selecteer ik ook mannen met een goede zangkwaliteit. De vogels moeten aanleg hebben om een toer op de goede, dus diepe, grondtoon te kunnen zingen. Volgens mij speelt ook hierbij de vererving een belangrijke rol. Tijdens de broed noteer ik of de poppen goed broeden, voeren, etc. Jongen van slecht voerende poppen hou ik niet aan.

Maar met de door jou genoemde factoren houden toch de meeste kwekers rekening mee; wat doe jij dan anders?

Ik denk dat de meeste kwekers keurig bijhouden welke man ze op welke pop zetten, een

kweeklijn opzetten van dochter op vader, enz. Nou, daar geloof ik niet meer in. Als ik met goede poppen en goede mannen kweek zit de aanleg om tot een mooie zanger uit te kunnen groeien er bij voldoende vogels in. Ik heb liever bevruchte eieren dan dat ik zeker weet van welke ouders een jong is. Een pop krijgt van mij iedere dag een andere man. Als de eieren bezet zijn weet ik niet welke man bevrucht heeft. Hoef ik ook niet te weten.

Wat ik natuurlijk ook heel anders doe dan de meeste kwekers is de voorzang in mijn hok. Bij mij krijgen de vogels de voorzang ik voor ze heb uitgekozen, via de luidsprekers.

Hoe ben je eigenlijk op dat idee gekomen?

Het idee is eigenlijk heel logisch wanneer je er van uitgaat dat voorzang het lied bepaalt. Je kan je voorzang op twee manieren regelen. Zuivere vogels kopen en die als voorzanger gebruiken. Dat heb ik ook geprobeerd. Maar probeer maar eens de ideale waterslager te pakken te krijgen. Dat lukt je niet, want, zo die al bestaat, dan is hij toch niet te koop. Door toeren van verschillende vogels op te nemen op een bandje kan je wel zelf dat ideale lied samenstellen. Dat ben ik dus gaan doen.

In België zag ik ooit eens een apparaat waar je aan een hendel moest draaien en dan kwam er harzerzang uit. Die gebruikten ze vroeger in de harzerkweek. Dat noemden ze toen een zangorgel. Er is in principe dus eigenlijk niks nieuws onder de zon.

Hoe ben jij te werk gegaan?

In heb een inzetkooitje genomen. Om de spijtjes heb ik een rubber slangetje gedaan zodat, als de vogel heen en weer hipt, je dat getik niet hoort. Ik heb een mooie man in dat kooitje gedaan, in een geluidsdichte ruimte gezet, microfoon erbij, cassette aan en draaien maar. Op die manier heb ik de zang van talloze vogels op geluidsband gezet. Ik heb stad en land afgereisd om mooie vogels te kopen en de zang op te nemen.

Toen ik genoeg en goed materiaal had ben ik van al die vogels de mooiste toeren uit gaan zoeken en heb die achter elkaar gezet. Dat bandje, met een aaneenrijging van de, in mijn ogen, mooiste toevormen heb ik vanaf de broedtijd tot in het najaar de hele dag laten draaien. Het resultaat viel tegen. De vogels zongen schitterende toeren, maar het was geen lied. Het was tegelijkertijd een gelukt en ook een mislukt experiment. Gelukt was het omdat ik had bewezen dat je met behulp van een bandje waterslagers toeren kon aanleren.

Om de vogels dus ook een compleet lied te laten zingen moest ik het anders aanpakken. Ik koos ervoor om het bandje met aparte toeren te vervangen door een bandje met een compleet lied. Dus toen heb ik mooie stukjes uit een compleet lied achter elkaar gezet en dat ging wel goed. Het heeft me al met al een vrucht werk gekost met als resultaat een doos vol met cassettebandjes en uiteraard heel veel praktijkervaring. Het nadeel van die bandjes is wel dat ze slijten en na honderd keer draaien is het geluid niet meer om aan te horen. De komst van de cd is dus voor mij een uitkomst.

Het nieuwste is dat er een cd op de markt is gekomen met zang van waterslagers van van Papen en Schulenberg, kwekers van de andere bond. Er staan losse toeren op en zang van meerdere vogels tegelijk. Ik heb dat stukje waarin 4 vogels tegelijk zingen steeds opnieuw laten kopiëren op zo'n cd waarop je zelf kunt opnemen. Het zijn geen ideale vogels, maar ik vind ze wel heel mooi, mooi genoeg om als voorzang te gebruiken. Met een tijdschakelaar zorg ik ervoor dat vanaf 6 uur 's morgens tot 10 uur 's avonds de hele dag door met steeds een paar minuten pauze dat cd'tje speelt, zowel in de broedafdeling als waar de jonge vogels zitten. De geluidskwaliteit heb ik nog nooit zo goed gehad. Ik heb er dus heel hoge verwachtingen van. Het najaar kan wat mij betreft niet vlug genoeg komen.

Hoe waren de reacties toen je met je ideeën kwam?

Toen ik er pas mee begonnen was ben ik ooit eens met zo'n cassettebandje en mijn ervaringen naar een studiedag van de landelijke speciaalclub "De Nachtegaal" geweest. Vroeger hadden ze hun wedstrijd in Amersfoort, tegenwoordig doen ze dat in Rijssen. Ze hebben m'n verhaal aangehoord en toen ik uitgesproken was ben ik voor "zot" verklaard. Een enkeling ging met me mee.

Toch heb ik het sterke vermoeden dat vandaag de dag in den lande veel meer kwekers met bandjes rotzooien dan jij en ik denken. Ze verklaren je voor gek, maar gaan het zelf ook doen.

Heb je nog nooit aan je gelijk getwijfeld?

In de loop der jaren ben ik vooral door de ervaringen uit de praktijk over bepaalde zaken wel iets anders gaan denken, wat minder extreem dan 10 jaar geleden. Achter het standpunt dat voorzang het lied bepaald sta ik nog altijd voor 100%. Wat een vogel in de voorzang niet

hoort, zal hij zelf ook nooit zingen, terwijl hij er misschien wel de aanleg voor heeft. Toch heb ik eens een moment van twijfel gehad. Dirk Venema had aan iemand, ik meen uit Leerdam, mannen en poppen verkocht om een eigen stam op te zetten. Dirk had hem toen geadviseerd om alles weg te doen en alleen met zijn vogels te gaan kweken. In het najaar belde die man Dirk op om eens langs te komen en de vogels af te luisteren. Ik had wel zin om mee te gaan, dus wij naar Leerdam. Misschien herinner je Dirk z'n vogels uit die tijd nog wel. Schitterende, diepe, vogels, maar een staalton moest je met een kaarsje zoeken. Die man zette een stammetje op en de staaltonen denderden de kooitjes uit. De man maar eens gevraagd of hij ook met andere vogels gekweekt had. Nee, hij had precies gedaan wat Dirk gezegd had en alle andere vogels van de hand gedaan. Daar zat ik dan met mijn theorie van voorzang. Toen heb ik echt getwijfeld of ik het toch bij het verkeerde eind had. Voor de zekerheid hebben we toen gevraagd of de vogels soms een andere kanarieman gehoord konden hebben. Nou ja, één vogel had hij gehouden, die zat in een sierkooi in de huiskamer. Dat was een hele vlotte zanger en in de broedtijd had hij hem in z'n hok neergezet. Er viel een pak van m'n hart. Wij hebben toen even voor ons neus weg gevraagd of we die man ook even mochten horen. En ja hoor, dezelfde staaltonen als bij de jonge vogels. Zo werd, wat eerst de doodsteek voor mijn theorie leek, er juist een bevestiging van.

Hoe zie je de toekomst van de waterslagers?

Ik heb al eerder gezegd dat je als kweker steeds kritischer wordt en je aan steeds meer gaat ergeren wat niet goed is. Ik vind dat er toch te nonchalant wordt omgesprongen met vogels die niet zuiver zijn. Ik ben er vast van overtuigd dat kwekers pas wat aan de zuiverheid van hun vogels gaan doen wanneer foutieve toevormen bestraft worden. Er ligt dus een schone taak op dit vlak voor onze keurmeesters, maar die zijn, voor zover ik weet, voorlopig nog niet van plan om strafpunten uit te delen.

En hoe ziet de toekomst voor de waterslagerkweek er uit wanneer jij voor 100% gelijk krijgt en je kampioen stammen bij de waterslagers kunt worden door hele dagen een cd'tje af te draaien?

Ik heb daar hele tegenstrijdige gedachten over. Aan de ene kant hoop ik dat ik uiteindelijk toch mijn gelijk krijg en mijn vogels straks op onze show, de wedstrijd van Studieclub en op de Bondshow de sterren van de hemel zingen, precies zoals ze nu te horen krijgen. Dan maak ik een lange neus naar al die kwekers en kopstukken in Nederland die me in de afgelopen jaren niet serieus hebben genomen en me min of meer voor "zot" hebben versleten.

Aan de andere kant heb ik ook mijn bedenkingen, want wat blijft er van onze schitterende sport over wanneer het uiteindelijk neerkomt op het mooiste cd'tje en de beste afspeelapparatuur. Dan is de magie uit de zangsport verdwenen: Weg de spanning, waarover ik het eerder had, van: "Hoe zullen ze dit najaar zijn? Zijn ze bij jou al op zang? Hoor je al klok?" Daarom heb ik eigenlijk diep in mijn hart, in het belang van de sport, soms ook nog wel eens de hoop dat het kweken van goede waterslagers uiteindelijk toch meer blijkt te zijn dan zomaar een man op een pop zetten en de cd-speler aanzetten.

Naschrift

Na het lezen van bovenstaand interview is het misschien wel aardig om m.b.t. het creëren van een kunstmatig zangmilieu een uitspraak te citeren uit een relatief recent verschenen, vooraanstaand, handboek over de kweek met o.m. zangkanaries: 'Met de komst van moderne audio apparatuur in de tweede helft van de 20e eeuw ontstond toch weer een soortgelijk streven bij zangkanarieliefhebbers. Grammofoonplaten, cassettebandjes werden bespeeld met de zang van goede vogels en vervolgens gebruikt ter ondersteuning van de zangstudie van de jonge mannen. Vastgesteld kan worden dat al dergelijke hulpmiddelen hooguit bestempeld kunnen worden als noodhulp om, in de tijd dat de kanaries niet zingen, te gebruiken. Geen enkele zangkweker heeft de zangopleiding van zijn jonge manen toevertrouwd aan dergelijke apparatuur en daarmee uitstekende resultaten bereikt.' (H.K. van der Wal, Handboek voor het houden en kweken van zang-, kleur- en postuurkanaries. Baarn 1997. p. 19)

Het gaat hier te ver om de volledige erelijst op te sommen van de door de waterslagers van de heer Diepenhorst in de afgelopen 10 jaar op lokale, regionale en landelijke zangwedstrijden behaalde resultaten. Meermalen werden kampioenschappen en ereplaatsen behaald.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)

1.2.8 8: NASCHRIFT.

door Jaap Plokker

Naar aanleiding van de hierboven geplaatste artikelen uit o.m. 'Onze Vogels' hecht ik er aan nog het volgende op te merken.

In de loop van de jaren '90 kreeg ik de indruk dat de zangkanariesport in het algemeen en de waterslagerkweek in het bijzonder letterlijk en figuurlijk steeds grijzer werd. Dit gevoel werd allengs sterker, omdat ik op zangwedstrijden nauwelijks nieuwe gezichten zag en in ons bondsorgaan 'Onze Vogels' er al geruime tijd een publiciteitsstilte omtrent waterslagers heerste. Het leek mij dat de waterslagerkweek wel wat leven in de brouwerij kon gebruiken en de kogel ging pas echt door de kerk toen de eindredacteur van 'Onze Vogels' mij persoonlijk vroeg iets over waterslagers in het bondsorgaan te publiceren.

In de loop der jaren had ik zo wat vraagtekens gezet en gedachten gevormd bij sommige aspecten van de zangtheorie en hoe die in de praktijk werden toegepast. Dit leek me een goede instap om een publieke discussie in de waterslagerwereld uit te lokken. Een goede discussie, immers, prikkelt de interesse, stimuleert initiatieven, verhoogt de betrokkenheid en belevingswaarde en vergroot kennis en inzicht. Gedurende de jaren 1997 – 2000 verschenen er van mij diverse artikelen in 'Onze Vogels'. Hoewel op de artikelen enige reacties binnenkwamen hebben ze niet geleid tot een levendig debat. Mijn streven, om door middel van een levendige, publieke discussie in het bondsorgaan te bouwen aan een imago van de zangsport als een innoverende, bruisende, tak van de vogelhouderij is dus mislukt. Integendeel, de inhoud van de debatten heeft veeleer bijgedragen tot het in stand houden van het aureool van traditie, geslotenheid en zeurderigheid dat al decennialang de zangsport omgeeft.

Ik zou de replieken op mijn artikelen willen verdelen in:

- Reacties uit de kring van keurmeesters van de NBvV.¹
- Overige reacties.²

De 'overige reacties' bestaan uit slechts één artikel, t.w. van de heer R. Wolterink te Rijssen. Hoewel ik met hem op enkele punten van mening blijf verschillen had hij wel uitstekend begrepen dat met een openlijke en inhoudelijke discussie de waterslagersport een grote dienst bewezen zou kunnen worden. Zijn uitspraak 'waar meningen verschillen wordt de waarheid geboren' sloeg de spijker precies op z'n kop.

Een veel minder goed gevoel kreeg ik bij het lezen van de reacties uit de kring van waterslagerkeurmeesters van de NBvV. Uit de replieken bleek dat men nauwelijks de moeite had genomen de inhoud van mijn artikelen te analyseren, maar veeleer gefocust was op de eigen positie van keurmeester. Daar waar ik mezelf en anderen de vraag stelde om eens kritisch te kijken naar de zangtheorie en de daarop gebaseerde keurpraktijk voelden keurmeesters zich bekritiseerd op hun eigen functioneren en werd ik impliciet ervan beschuldigd hun persoonlijke integriteit in twijfel te trekken. Niet zozeer wat er geschreven stond, maar door wie het geschreven was bepaalde de toon van hun commentaar, althans zo kwam het bij mij over. Kennelijk hoefde ik maar weinig te bewegen om op tenen van sommige keurmeesters te staan.

Uitgesproken persoonlijk was de reactie, waarin ik ervan werd beticht mijn frustraties te botvieren op geledingen binnen de NBvV. Bijna 20 jaar ben ik bestuurslid geweest van De Kanarievogel, waarvan 15 jaar voorzitter. Als blijkt van waardering hebben de leden mij benoemd tot erelid, waarmee ik uitermate verguld ben. In de functie van voorzitter heb ik 15 jaar de vereniging zowel op regionaal als op districtsniveau vertegenwoordigd. Tijdens deze vergaderingen heb ik altijd gepoogd me kritisch doch constructief op te stellen en voor deze houding heb ik persoonlijk van de toenmalige voorzitters van het district Zuid Holland meermalen waarderende woorden mogen ontvangen. Ook op het sportieve vlak heb ik met mijn vogels op afdelings-, regionaal-, districts- en bondsniveau meermalen het hoogste eremetaal mogen behalen. Hier spreekt geen mens, die enige behoefte voelt zich te willen

afreageren jegens de vogelsport, integendeel. Wat ik wel als een teleurstelling heb ervaren is dat ik graag in positieve zin had bijgedragen aan een grotere belangstelling en meer enthousiasme voor de waterslagersport. Ik heb daar op mijn wijze ook veel tijd en energie in gestoken, zowel op afdelingsniveau, speciaalclubniveau als op bondsniveau, maar ik ben in dat streven gestuit op krachten die iedere vorm van discussie als een bedreiging zagen en zodra de zangsport maar enigszins dreigde te gaan bruisen niet wisten hoe snel ze de deksel weer op de pan moesten krijgen.

De heer Wolterink heeft wel begrepen waar het in de waterslagersport aan ontbrak. Zijn 'waar meningen verschillen wordt de waarheid geboren' was mij uit het hart gegrepen. Enkele keurmeesters van de NBvV hebben er overduidelijk blijk van gegeven over dat inzicht niet te beschikken. Jammer voor de discussie, jammer voor de zangsport.

Jaap Plokker

Katwijk, oktober 2003

1. R. Wolterink, Reactie op gewikt en gewogen. In: Onze Vogels, jrg. 1999, p. 31.
2. Bestuur K.M.V. Zang, Een reactie op 'Wat zijn waterslagers en wat zijn watergolvers'. In Onze Vogels, jrg. 1997, p. 478. H. Warmerdam, Het sprookje van de zang. In: Onze Vogels, jrg. 2000, pp. 98-100.

[\[boven \]](#) [\[terug \]](#)